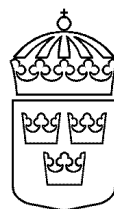

Riksdagens protokoll

2001/02:111

Torsdagen den 23 maj

Kl. 12.00 – 18.00

Protokoll
2001/02:111

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 17 maj.

2 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Bostadsutskottets betänkande 2001/02:BoU13
Skatteutskottets betänkanden 2001/02:SkU23 och SkU24

3 § Samhällets säkerhet och beredskap

*Samhällets säkerhet
och beredskap*

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2001/02:FöU10
Samhällets säkerhet och beredskap (prop. 2001/02:158 och prop.
2001/02:10 delvis).

Anf. 1 BJÖRN LEIVIK (m):

Herr talman! Under alltför många år har frågan om ansvar, skyldigheter, befogenheter och resurser avseende svåra påfrestningar på samhället i fredstid diskuterats. Flera utredningar har tillsatts. Förslag har lämnats. Men beslut har inte tagits. Utskottet är i vissa delar kritiskt till att regeringen fortfarande inte har presenterat konkreta förslag. Jag återkommer till detta.

Vi moderater välkomnar propositionen *Samhällets säkerhet och beredskap*. Vi står bakom det mesta i betänkandet, men på några väsentliga punkter delar vi inte utskottets uppfattning.

Herr talman! När det gäller regelverket för olika myndigheters ansvar vid kriser och svåra påfrestningar på samhället samt gråzonen mellan kris och krig finns fortfarande oklarheter i ledningskedjans ansvarsförhållanden. Utskottet har tidigare påpekat detta förhållande för regeringen och ställer sig i sak bakom de moderata kraven. Utskottet understryker denna gång – än en gång således – vikten av en snar lösning. Utskottet förutsätter ”att regeringen nu vidtar vissa författningsmässiga åtgärder utifrån ett helhetsperspektiv när det gäller ansvar, skyldigheter och befogenheter vid svåra påfrestningar på samhället i fred”. Det är min förhoppning att

de förslag som finns i den särskilde utredarens betänkande så snart som möjligt kommer att leda till nödvändiga lagändringar.

Vi ställer oss bakom förslaget om inrättande av en ny myndighet, Krisberedskapsmyndigheten. Däremot är vi mycket kritiska till att ansvaret inte nog tydligt läggs på regeringen. Vi har föreslagit att myndigheten blir en renodlad stabsmyndighet under regeringen, för regeringens ansvar går inte att delegera.

En viktig förutsättning för att krishanteringen ska bli effektiv är samordningen av kommuners och länsstyrelserns insatser, och samma ansvar måste finnas hos ansvariga myndigheter oavsett om läget betecknas som kris, krig eller "svåra påfrestningar". Vi anser att det bör finnas tydliga och konkreta anvisningar avseende såväl ansvar och mandat som befogenheter för att det nya krishanteringssystemet ska kunna realiseras på ett bra sätt.

En av de kanske viktigaste åtgärderna för att skapa förutsättningar för ett robust, uthålligt och effektivt civilt kris- och insatssystem är anskaffandet av ett nationellt radiokommunikationssystem. Frågan har stötts och blötts länge utan att regeringen har kunnat presentera ett godtagbart förslag. Utskottet har tidigare varit mycket kritiskt till att ingen lösning har presenterats.

Riksdagen gav redan den 6 december regeringen till känna att det system som nu börjat utvecklas av polisen ska byggas så att det kan utvecklas till ett landstäckande, gemensamt system. Även i detta betänkande föreslår utskottet att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts om behovet av ett gemensamt kommunikationssystem. Det är svårt att förstå regeringens tveksamhet. Dessutom brådskar det. En del av de lösningar som har presenterats medför stora investeringar, men det viktigaste nu är att det arbete som påbörjats inte förhindrar en fortsättning mot ett gemensamt, nationellt system.

Herr talman! Ett av de stora hoten mot ett modernt samhälle är störningar i, eller i värsta fall utslagning av, IT-system. När det gäller säkerhet i samhällsviktiga funktioner bör riksdag och regering ansvara för den övergripande strategin och den erforderliga samordningen. Vi anser att det är regeringen som ska fastställa en samlad handlingsplan för åtgärder inom området. Alla samhällsviktiga funktioner ska certifieras avseende säkerhet, kvalitet och tillgänglighet. Enligt vår mening är de största bristerna hänförliga till brister i ledning, ansvarsfördelning och organisation i arbetet.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation 1, men jag står självfallet bakom också övriga moderata reservationer.

Anf. 2 BERIT JÓHANNESSON (v):

Herr talman! Efter lång väg och lång tid har det äntligen tagits ett steg i rätt riktning för en helhetssyn på samhällets säkerhet och beredskap. Så kan man sammanfatta förslagen i det här betänkandet.

I Vänsterpartiets motion fanns nio förslag. Vi har tre reservationer som fogats till betänkandet. Två av våra yrkanden vad gäller det civila försvarets budgetram har vi till viss del fått tillgodosedda i utskottet.

Det civila försvarets budgetram kan än så länge bara användas för att förbereda för mobilisering och krig. Även om det har tagit lång tid att vända den här skutan har nu första giren babord genomförts, så att de

pengarna nu ska kunna användas till att stärka det civila samhällets struktur. De hot som i dag är och faktiskt under lång tid har varit de mest troliga är nämligen inte nya. Det är bara det att de nu lyfts upp.

En robustare samhällsstruktur och förberedelser och övning inför de fredstida kriserna gör oss bättre skickade att förhindra dem eller – om det ändå sker någonting – klara dem. Det är också för att kunna använda den civila ramens pengar till förebyggande civil krishantering internationellt. Regeringen skriver först allmänt att budgetramen för civilt försvar ska kunna användas till internationella civila insatser. Men sedan landar man praktiskt i Räddningsverkets internationella insatser då en katastrof redan har skett eller vid akuta återuppbyggnadsinsatser. Det är ändå bra att dörren har öppnats, men det är av nöden och mycket väsentligt att även andra myndigheter kan använda den civila ramens resurser för detta ändamål. Utskottet har understrukit detta. Det är bra.

Den internationella förebyggande civila krishanteringens syfte är att stävja konflikter för att undvika att de urartar till väpnade konflikter. Ett av de viktigaste redskapen i det arbetet är just pengar. Vi vet att det finns andra resurser. Det finns kompetent personal som är beredd att göra en insats, och det finns mycket att göra på det här området. Jag uppmanar regeringen att skynda på med det här arbetet. Det är vad den civila krishanteringen behöver.

Jag vill också lyfta fram det regeringen skriver om att det är viktigt att könsrollsperspektivet uppmärksammas inom hela den civila internationella fredsfrämjande, förtroendeskapande och humanitära verksamheten. Det är bra, och det är viktiga signaler.

Krishanteringsfrågorna omfattar och har betydelse för i princip hela samhället. Vad gäller ansvaret här i riksdagen borde representanter för många utskott vara med här i dag. De principer om kommunernas, länsstyrelsernas och regeringens roll i krishantering som Säkerhetsutredningen föreslog och Försvarsberedningen behandlade och ställde sig bakom har ju regeringen i princip anammat. Det är bra. Vänsterpartiet ser detta som ett viktigt steg för att göra samhället mindre sårbart och för att få till stånd en krishantering som utgår från just helhetssynen.

Jag talade med en man som arbetar på en länsstyrelse med dessa frågor. Han såg med glädje fram mot detta breddade ansvar och synen på krishanteringen i ett helhetsperspektiv. Men det är ju viktigt att länsstyrelserna och kommunerna får de ekonomiska resurserna men också redskapen som behövs för att klara arbetet och förbereda sig väl, så att de kan ta ansvar för sina medborgares liv, hälsa och trygghet.

Det är också bra att Krisberedskapsmyndighetens ansvar och befogenheter har blivit en riksdagsfråga och inte bara en fråga för regeringen som regeringen föreslog i proposition 10. Det är ju en riksdagsfråga som är viktig för oss att hantera och ge synpunkter på och också för att få förankring för.

Vänsterpartiet ställer sig bakom utskottet när det gäller de tunga och viktiga frågorna, t.ex. förebyggande av IT-operationer. Att vårt IT-system är sårbart får vi ju bevis på dagligen. Jag ska ge några exempel.

Ett till synes banalt ingrepp skedde för ett tag sedan då en person som inte var nöjd med ett beslut om byggnadslov i byggnadsnämnden helt sonika gick in och ändrade det i protokollet. Det hade inte upptäckts om

Prot. 2001/02:111
23 maj

*Samhällets säkerhet
och beredskap*

inte en person hade tagit ut en kopia av det ursprungliga protokollet. Detta upptäcktes därför och kunde avvärjas.

Ett annat exempel är när en hacker var nära att via Internet slå ut hela elförsörjningen i London. Hade han lyckats hade inte bara elförsörjningen drabbats. Även telefunktionerna hade vid ett långvarigt avbrott släckts ned, vilket i sin tur skulle ha inneburit att IT-stödet hade slagits ut i en världsstad som London.

Så sårbara är vi. Så enkelt är det att påverka hela samhället. Så viktigt är det att säkra det.

Herr talman! Vänsterpartiet ställer helt upp på förslaget om en ny brandmannautbildning. Det är en nödvändig och riktig förändring. Den nya utbildningen kommer att få ett centralt antagningssystem. Denna förändring ger möjlighet att bryta könsrollsmönster och också att få en större andel elever med annan etnisk eller kulturell bakgrund. Det är frågor som ligger oss varmt om hjärtat. Men jag säger möjlighet, eftersom vi inte tror att det sker automatiskt. Det är bra att man har tagit fram en handledning, *Stöd för rekrytering av brandmän*. Och vi vet att det inom tidigare helt manligt dominerade yrken förekommit och än i dag förekommer sexuella trakasserier. Därför är det oerhört betydelsefullt att förebygga detta när fler kvinnor nu förhoppningsvis kommer att välja brandmannayrket. Det är ett viktigt memorandum för skolläningen.

Även om vi stöder den nya brandmannautbildningen är vi inte överens om den organisatoriska lösningen av denna. Det är mycket väsentligt att kommunerna får ett stort inflytande över verksamheten. Därför anser vi att Kommunförbundets syn väger tungt. Men vi i Vänsterpartiet går inte så långt att vi delar Kommunförbundets förslag att skapa en helt fristående skola. Den organisation som regeringen föreslår och som utskottet har ställt sig bakom har Vänsterpartiet reserverat sig mot. Enligt vår uppfattning finns det risk för att det särskilda beslutsorganet, Centrum för risk- och säkerhetsutbildning, inte ger det inflytande som vore möjligt om man valde en egen myndighet för skolans skötsel som utredaren föreslog och som också är vårt förslag. Utskottet svarar att propositionen är väl avvägd och att detta ger intressenterna ökat inflytande. Vi betvivlar detta. Men jag vill trots detta skicka med till regeringen att det är oerhört viktigt att instruktionen till myndigheterna när det gäller mandatet ges klart och tydligt för att man ska kunna göra så gott det går i denna organisation. Det är också väsentligt att följa upp utvecklingen och vara lyhörd för hur kommunerna upplever sitt inflytande och hur de har kunnat påverka utbildningen. Vi kommer därför att följa denna fråga med stort intresse.

Herr talman! Vi har tre reservationer i detta betänkande, men av tidskäl yrkar jag bifall bara till reservationerna 9 och 10.

Anf. 3 ÅKE CARNERÖ (kd):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 3 men står givetvis bakom övriga kristdemokratiska reservationer.

För tio år sedan väckte mina kolleger Fanny Rizell, Margareta Viklund och jag en motion inför försvarsbeslutet 1992 där vi bl.a. påpekade att om samhället tidigt tar hänsyn till sårbarhet och risker minskar vi behovet av kostnadskrävande beredskapsåtgärder och ökar säkerheten i det fredstida samhället. Vi ville ha en utredning som belyste samhällets

sårbarhet och konsekvenserna av detta för det civila försvaret. Ett enligt försvarsutskott uppmanade regeringen att tillsätta en parlamentarisk kommitté som behandlade samhällets beredskap mot olika fredstida hot.

Efter Hot- och riskutredningens betänkande 1995 har vi i riksdagen kunnat ta del av regeringens skrivelser om beredskap mot svåra påfrestningar. Som jag ser det tar vi nu ett viktigt steg på väg mot en bättre krishanteringsförmåga. När samhällets aktörer arbetar gemensamt och mot samma mål får vi ett säkrare samhälle.

Herr talman! Det finns många exempel på att först när en kris inträffat skapas intresse av att vidta åtgärder för att förebygga eller förhindra den skada som redan skett.

Samhället måste ha god förmåga att hantera de krissituationer som ligger mellan normala påfrestningar på samhället och väpnat angrepp och som berör många samhällsområden. Under det kalla kriget var krig och fred två tydliga förhållanden, men i dag kan vi riskera att hamna i en situation där händelser utvecklas i en gråzon mellan krig och fred med stor osäkerhet som följd.

Det krävs därför en utvecklad struktur för samordning och gemensam hantering av tvärsektoriella hot. Kristdemokraterna anser att det förslag till ledningssystem för krishantering i samhället utgående från områdesansvaret hos kommun, länsstyrelse och regering som nu debatteras kommer att öka samhällets säkerhet och beredskap. Samordning, samverkan och sambruk blir nyckelord i sammanhanget.

Herr talman! Grunden för vår krishanteringsförmåga börjar hos den enskilda människans säkerhetsmedvetande. Att agera på rätt sätt vid olyckor, katastrofer och störningar i viktiga infrastruktursystem kan få stor betydelse för konsekvenserna av det inträffade.

Vi kristdemokrater har föreslagit en utredning om vardagens hot och risker med syfte att bilda utgångspunkt för kunskapslyft och informationsspridning om de olyckor och påfrestningar vi kan utsättas för i det fredstida samhället och hur olyckor kan förhindras. Skolan och frivilligorganisationerna har en viktig roll när det gäller utbildning och information i dessa frågor.

Utskottet skriver nu att Räddningverkets arbete med informations- och kunskapsspridning för att stärka den enskilda människans förmåga fortskrider i samarbete med frivilligorganisationer och samverkande myndigheter. Detta är bra och bör nu utvecklas vidare så att det förmedlas ut i samhällets olika verksamheter och når den enskilda människan på olika sätt. Sådana insatser har stor betydelse för att förbättra vårt samhälles robusthet.

Herr talman! Länsstyrelsen har enligt länsstyrelseinstruktionen ett tvärsektoriellt ansvar vad gäller hälsa, säkerhet och totalförsvaret. Vi har i vår motion framfört att det utvidgade områdesansvaret kommer att kräva utökade resurser bl.a. för att årligen följa upp kommunernas risk- och sårbarhetsplanering.

Neddragningar av länsstyrelsernas resurser för totalförsvarsverksamhet under senare år har medfört att förutsättningarna för att hantera allvarliga kriser kan variera mycket mellan olika länsstyrelser. Det är därför värdefullt att försvarsutskottet nu utgår ifrån att länsstyrelserna tilldelas de resurser som krävs för att länsstyrelserna ska kunna genomföra de uppgifter som åläggs dem genom det nya krishanteringssystemet.

Regeringens och Regeringskansliets roll som nationell krishanteringsfunktion är av utomordentligt stor betydelse för att lösa samordningsproblem vid allvarliga kriser på den nationella nivån.

Sårbarhets- och säkerhetsutredningen har utförligt redogjort för ett förslag till nationellt krishanteringsorgan. Det är framför allt samordningen av ett flertal "krisaktörers" agerande i en komplex och för samhället mycket allvarlig situation som måste stärkas. Kristdemokraterna anser att regeringen bör inrätta ett krishanteringsorgan på nationell nivå.

Herr talman! En effektiv informationsförmedling blir avgörande för om myndigheterna lyckas lösa planerade åtgärder vid kriser och i krig, och därför behövs en god beredskap för att kunna möta ett explosionsartat informationsbehov. Krisberedskapsmyndigheten får här en mycket viktig uppgift. I det här sammanhanget vill jag även betona att hela samhällets beroende av informationsteknik med dess inneboende sårbarhet har en säkerhetspolitisk betydelse.

Jag tror att det i en alltmer komplex samhällsutveckling blir än viktigare att kartlägga och analysera opinioner. Styrelsen för psykologiskt försvar har genom återkommande opinionsundersökningar sedan starten 1952 förmedlat medborgarnas syn inom områdena säkerhetspolitik och försvar. Regeringen anför i propositionen att "det är väsentligt att människorna har ett förtroende för det demokratiska systemets förmåga att kunna hantera det inträffade".

Med tanke på en breddad hotbild finns det behov av att utröna medborgarnas inställning i en rad samhällsfrågor. Kristdemokraterna anser därför att Styrelsen för psykologiskt försvar, som fristående från Krisberedskapsmyndigheten, även i fortsättningen bör bedriva forskning inom områdena opinionsanalys, långsiktiga förtroendefrågor och massmedier. Detta framgår just av reservation nr 3.

Herr talman! Kristdemokraterna anser att regeringen snarast bör utarbeta ett förslag till upphandling av ett radiokommunikationssystem baserat på Tetrastandard. I det här betänkandet får regeringen för tredje gången en tydlig signal från försvarsutskottet att aktivt bygga upp ett landstäckande kommunikationssystem för samhällsviktiga verksamheter.

Herr talman! Tusentals människor har under de senaste vintrarna varit utan elektricitet under flera dygn. Elavbrotten beror bl.a. på brister i det förebyggande skogliga underhållet utmed de s.k. ledningsgatorna. Det är därför glädjande att elbranschens målsättning nu är att ingen enskild nätkund ska vara utan tillgång till el under mer än 24 timmar.

I föreskrifterna för vegetation i ledningsgator finns märkligt nog inte några krav på avstånd mellan friledning och vegetation vid sidan. Genom ett bättre förebyggande underhåll av ledningsgatorna bör det vara möjligt att nå högre tillförlitlighet i leveranserna av el. Kostnaderna för detta förebyggande underhåll blir betydligt mindre än vid andra lösningar som t.ex. utbyte av luftledningar eller byte till jordkablar.

Mot bakgrund av elförsörjningens betydelse för samhällets funktion anser vi kristdemokrater att det finns skäl att utarbeta vilka kvalitetskrav som Energimyndigheten bör ställa angående ledningsgator i samband med nätkoncessioner just för att öka elsystemets robusthet vid storm eller snöoväder.

Propositionen anför att det allvarligaste hotet mot elförsörjningen i fredstid är extrema väderförhållanden samt sabotage mot vitala delar av

elsystemet. Eftersom vi vet att det snöar i vårt land varje vinter anser vi kristdemokrater att det bör gå att minska sårbarheten genom ett förbättrat underhåll av ledningsgatorna.

Herr talman! Samhällsutvecklingen innebär att andelen äldre ökar, vilket medför ett växande behov av vård och omsorg. Socialtjänsten och hälso- och sjukvården i kriser och i krig kommer naturligtvis att utsättas för en mycket stor belastning. Därför är det viktigt att konsekvenserna av de senaste årens förändringar inom hälso- och sjukvården vad gäller kapacitet och uthållighet noggrant följs upp ur beredskapssynpunkt. Hemtjänsten, som förmedlar service och vård inom äldreomsorgen, måste belysas i detta sammanhang.

Hälso- och sjukvården samt socialtjänsten i kris och krig måste därför planeras noga. Det är av stor vikt att klargöra vilka krav som kan komma att ställas på socialtjänsten vid allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner. Ansvarsfördelningen mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården måste även klaras ut. Kristdemokraterna har därför krävt en analys av de nya hotens konsekvenser för socialtjänsten och hälso- och sjukvården. För att inte äventyra patientsäkerheten anser vi även att fortsätta resurser måste avsättas som säkerställer sjukhusens reservförsörjning.

Herr talman! Sårbarheten i ett modernt samhälle som Sverige är stor. Att förebygga och hantera svåra påfrestningar ställer stora krav på samhällets inneboende styrka, stabilitet och flexibilitet eller med andra ord robusthet. Det är naturligtvis ingen tillfällighet att propositionen nämner robusthet 33 gånger.

Det är nu viktigt att de frivilliga försvarsorganisationernas engagemang tas till vara i det reformerade krishanteringssystemet liksom de resurser som finns inom näringslivet. Ju stabilare beredskapen är i det fredstida samhället, desto bättre blir möjligheterna att också klara påfrestningarna i hela hotskalan fred–kris–krig. Nu återstår att förse de olika myndigheterna med de mandat och resurser som krävs för att kunna genomföra ett effektivt säkerhets- och beredskapsarbete.

Anf. 4 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Herr talman! Jag har inte så mycket röstresurser att komma med i dag, men jag ska försöka lite kort.

Det är en intressant debatt. Vi skulle behöva mycket tid till den här debatten om samhällets säkerhet och beredskap. Jag ska hålla mig till ett enda ämne som jag under mina fyra år i försvarsutskottet har märkt har fått mer och mer aktualitet och som har utvecklats under dessa fyra år. Det är just informationskrigföringen, som vi har sett har stor betydelse på många ställen.

Jag hade en skolklass från Hammarö med mig in i försvarsutskottets rum i går. En elev satte sig på den plats där försvarsministern brukar sitta när han är på besök i försvarsutskottet. Då frågade jag eleven från Hammarö: Vad är ditt valspråk? Just nu är du faktiskt försvarsminister eftersom du sitter på försvarsministerns stol.

Denna niondeklassare från Hammarö sade direkt: Att hjälpa till med att skydda landet.

Det tyckte jag var ett väldigt bra valspråk. Under min tid i försvarsutskottet har jag känt att det kanske är den viktigaste frågan som vi har

diskuterat, att hjälpas åt att skydda landet, och den diskussionen har vi i dag.

Jag ska koncentrera mig på några meningar ur Folkpartiets reservation om informationskrigföringen. Det blir ju allt viktigare i det informationssamhälle som vi håller på att bygga upp.

Vi anser att den nya Krisberedskapsmyndigheten bör ges ett sammanhållande myndighetsansvar för samhällets IT-säkerhet, vilket skulle utgöra ett viktigt stöd för Regeringskansliet för att åstadkomma en snabb implementering av angelägna förslag.

En nödvändig grund för detta arbete inom Krisberedskapsmyndigheten är att kunna följa utvecklingen med hjälp av omvärldsanalyser som får stöd av civila och militära underrättelse- och säkerhetsfunktioner. Vi påtalar väldigt ofta och många gånger i vår reservation vikten av samverkan med det civila samhället. Dessa omvärldsanalyser bör sammanställas med incidentanalyser för att kunna utröna aktörer, metodik och motiv för intrång. Hotbilderna bör tillsammans med kunskapen om samhällets sårbarhet för IT-angrepp möjliggöra en kvalificerad bedömning av sådana angrepp. Ansvar och kompetens för detta arbete med kvalificerad omvärldsanalys och bearbetning härav måste ligga hos den föreslagna Krisberedskapsmyndigheten, som – och här kommer det viktiga – bör fungera som kansli åt krishanteringsfunktionen inom Regeringskansliet.

Det är angeläget med ett väl fungerande samarbete mellan den föreslagna IT-incidenthanteringsfunktionen och motsvarande privata, då näringslivet ofta är måltavla för intrång av denna typ. Eftersom det kan vara svårt att omedelbart spåra karaktären på källan och därmed fastställa handlingsvägar för att uppnå resultat, måste polisiära funktioner och övriga rättsfunktioner vara knutna till IT-incidenthanteringen.

För att skapa underlag till en helhetsbild gällande hot, aktörer, tillvägagångssätt och teknik bör en central funktion för bearbetning av statistik för incidenter inrättas. Det är av stor vikt att denna statistikfunktion har en nära och omfattande samverkan med svenskt näringsliv. Här finns en uttalad beredskap hos näringslivet att medverka. Man bör överväga i vilken utsträckning delar av denna funktion skulle kunna ligga hos t.ex. Näringslivets säkerhetsdelegation för att tillgodose näringslivets legitima krav på sekretess.

De invändningar som har rests bl.a. från Näringslivets säkerhetsdelegation om en alltför myndighetsorienterad organisation har inte tagits på tillräckligt allvar för att säkerställa att näringslivet med tillräcklig tilltro till säkerhetsgarantier ska kunna delta fullt ut i denna verksamhet, vilket vore en allvarlig inskränkning i dess omfattning. Dessa frågor måste få en tillfredsställande snabb och snar lösning för att vi ska kunna hjälpas åt att skydda landet, som pojken från Hammarö sade.

Jag vill också, herr talman, yrka bifall till reservation nr 8, men jag står naturligtvis bakom de gemensamma reservationer samt de övriga från Folkpartiet liberalerna som finns i betänkandet.

Anf. 5 HÅKAN JUHOLT (s):

Herr talman! Även om det var överraskande att ledamöter strök sig från talarlistan är det inte alldeles orimligt med tanke på den samsyn som riksdagen har uppvisat i dessa frågor.

Herr talman! Vi kommer aldrig att helt kunna skydda våra samhällen och medborgare från olyckor och angrepp. Det förhindrar dock inte att den politiska uppgiften måste vara att med förebyggande insatser försöka förhindra dem samt att på ett effektivt sätt kunna hantera dem om och när vi tvingas till det.

Om just detta handlar det betänkande som vi i dag debatterar.

1989 revs Berlinmuren, muren som delade världen. I dag, 13 år därefter, ska vi nu äntligen riva några av de murar vi själva skapat. Murar som byggdes starka under det kalla kriget. Murar som reglerade ansvar, befogenheter och resurser. Murar som utgick ifrån att världen var svart eller vit, att det rädde fred eller krig. Murar som kanske var otidsenliga redan när de restes och som i dag så uppenbart förhindrar att vi som land kan göra vårt bästa för medborgarnas skydd och säkerhet eller för att – som pojken från Hammarö sade – skydda landet.

I dag tar vi ytterligare viktiga steg för att bryta upp det svenska försvarets kallakrigsstruktur.

Det behövs en ny balans i samhällets säkerhets- och beredskapsarbete. Mindre resurser bör läggas på försvar mot det traditionella krigshotet, och ökade resurser bör läggas på åtgärder för att motverka det moderna och högteknologiska samhällets sårbarhet.

Den nya strukturen ska bygga på att samhällets samlade resurser för hantering av kriser av olika svårighetsgrad utnyttjas rationellt och kostnadseffektivt. Det gäller att anlägga en helhetssyn som konsekvent tillämpas på samhällets hantering av olika hot och risker.

Territorialförsvaret följs av ett samhällsförsvär.

Utgångspunkten för modern försvarsplanering måste därför vara gränzonstänkandet. Det får inte längre handla om antingen–eller, det måste handla om både–och.

Vi känner igen resonemanget från totalförsvarskonceptet. Men det finns stora skillnader mellan totalförsvarstanken och det nya samhällsförsvaret som vår tid kräver.

Totalförsvar, dvs. verksamhet under beredskap och krig där det civila stöder det militära, utgår ifrån att vi angrips av en annan stat, att försvaret genomför mobilisering, att det sker en uppmarsch m.m. Det tänkandet är inte omsättningsbart i vår nya verklighet. Vi måste sluta fokusera på totalförsvarsbegreppet och i stället betona samhällets säkerhet och beredskap.

Just detta utgör grunden för det betänkande som nu ligger på riksdagens bord. Ledorden i regeringens proposition och i utskottets text är: förbättrad helhetssyn.

Konkret och mest tydligt blir det kanske i det oglamorösa men viktiga förslaget om ett nytt politikområde: skydd mot olyckor och svåra påfrestningar. Syftet är att säkerställa en bra förebyggande verksamhet och effektiv operativ krishanteringsförmåga. Utskottet välkomnar detta och slår dessutom fast att anslag som anvisas för höjd beredskap också ska kunna användas för insatser som stärker beredskapen vid svåra påfrestningar på samhället i fred, ett egentligen ganska självklart förhållningssätt.

Det är enkelt att inse att de stora förändringar som vi nu är mitt uppe i för med sig en rad författningsmässiga konsekvenser, som Björn Leivik pekade på. Frågorna är komplexa och behöver övervägas grundligt.

Utskottet är dock angeläget om att det så snart som möjligt presenteras en samlad författningsmässig lösning och att en helhetssyn ska präglade det fortsatta arbetet när det gäller lagstiftningen kring svåra påfrestningar på samhället i fred.

Herr talman! Om 39 dagar slås portarna upp till den nya Krisberedskapsmyndigheten, KBM. Myndigheten får en nyckelroll när det gäller att stärka och samordna samhällets krishantering. Den kanske mest kritiska uppgiften blir att skapa förtroende mellan olika aktörer, såväl privata som offentliga myndigheter. KBM tilldelas dessutom det sammanhållande myndighetsansvaret för samhällets informationssäkerhet.

Det kommer naturligtvis att ta tid innan myndigheten finner sin roll och blir varm i kläderna, men den egna kompetensen och förmågan blir det som mer än något annat kommer att vara styrande för den nya myndighetens mandat i framtiden.

Herr talman! Riksdagens samtliga partier är överens om att Regeringskansliets förmåga att hantera extrema fredstida situationer måste förbättras. I november 2001 gjorde utskottet ett tillkännagivande i frågan om ett särskilt krishanteringsorgan i Regeringskansliet.

Regeringen återkommer nu med förslag som innebär precisering av ansvar och roller, väsentligt utökad och utvecklad utbildnings- och övningsverksamhet, åtgärder för att förbättra informationsberedskapen, telekommunikationerna, IT-stödet och elsäkerheten och mycket annat.

Utskottet välkomnar allt detta, och vi är eniga om att ansvar och roller snabbt måste identifieras och verksamheten komma i gång. Det är endast genom att upprätthålla en övad och samkörd beredskap som krishanteringsförmågan i Regeringskansliet kan säkerställas.

Herr talman! Låt mig med beklagande och irritation tvingas konstatera att utskottet än en gång behövt göra ett enigt tillkännagivande i frågan om de uppenbara bristerna i ett gemensamt och landstäckande system för radiokommunikation.

För en tid sedan skrev de fackliga förbundsordförandena i Polisförbundet, Tull-Kust och Officersförbundet en närmast uppgiven artikel i Svenska Dagbladet. Låt mig citera: "En tullare och en kustbevakare kan inte kommunicera med varandra när de är på samma uppdrag, en polis kan inte anropa en räddningshelikopter över radion. – – – Poliserna kan inte lita på att kunna kommunicera med varandra eftersom olika polismyndigheter har olika radiosystem. Vid en större olycka kan inte heller polis eller kustbevakning anropa ambulans eller brandkår via radio."

Artikeln är en lika välkommen som svidande uppgörelse med de starka sektorskramarna. Det finns förklaringar till att det har blivit på detta sätt, men det finns sannerligen inget försvar. I propositionen framhåller nu regeringen att inriktningen även fortsatt ska vara att söka få till stånd ett nationellt system som börjar byggas i mindre skala med inriktning mot att successivt bli ett landstäckande system.

Herr talman! Vi har tidigare i vår försvarsplanering kunnat utgå från fyra klara och tydliga uppdelningar. De har varit krig och fred, civilt och militärt, privat och offentligt samt nationellt och internationellt. Vi möts dagligen av händelser som visar att dessa uppdelningar inte längre är tidsenliga. Mest gäller detta skyddet mot informationsoperationer.

Det finns inga gränser i cyberspace. Det finns inga avstånd.

Sedan början av förra seklet har vi försvarat vårt land utifrån att kunna möta en välkänd angripare. Vi trodde oss också i stort kunna räkna ut hur angreppen skulle gå till.

De senaste årens snabba teknikutveckling i kombination med vårt högteknologiska samhälles sårbarhet har fört med sig att staternas tidigare maktmonopol definitivt är brutet. Aktörerna är oräkneliga: enskilda, grupper eller nationer. Våra samhällens sårbarhet har gjort att angreppssätten nästan är oändliga.

Amerikanska försvarsdepartementet uppger att centrala, vitala data-system i USA under förra året utsattes för fler än 25 000 attacker.

För två år sedan rapporterades 3 700 IT-incidenter i Europa, och förra året var antalet 34 000 – alltså en tiodubbling på två år.

Det ansedda amerikanska företaget Price Waterhouse har efter studier bland 4 900 IT-chefer i 30 länder kommit fram till att virusattacker kostar företagen en halv miljon i sekunden dygnet runt – vilket bara under mitt anförande innebär drygt 150 miljoner kronor.

Det är inte svårt att inse att skyddet mot informationsoperationer är av stor säkerhetspolitisk betydelse, detta vid sidan av det rent kommersiella intresset och behovet av att göra Sverige till en pålitlig och säker plats för investerare, vilket Monica Green alldeles strax kommer att utveckla ytterligare. Hela vårt välfärdssamhälle vilar i dag på sårbara högteknologiska system.

Därför är det angeläget och bra att regeringen nu kommer till riksdagen med en rad skarpa förslag. Det handlar bl.a. om att sätta upp en s.k. stats-CERT – ett *Computer Emergency Response Team*. PTS får ansvaret för funktionen ”rikscentral”.

FRA får ansvaret för att upprätthålla teknikkompetens inom IT-säkerhetsområdet.

FMV får ansvaret för att inrätta ett certifieringssystem för IT-säkerhetsprodukter.

Som jag tidigare har nämnt kommer KBM att tilldelas det sammanhållande ansvaret.

Allt det här är offensivt. Nu lägger vi grunden för nationens moderna IT-försvar. Det är i sanning historiskt. Det handlar om ett infrastruktur-försvar, ett försvar av vår civila infrastruktur – ett modernt samhällsför-svar för dagens och morgondagens uppgifter.

Avslutningsvis, herr talman: Det betänkande som vi nu ska ta ställning till är både en slutpunkt och en nystart. Det är slutpunkten på en process som har pågått under flera år genom Försvarsberedningen och genom Åke Petterssons helhetssynsutredning, den s.k. Sårbarhets- och säkerhetsutredningen, och fram till regeringens proposition, som bygger på en överenskommelse mellan Centerpartiet och Socialdemokraterna. Därtill kommer utskottets ytterligare förädling av det hela. Många har varit inblandade, och resultatet måste anses vara gott.

Det ligger i sakens natur att det finns de som menar att delar hade kunnat vara bättre och att det kunde ha gått snabbare, men processen har lett fram till att det nu finns en mycket stark samsyn i dessa frågor, vilket ger förändringsarbetet en kraft som annars skulle ha saknats. Men detta är naturligtvis inte bara en slutpunkt. Många murar rivs och broar byggs,

men fortfarande är vi, herr talman, bara i inledningen av den omfattande omställningen mot ett modernt och fungerande samhällsförsvär.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslagen i betänkandet.

Anf. 6 MONICA GREEN (s):

Herr talman! IT-säkerhet och tillit till IT är oerhört viktiga frågor för vardagen, för konsumenterna, för handeln, för företagen och självfallet också för rikets säkerhet. Vi från trafikutskottet, som har ansvar för IT-infrastrukturen och utbyggnaden av densamma, har jobbat intensivt med de här frågorna, och de har också utretts i många år.

Fördelen med att de har utretts i många år – vi får väl också försöka hitta fördelar med det – är att förslagen är väl förankrade när de kommer. Vi kan se att det steg som försvarsutskottet nu tar är väl förankrat. Myndigheterna ska göra det som de är bäst på. Vi välkomnar också den nya myndighet för beredskap vid svåra påfrestningar som nu ska inrättas. Vi tycker att det är bra att försvarsutskottet nu föreslår det.

Rapporter om IT-incidenter och virusattacker kommer dagligen. Jag fick så sent som förra veckan besked om att antalet virusmittade e-mejldokument har ökat med 770 % det senaste året. Det är en så oerhörd ökning för de senaste tolv månaderna att man knappt kan föreställa sig den. Jag tror att väldigt många kan bekräfta att de får alltför många virusmittade dokument, och man blir osäker på om man verkligen kan öppna en del av de dokument som man får utifrån.

Denna osäkerhet ökar också ovissheten för konsumenterna. Jag utgår från det perspektivet eftersom trafikutskottet tar hand om konsumentfrågorna. Som konsument måste man kunna känna tillit till IT. Det finns en frustration både hos företagen och hos de enskilda individerna över att det inte fungerar. Vi känner en osäkerhet därför att vi inte kommer någon vart.

Det är därför som vi också måste kunna känna en tillit till att det fungerar i vardagen. Så är det också i övriga EU-länder. Både försvarsmyndigheter och civila myndigheter måste gå i takt. Man lägger nu i andra EU-länder det största ansvaret på en civil myndighet. Den myndighet som får hantera de här frågorna hos oss i Sverige blir Post- och telestyrelsen, PTS.

För din egen säkerhet och tillit, för bankernas, handelns och företagens säkerhet och för möjligheterna till tillväxt i Sverige behövs det oerhört många olika gemensamma sätt att upptäcka, bevaka och bekämpa incidenter. Det behövs också för att upptäcka, bevaka och bekämpa kriminalitet. Som också flera andra talare har påpekat behövs det även för den nationella säkerheten.

Bankerna måste kunna erbjuda säkra produkter. Konsumenter och företag ska kunna våga använda den nya tekniken i samband med att vi nu går in i informationssamhället – eller vi kanske ska säga att informations-samhället är en verklighet som vi redan lever i. Vi är dagligen helt beroende av Internet och av att informationen genom Internet fungerar.

I takt med att alltför många skaffar sig bredband med höga hastigheter på näten blir det desto viktigare att man kan lita på säkerheten. Då kan du som kund våga använda dig av en bank och göra elektroniska affärer och handla via bredband. Litar vi inte på att näten fungerar utan tror att hack-

ers kommer att ta överhanden vågar företagen inte heller växa inom de elektroniska näten.

Det är därför som vi tycker att det är viktigt att ansvaret ligger på teleministern. Det gäller i första hand civila frågor, och vi tycker att civila frågor ska åvila teleministern. Det är den ansvarige ministerns uppgift att svara mot den tillit som vi vill kunna känna.

Jag vill också betona att alltfler nu diskuterar hur vi ska hantera samordningen inom EU. Jag känner samma frustration som många av talarna över att vi i dag inte har ett gemensamt radiokommunikationssystem. Det måste till omedelbara åtgärder för att tillse att de som är berörda av och som har nytta av det nya tetrasystemet är med om att betala för det. Det är inte några andra som kommer att betala för det, utan alla som har nytta av att tetrasystemet fungerar kommer att få bidra med sin del.

Det är oerhört viktigt att poängtera detta eftersom vi annars inte kommer någon vart med det nya tetrasystemet. Vi välkomnar att man nu tar första steget. Man kan börja i liten skala, men det är viktigt att det görs på ett sådant sätt att alltfler kan kopplas in och så att det blir ett öppet system. Det får inte bara bli ett s.k. blåljussystem.

Avslutningsvis: Det måste komma till en samordning inom EU. Vi måste samordna oss med de andra EU-länderna för att säkra tilliten till IT och möjligheterna att handla över nätet. Det finns också ett ökande intresse för detta från andra EU-länder. Alltfler rapporterar nu om att alla EU-invånare vill vara uppkopplade på nätet med stora hastigheter, så att vi ska kunna kommunicera och även handla över nätet.

I samband med att vi ska ha bredband i hela EU – vår statsminister har ju tillsammans med Storbritanniens premiärminister Blair sagt att hela EU ska kunna vara uppkopplat – måste vi i det *government* som vi kallar 24-timmarsmyndigheten se till att det från myndigheternas sida fungerar dygnet runt. Vi måste samordna oss med de andra EU-länderna.

Det ökade intresset och den ökade medvetenheten gör att vi ska ha ett billigt, snabbt och säkert Internetsystem i framtiden.

Anf. 7 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c):

Herr talman! Försvarsutskottets betänkande om samhällets sårbarhet och beredskap innehåller mycket betydelsefulla förändringar och ställningstaganden. Ända sedan försvarsbeslutet 1996 har Centerpartiet – i samarbete med regeringen – målmedvetet arbetat för att skapa ett kris-tåligt och robust samhälle.

Det militära invasionshotet är borta för överskådlig tid – det torde vi vara överens om i kammaren – men inte hoten i form av terror, katastrofer, svåra olyckor och andra typer av kriser och påfrestningar på samhället och dess infrastruktur. Dessa hot har i stället förstärkts, och de förstärks dessutom av det ökande beroendet av sofistikerade tekniska system, dvs. sårbarheten ökar trots en positiv utveckling inom det säkerhetspolitiska området i övrigt.

Mot bakgrund av detta är det mycket tillfredsställande att regeringen nu inrättar den nya Krisberedskapsmyndigheten med uppgift att planera och förbereda samhället för att kunna klara av svåra påfrestningar. Den ska dessutom säkerställa att en förebyggande verksamhet bedrivs. I det sammanhanget är det viktigt att betona – som också andra har gjort –

behovet av ett helhetsperspektiv så att sektorsmyndigheternas planer inte spretar åt alltför många olika håll.

Centerpartiet står därför bakom regeringens förslag om ett nytt politikområde för skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. Behovet och värdet av ett robust och kriståligt samhälle behöver numera ngen ytterligare argumentation – händelserna den 11 september talar sitt tydliga, för att inte säga övertydliga, språk därvidlag. Därför tas med dagens riksdagsbeslut ett mycket viktigt principiellt steg i denna fråga.

Avslutningsvis vill jag som företrädare för Centerpartiet kort framhålla vår uppfattning när det gäller ett gemensamt radiokommunikationssystem. Detta har också lyfts fram av andra talare i dag. Det är av största vikt att ett sådant kommer till stånd och att det system som polisen nu anskaffar byggs upp på ett sådant sätt att det kan utvecklas till ett landsomfattande nät för flera samhällsfunktioner. Centerpartiet står givetvis bakom utskottets kraftfulla skrivning i det avseendet.

Slutligen, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

4 § Det frivilliga försvaret

Föredrogs

försvarsutskottets betänkande 2001/02:FöU12
Det frivilliga försvaret (prop. 2001/02:159).

Anf. 8 BJÖRN LEIVIK (m):

Herr talman! Moderata samlingspartiet välkomnar i huvudsak de förslag som regeringen lägger fram i propositionen *Det frivilliga försvaret*. Ett övergripande syfte med frivillig försvarsverksamhet är att bidra till totalförsvarets folkliga förankring.

Den frivilliga verksamheten tar ett stort ansvar för bemanning av organisationer som ska kunna verka vid påfrestningar på samhället i fred, under kris och inte minst i krig. Frivilligverksamheten ska även bidra till rekrytering, kompetensutveckling och totalförsvarets anpassningsförmåga. Den ska kunna åta sig bemanningsuppdrag av militära förband samt främja långsiktighet och stabilitet i det frivilliga arbetet för utveckling av delar av de nationella skyddsstyrkorna.

Det organisatoriska stödet till frivilliga försvarsorganisationer bör som tidigare utgå från de grunder som regeringen redovisar i propositionen, nämligen att främja totalförsvaret, möjliggöra rekrytering och utbildning för behov inom totalförsvaret, aktivt bedriva totalförsvarsupplysning och vara en medlemsstyrd organisation med demokratiskt vald styrelse.

Vi hade dock hellre sett att stödet till frivilligverksamheten hade delats upp i två delar. Den ena delen skulle utgöra ett direkt organisatoriskt stöd för den administrativa verksamheten och den andra ersättning för de

kostnader som uppkommer på grund av de uppdrag som de olika totalförsvarsmyndigheterna ger till de frivilliga försvarsorganisationerna.

Herr talman! Hemvärnet har sedan lång tid varit en viktig del av det militära försvaret. Möjligheten att söka sig till hemvärnet har för många inneburit att man kunnat göra betydelsefulla insatser för landet och hembygden, även om man inte ingått i försvarets reguljära förband. Inte minst har hemvärnets insatser de senaste åren i samband med naturkatastrofer och olyckor visat vilken resurs hemvärnet är. I vissa delar av landet har deltagandet i hemvärnsverksamheten varit näst intill en hederssak.

I takt med förbandsnedläggningar och förändrad hotbild har tyvärr allt fler lämnat hemvärnet. Genom den nyrekrytering som alltjämt fortgår har det positiva dock inträffat att medelåldern drastiskt sänkts.

Rolf Gunnarsson har i en motion påtalat det orimliga i att hemvärnsmän som arbetar sida vid sida har olika ersättning för exakt samma arbete. Knappast i någon annan del av samhället skulle en sådan ordning accepteras. Liksom motionären anser jag att en översyn av ersättningsbestämmelserna bör göras.

Vi moderater delar uppfattningen att hemvärnsförbanden ska utvecklas i syfte att integreras och utgöra ett viktigt inslag i de nationella skyddsstyrkorna. Dessutom ska vissa hemvärnsförband få uppgifter med högre svårighetsgrad.

Men vi vill påpeka att hemvärnet utgör enbart en del av de nationella skyddsstyrkorna. Vi kan därför inte acceptera att riksdagen fattar beslut om inriktningen av hemvärnet innan vi vet om och hur huvuddelen av de nationella skyddsstyrkorna avses utvecklas. Risken är uppenbar att hela det ansvar som avses läggas på de nationella skyddsstyrkorna kommer att falla på hemvärnet, vilket är orimligt.

Herr talman! Regeringens förslag i denna del bör därför avvisas i avvaktan på ett samlat förslag till utveckling av samtliga förband inom de nationella skyddsstyrkorna. Med anledning härav yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 9 MARGARETA VIKLUND (kd):

Herr talman! Jag ställer mig bakom Kristdemokraternas reservationer, men av tidsskäl yrkar jag bifall endast till reservation 4.

Herr talman! Under innevarande mandatperiod har det svenska försvaret genomgått ett elddop, milt uttryckt. Det har varit en oerhört turbulent period för försvar och personal, och jag kan inte se att den är slut ännu.

Vi kristdemokrater har ofta framfört att det saknats en helhetsbild inför alla mer eller mindre olika stora och betydelsefulla förslag till totalförsvarets framtida organisation och innehåll som riksdagen haft att ta ställning till. Regeringen har gång på gång presenterat olika delar av en komplicerad och kostnadskrävande verksamhet, utan att det ges möjlighet att överblicka helheten.

Det ger ett förvirrat och svårbedömt intryck när konsekvenserna av det förslag som är aktuellt att besluta om inte är överblickbara. Detta gäller också propositionen *Frivillig försvarsverksamhet inom totalförsvaret*.

Propositionens förslag är otydliga. Många frågor lämnas obesvarade. Det gäller exempelvis den frivilliga försvarsverksamhetens organisation, innehåll och ledarskap.

Det finns risk för att oklara beslutsunderlag och förslag kan resultera i felaktiga beslut. Det är därför angeläget att regeringens propositioner är grundade på tillförlitliga och väl genomarbetade underlag. Om så inte är fallet ser vi kristdemokrater det som ett allvarligt hot mot demokratin.

Herr talman! Dagens försvarspolitiska säkerhet och trygghet handlar inte enbart om vilken materiel eller vilka system försvaret har samt om rätt kunskap om hur de ska handhas och handskas med. Det handlar också om oväntade hot och företeelser i vår vardag, som kan drabba oss allesammans. Tryggheten och säkerheten handlar om hur vi som enskilda individer kan skydda oss och bli skyddade om det fruktansvärda och oväntade skulle inträffa. Vid terrorattacker och krigsöverfall är det oftast civilbefolkningen, som inte kan eller får försvara sig själv, som drabbas.

Men det finns lärdomar att hämta om hur människor klarar av svåra situationer. Belägringen av Sarajevo i Bosnien-Hercegovina är ett sådant exempel. Den belägringen lärde oss att det hos människor finns en inneboende kraft, förmåga och vilja både till överlevnad och till att hjälpa sina medmänniskor i svåra och nästan omöjliga situationer. Den kraften är viktig att ta till vara. Men en förutsättning är att människan har någon form av trygghet i den konkreta situationen. I ett sådant sammanhang är, som jag ser det, hemvärnet en stor tillgång för att skydda befolkningen och ge människorna trygghet i det nära samhället. Så borde det vara i alla fall, och så utgår jag ifrån att det är – men jag är inte riktigt säker på att det är så.

Många orter som tidigare har haft regementen och garnisoner saknar nu i dag sådana. Därmed har den sammanhållande länken mellan hemvärnet och det övriga totalförsvaret försvunnit i många regioner. I propositionen *Fortsatt förnyelse av totalförsvaret* konstaterar regeringen att hemvärnet för närvarande endast består av 69 000 personer mot målbildens 90 000. Nu spelar detta enligt regeringens synsätt inte någon större roll. Man kan ju trola bort differensen genom att övergå till att definiera hemvärnet i termer av antalet bataljoner, nämligen 170 stycken, i stället för antalet aktiva hemvärnsmän. Att det finns vakanser, i en del fall betydande vakanser, i dessa 170 bataljoner tycks inte bekymra så stort.

Vi kristdemokrater kan inte acceptera att regeringen döljer summan, och kanske också misslyckandet, när det gäller att rekrytera till hemvärnet med en kosmetisk organisationsförändring.

Herr talman! I den kristdemokratiska motion som behandlats av utskottet föreslår vi att regeringens passiva personalförsörjningsstrategi för hemvärnet ersätts med en offensiv strategi som bygger på direktrekrytering enligt den modell som redan finns i dag.

Men eftersom unga människor i dag lever ett mer hektiskt liv än för bara något decennium sedan måste kontraktsmodellen dessutom bygga på flexibilitet och någon form av ekonomiskt incitament som ter sig tillräckligt lockande. Grunden för deltagande måste dock alltid vara frivillighet och medborgerligt engagemang.

En kontrakts- och rekryteringsmodell bör därför kunna anpassas för studerande vid universitet och högskola. En ytterligare kontrakts- och

rekryteringsmodell bör kunna anpassas för unga män och kvinnor som just har tagit steget in i förvärvslivet.

De modeller vi skissar i motion och reservation medger en jämn och kontinuerlig personalförsörjning som innebär att i stort sett samtliga hemvärnsbataljoner ständigt är kompletta.

Modellen innebär också att folkförsvartanken i högre grad än med nuvarande urholkade värnpliktssystem kan vidmakthållas. Det är därför Kristdemokraternas uppfattning att regeringen snarast bör utreda förutsättningarna för en personalförsörjningsmodell i linje med vad som finns beskrivet i vår motion, men också i reservationen.

Herr talman! Ett annat problem när det gäller hemvärnets framtid handlar om vilken roll hemvärdet egentligen ska spela i de nya nationella skyddsstyrkor som är under uppbyggnad, men som i dagsläget fortfarande befinner sig på planeringsstadiet. I stora delar av vårt land är det hemvärdet som ska säkerställa Försvarsmaktens möjligheter till territoriell närvaro. Men det framkommer inte i den proposition som vi nu behandlar hur regeringen har tänkt att hemvärdet ska organiseras inför framtiden och utifrån de fastställda fyra huvudmålen. Det påpekas att hemvärdet ska ingå i de nationella skyddsstyrkorna. Det låter bra, men i propositionen anges inte hur denna samordning ska organiseras eller fungera. Det anges i stället att regeringen ska återkomma i budgetpropositionen för 2003 samt i nästa försvarsbeslutsproposition avseende de nationella skyddsstyrkornas närmare utformning. Därmed blir den proposition som vi debatterar i dag hängande fritt i luften.

Kristdemokraterna anser därför att regeringen snarast ska återkomma med ett klargörande förslag om hur den frivilliga totalförsvarsverksamheten ska integreras i de nationella skyddsstyrkorna och hur den verksamheten ska organiseras och ledas samt vad den konkret ska innehålla och vad detta innebär för totalförsvaret i stort.

Herr talman! Folkrörelserna har haft en stor betydelse för den demokratiska utvecklingen i vårt land. Också inom totalförsvaret finns en väl etablerad frivillig verksamhet.

Under den tidigare nämnda flera år långa belägringen och terrorverksamheten riktad mot befolkningen i Sarajevo och Bosnien-Hercegovina lyckades människorna hålla stånd mot granatattacker och prickskytte. En anledning till detta var de frivilliga organisationer som byggdes upp och som både förenade och hjälpte människor att inte tappa modet utan att i stället överleva. Det bildades exempelvis det som vi i Sverige kallar hemvärnsgrupper till skydd för människorna. Dessutom bildades grupper som hjälpte gamla och sjuka att få vatten, mat och kläder och som såg till att förskolor och skolor fungerade någotsånär, att människor inte frös ihjäl, att sårade och skadade tröstades och hjälptes och att utarbetad sjukvårdspersonal avlöstes. Teatergrupper försökte få barnen att tänka på något annat än det fruktansvärda som hände runtomkring dem m.m.

Herr talman! Kristdemokraterna anser att uppdrag och statliga medel till frivilliga försvarsorganisationer bör utgå från huvuduppgifterna, dvs. att verka för totalförsvarets demokratiska förankring, för en höjning av samhällets och medborgarnas beredskap att möta olika påfrestningar genom information och upplysning och för att höja individens förmåga att dels själv kunna förebygga och klara olika påfrestningar, dels ge stöd och hjälp åt andra medborgare som drabbas. I huvuduppgifterna ingår

också att vara en förstärkningsresurs för kommuner och statliga myndigheter vid extraordinära situationer, att medverka med kompetens och resurser vid olika typer av internationella insatser och att bidra till personalförsörjningen till totalförsvarets utbildnings-, beredskaps- och krigsorganisationer. Det finns en stor resurs hos de frivilliga organisationerna som måste tas till vara.

Herr talman! Utan att det bekräftas i den proposition som vi nu diskuterar infinner sig tanken att regeringens tanke är att frivilligorganisationerna ska ersätta åtminstone en del av de funktioner som försvunnit i det hårt nedbantade totalförsvaret. I så fall måste det framgå tydligt i planerna för verksamhet och organisation av det framtida totalförsvaret samtidigt som relevanta resurser, inte minst när det gäller pengar och materiel, ställs till frivilligorganisationernas förfogande.

Som jag redan har nämnt ställer jag mig bakom Kristdemokraternas reservationer men yrkar bifall bara till reservation 4.

Anf. 10 EVA FLYBORG (fp):

Herr talman! Vi i Folkpartiet har i stort sett ställt upp på de formuleringar som finns i den proposition som vi i dag diskuterar. Dock avviker vi i ett avseende, dvs. rätten till ledighet.

Vi är också väl medvetna om att Försvarsmakten i en omställningsperiod dras med en viss otydlighet, och därav också möjligtvis oklara roller, när det gäller just frivilligorganisationerna. Detta måste snarast förbytas i klarhet.

Herr talman! De frivilliga försvarsorganisationerna, inte minst de kvinnliga, är av utomordentligt stor betydelse inom vårt försvar. Deras betydelse blir inte mindre efter omorganisationen av totalförsvaret. Möjligheterna att få ledigt vid frivillig försvarsverksamhet, t.ex. vid grund- och repetitions- eller kompletteringsutbildningar, borde därför vara desamma för värnpliktig som för frivillig personal. Detta uttalades bl.a. i Frivilligförmånskommitténs betänkande redan 1985. En lagfäst rätt till sådan ledighet föreslogs då.

I propositionen 1985/86 ansåg sig emellertid inte dåvarande ansvarigt statsråd beredd att ta ställning till kommitténs förslag, och i avvaktan på fyligare underlag bifölls inte detta. Flera motioner lades fram i ärendet.

I försvarsutskottets betänkande 1985/86:10 uttalades: "Utskottet finner det angeläget att regeringen aktivt och utan tidsutdräkt förbereder ett lagförslag i ärendet." Alltså: "aktivt och utan tidsutdräkt förbereder ett lagförslag i ärendet". Herr talman! Det var för 16 år sedan!

Med denna rekommendation som grund avslogs därmed motionerna, och ärendet överfördes sedan till Arbetsmarknadsdepartementet.

I betänkandet *Utredningen om frivillig medverkan i totalförsvaret* år 1992 behandlades frågan återigen. Utredaren föreslog en ändring i lagen om studieledighet. Utredningen erinrade om att ledighet för utbildning inte är begränsad till någon viss typ av utbildning men att den som begär ledighet bör kunna precisera ändamålet med utbildningen. Lagen ger arbetsgivaren rätt att påverka ledighetens förläggning på så sätt att den kan uppskjutas i ett halvår och eventuellt längre tid.

Frågan vidarebefordrades sedan till Utredningen om ledighetslagstiftningen, som i sitt betänkande år 1994 uttalade att man inte hade funnit

skäl att föreslå några nya regler avseende ledighet för frivillig försvarsutbildning.

I betänkandet *Totalförsvaret och frivilligorganisationerna* år 1997 togs frågan inte upp annat än i samband med frivilligorganisationernas möjlighet att delta i insatser vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Utredningens förslag handlade om att de civilrättsliga förutsättningarna klarläggs – dvs. förhållandet mellan ett frivilligavtal och den ordinarie arbetsgivaren.

Regeringen skrev därför år 1999 ett kommittédirektiv till utredningen om den frivilliga försvarsverksamhetens framtida inriktning och uppgifter inom totalförsvaret. I uppdraget angavs bl.a. att man ska behandla ”frågan om ersättningar, försäkringar, utrustning, materiel samt frivilligavtalets förhållande till ordinarie arbetsgivare för frivilliga, hemvärnsmän och frivilliga instruktörer”.

Utredaren presenterade förra året sitt betänkande *Frivilligheten och samhällsberedskapen*. Utredaren har på en fjärdedels sida behandlat frågan om ledighet och säger att det naturligtvis är möjligt att i lag föreskriva om rätt till ledighet men att detta, enligt utredningens bedömning, inte är rimligt med tanke på den kommunala självstyrelsen och vitt skilda lokala förutsättningar. Utredaren anser att frågan ska lösas genom avtal eller överenskommelse mellan den frivillige, kommunen alternativt myndigheten och arbetsgivaren – dvs. arbetsmarknadens parter.

Herr talman! Denna fråga har alltså behandlats i mer än 17 år utan att man har kommit ett enda steg framåt – snarare 15 steg tillbaka. Vad var det som ett enigt försvarsutskott skrev år 1985? Jo, att ”utskottet finner det angeläget att regeringen aktivt och utan tidsutdräkt förbereder ett lagförslag i ämnet”. Så bestämde vi i riksdagen för, herr talman, 17 år sedan! Möjligtvis skulle man kunna säga att det är dags att snabba på något.

Det kan sägas att vår lagstiftning redan innehåller flera s.k. ledighetslagar. Men med tanke på behovet av frivilliga försvarsorganisationer måste frågan om ledighet för utbildning och tjänstgöring inom frivilligförsvaret få en lösning snarast, utan tidsutdräkt, nu, genast, bums och omedelbart!

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 6.

Anf. 11 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Herr talman! Högt ärade ledamöter i kammaren och protokollets läsare! De frivilliga försvarsorganisationerna har känt en stor vilshenhet sedan det kalla krigets slut i början av 1990-talet. Emedan en majoritet i Sveriges riksdag år 1996 i alla fall lyckades samla ihop sig så pass att man biföll Miljöpartiets förslag om en vidgad hotbild och år 2000 biföll Miljöpartiets paroll om att förflytta militärens miljarder till vården har frivilligorganisationerna fortsatt frågat sig vad deras roll nu är i en ny hotbildssituation och efter det att det militära invasionshotet har avskrivits.

En naturlig slutsats när man inte längre vet vad man som organisation ska syssla med är att avveckla verksamheten och lägga ned organisationen, men så har inte skett. Det är väl anledningen till att regeringen har lämnat ett förslag till riksdagen om inriktningen för de frivilliga försvarsorganisationerna.

Med tanke på de nya huvuduppgifter som Försvarsmakten nu har ålagts och där en av de uppgifterna är att delta i internationella fredsfrämjande insatser finns det onekligen många nya spännande uppgifter för frivilligorganisationerna att bidra med. När det gäller Sveriges insatser i Bosnien och i Kosovo har vi sett hur den civil-militära samverkan blivit allt viktigare. De civila organisationernas roll i fråga om såväl konfliktförebyggande som fredsbevarande insatser har ökat. Det finns en lång rad viktiga uppgifter.

Tyvärr är det inte detta som regeringen har föreslagit, utan regeringens förslag går i huvudsak ut på att i första hand befästa de frivilliga försvarsorganisationernas roll som opinionsbildare och rekryteringsbas för det traditionella invasionsförsvaret.

Vad regeringen med det här förslaget egentligen säger till frivilligorganisationerna är följande: Vi har inte heller en susning om vad ni ska syssla med i den förändrade hotbildssituationen. Fortsätt ni som om ingenting har hänt i omvärlden!

Bristen på nytänkande känns beklämmande mot bakgrund av att det finns så oerhört många nya viktiga uppgifter för frivilligorganisationer.

Herr talman! Regeringen vill att det ekonomiska stödet ska bibehållas och att finansieringen ska ske genom en omfördelning av resurserna inom försvarsanslaget. Mot bakgrund av att t.ex. lottakåren varje månad får lika mycket i statliga bidrag som Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen har fått under hundra år och mot bakgrund av de nya uppgifter som finns just när det gäller att delta i internationella fredsfrämjande insatser måste detta betraktas som en felprioritering av skattebetalarnas pengar.

Hemvärnets verksamhet är en del av det traditionella invasionsförsvaret och har inte längre en framträdande roll att spela nu när invasionshotet har avskrivits. Vi i Miljöpartiet vill i stället se att resurserna allokeras till de organisationer som sprider kunskap om, utbildar för och rekryterar till deltagande i internationella fredsfrämjande insatser. Det totala organisationsstödet till frivilligförsvarsorganisationerna bör därför kunna minskas mot bakgrund av att deras verksamhet inte har förändrats eller anpassats till nya behov.

Herr talman! Självklart stöder Miljöpartiet både reservation 2 och reservation 5, men för att på ett smäckert och smidigt sätt använda tiden effektivt yrkar jag bifall endast till reservation 2.

Anf. 12 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Lars Ångström säger att frivilligorganisationerna inte har anpassat sig till den nya verklighet som försvaret nu har – dvs. en mer internationell inriktning. Så uppfattade jag i alla fall Lars Ångström. Men ingenting kan, tyvärr – eller, rättare sagt, glädjande nog – vara mer felaktigt.

Lottorna t.ex. vet jag har ett omfattande internationellt arbete. Bl.a. har man under ett par års tid arbetat med att bygga upp systerorganisationer och en mycket bra och väl fungerande verksamhet exempelvis i de baltiska länderna. Även i t.ex. Norge och Danmark förekommer en liknande verksamhet, men jag tror att den viktigaste verksamheten där är i ett uppbyggnadsskede. Internationellt kan Baltikum nämnas. Jag tror att

det vore bra om Lars Ångström tog till sig den informationen. Då skulle vi inte behöva debattera detta mer i sak.

Prot. 2001/02:111
23 maj

Anf. 13 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Jag känner visst till det som Eva Flyborg här nämner. En av de få uppgifter för internationellt arbete som man uppmärksammar i regeringens förslag är just detta med att bygga upp samma typ av traditionella organisationer i framför allt Baltikum, med samma inriktning – just den inriktning som vi inte längre har ett primärt behov av.

Mitt inlägg styrks av att verksamhet avseende internationella fredsfrämjande insatser över huvud taget inte nämns i propositionen som en prioriterad fråga vid fördelning av organisationsstödet. Det bekräftar mitt påstående om att det är en brist på nytänkande, det är de traditionella försvarsorganisationernas inriktning som bejakas och som det beviljas stöd till.

Anf. 14 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Ja, det är det gamla vanliga, hör jag Lars Ångström säga, *the same procedure as last year*. Det är väl i stort sett riktigt. Det är det som frivilligorganisationerna har varit och är till för – att stötta försvaret, att stötta samhället i orostider.

Lottorna och andra frivilliga försvarsorganisationer har en oerhört viktig uppgift, inte minst de kvinnliga försvarsorganisationerna, att få en mycket större folklig förankring bland t.ex. kvinnor, som ju inte mönstrar i dag, som inte gör lumpen i dag – för vi har ingen kvinnlig värnplikt – och även sprida kunskap om hur försvaret fungerar, varför det är viktigt att försvara demokratin. Jag och Folkpartiet anser att det är uppgifter som är väl värda att försvara och föra vidare. Där har vi olika åsikter.

Anf. 15 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Tyvärr måste vissa saker upprepas. Ibland tar det sex år, ibland tio år innan en majoritet sluter upp bakom beskrivningen av den nya verklighet som finns och som Miljöpartiet har påpekat under en lång rad av år. Eva Flyborg talar själv om den viktiga inriktningen att stötta invasionsförsvaret. Det måste väl ändå ha gått upp för även Eva Flyborg och Folkpartiet att omvärlden har förändrats under 90-talet. Det militära invasionshotet har avskrivits. Därför har de traditionella frivilliga försvarsorganisationerna, som haft inriktning mot att delta i en sådan verksamhet, inte längre samma uppgift utan måste hitta nya. Jag finner tyvärr en stor brist på nytänkande och nyinriktning i frivilligorganisationsförsvaret. Det bekräftas av att de själva inte har vetat var de ska ta vägen och ställt frågan: Vad ska vår uppgift nu vara?

Vikten av behovet av att alltmer fokusera sin verksamhet på de nya behov som den nya hotbilden har skapat tål att upprepas fler gånger i den här talarstolen. Där finns en uppgift, en väldigt viktig roll, men inte genom att stå kvar i gammalt, förflutet.

Anf. 16 OLA RASK (s):

Herr talman! Låt mig först få kommentera det senaste replikskiftet och några andra påståenden som har gjorts.

Det frivilliga försvaret

Även om ersättningsfrågan när det gäller hemvärnet, som Leivik talar om, inte har behandlats i den här propositionen är det en fråga som är levande, kommer att vara levande och kräva sin lösning framgent. Som en helhet tycker jag att vi har klarat ut det ganska bra den här gången. Jag vet att det finns en oro om det ute i hemvärnsleden och även hos frivilligorganisationerna.

Offensiv personalrekrytering tar Margareta Viklund upp. Jag vågar nog, i egenskap av en av regeringen förordnad representant i Rikshemvärnsrådet, påstå att det är en sprudlande aktivitet av diskussion och idéer som stötts och blötts. Jag har redan sett ett antal TV-inslag och affischer där hemvärnet rekryterar på olika sätt.

Man har inte fastlagt hur de nationella insatsstyrkorna exakt ska se ut. Både Margareta Viklund och Björn Leivik säger att det gör att hemvärnet hänger i luften. En debatt pågår inom Rikshemvärnet under Mats Fälts ledning, och ett remissarbete pågår. Man tycker att det är en ganska bra ordning att man får diskutera för att i ett så osäkert läge som man nu befinner sig i försöka hitta hemvärnets roll, att man får vara med och påverka hur de nationella insatsstyrkorna ska fungera.

Det är några kommenterar till det som har sagts i diskussionen. Jag delar naturligtvis inte Lars Ångströms uppfattning. Jag vet att det inom en rad frivilligorganisationer, inte minst lottorna, pågår en nyorientering mot att få uppgifter som överensstämmer med den framtida hotbilden.

Låt mig sedan gå över till att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på de föreliggande reservationerna. Jag vill bara kort säga att vi har, som har sagts från flera håll, i Sverige en tradition av medborgarengagemang, där de frivilliga organisationerna och hemvärnet utgör en viktig del och har under efterkrigstiden utgjort en väsentlig resurs för det svenska totalförsvaret. Regeringen anser i propositionen att det är betydelsefullt och understryker att det är viktigt att även i framtiden ta vara på det engagemang och den kompetens som finns i de frivilliga försvarsorganisationerna.

Propositionen *Frivillig försvarsverksamhet inom totalförsvaret*, som vi behandlar nu, är en konsekvens och en fortsättning av de förändringar av totalförsvaret som riksdagen beslutade våren 1999 och våren 2000. Reformarbetet inom den frivilliga försvarsverksamheten är lika påtagligt som inom totalförsvaret i övrigt. Utskottet och regeringen anser att stödet till de frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet måste anpassas till de förändringar som sker i övrigt inom totalförsvaret. Det är vi helt eniga om i utskottet. Därför bör det göras återkommande översyner av vilka organisationer som ska få del av stödet. Det är också ett nytänkande. Man måste leva upp till vissa krav. Stöd ges till dem som bedriver verksamhet som är angelägen och betydelsefull utifrån de fyra mål som totalförsvarsförmågan ska ha. De frivilliga försvarsorganisationerna bör stimuleras till att sprida kunskap och information om totalförsvaret, medverka till fortbildning, utgöra rekryteringsbas och i övrigt medverka till totalförsvarets folkliga förankring.

En förändrad inriktning av hemvärnet innebär bl.a. att det blir en viktig del av de nationella skyddsstyrkorna, men hemvärnsförbanden ska utvecklas och utökas från dagens 157 bataljoner till 170. Vissa hemvärnsförband ska efter utbildning få uppgifter av högre svårighetsgrad. Bevakning, skydd och ytövervakning kommer att fortsättningsvis vara

tyngdpunkten för hemvärnets uppgifter, men vissa förband kommer att få utökade uppgifter för bevakning, skyddsuppgifter och vissa försvarsunderrättelseuppgifter. De här vidgade uppgifterna innebär att de mer kvalificerade förbanden inom hemvärdet kommer att tillföras mer avancerad materiel som finns tillgänglig inom Försvarsmakten.

Det här är ett förändringsarbete som pågår inom frivilligorganisationer, inom hemvärdet och inom totalförsvaret och som jag tror kommer, efter det att vi har diskuterat och prövat det, att leda fram till ett bra folkligt förankrat försvar som också motstår morgondagens påfrestningar.

Anf. 17 MARGARETA VIKLUND (kd) replik:

Herr talman! Ola Rask talar om att en offensiv rekrytering ska äga rum och att man redan nu affischerar. Ja, men likväl saknas det tiotusentals inom hemvärdet. Sedan säger Ola Rask att hemvärdet ska få vidgade uppgifter. Javisst, men vad är det som ska ingå? Ska hemvärdet ingå i den stora helheten, de nationella och internationella insatsstyrkorna?

När det gäller de nationella insatsstyrkorna framgår det över huvud taget inte någonstans hur det nya hemvärdet ska se ut. Det gäller också de andra frivilliga organisationerna. Om vi nu ska diskutera de frivilliga organisationerna som vi gör här i dag borde det ha framkommit av det underlag som vi nu diskuterar. Man hänvisar till en kommande utredning och ett kommande underlag till beslut. Det är så mycket som haltar, enligt mitt sätt att se och tänka.

Anf. 18 OLA RASK (s) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis riktigt att det saknas. Det finns i dag i hemvärdet 64 000 män och kvinnor, och det behövs väsentligt fler. Det är därför som man har gjort dessa insatser som har lett till vissa resultat. Inte minst har man – som Björn Leivik sade – fått en kraftig förnygring, vilket är viktigt. Men det är klart att det behövs ytterligare insatser. Jag tror att man kommer att klara det här med den tankeverksamhet och aktivitet som pågår.

När det gäller de nationella insatsstyrkorna tycker jag, till skillnad från Margareta Viklund och Björn Leivik, att det är en fördel att man får diskutera hela denna förändring inom Försvarsmakten. Det gäller också frivilligorganisationernas och hemvärnets roller. Det är det som pågår i dag inom Försvarsmakten.

I min bänk ligger remissomgången från hemvärdet till de olika berörda enheterna, och remissvaren innehåller många intressanta synpunkter. I stort tycker man att det här är ett bra sätt att arbeta. Så jag, till skillnad från Margareta Viklund, känner inte att det här på något sätt hänger i luften. Jag tycker att det är en bra process.

Om vi lyssnar på varandra och tar till vara varandras kunskaper och erfarenheter inom hela Försvarsmakten, inklusive frivilligorganisationerna, kommer det att bli ett bra resultat. Jag är övertygad om det.

Anf. 19 MARGARETA VIKLUND (kd) replik:

Herr talman! De nationella insatsstyrkorna och deras utformning har diskuterats under en lång följd av år, fast de har inte alltid haft den benämningen. De har också haft andra benämningar. Därför hade det varit

bra om man nu äntligen hade kommit till skott och talat om hur man ville ha det.

Det skulle vara intressant att få reda på om de nationella skyddsstyrkorna nu ska ersätta någonting som har gått förlorat, t.ex. genom de stora neddragningarna av försvaret som har ägt rum under de senaste åren.

Anf. 20 OLA RASK (s) replik:

Herr talman! Det är klart att vi alla vill ha reda på sanningen med en gång. Men ibland är sanningen svårsökt. Att få reda på den framtida hotbildens utseende i detalj tarvar en diskussion som förmodligen kommer att fortsätta. Även om vi nu tycker att vi har hamnat alldeles rätt kommer vi att ständigt tvingas ompröva, diskutera och se om det dyker upp nya problem som måste lösas med de nationella insatsstyrkorna och övriga delar av försvaret.

Jag tror att detta är rätt sätt att arbeta, även om jag kan känna som Margareta Viklund, att det ju vore bra om vi kunde säga hur det skulle se ut på alla områden och peka ut vad som skulle behöva göras. Men verkligheten är ibland mer komplicerad än så. Man klarar inte att göra det så enkelt.

Anf. 21 BJÖRN LEIVIK (m) replik:

Herr talman! Ola Rasks intresse för och kännedom om hemvärnet är väl känt. Jag är inne på samma tema som Margareta Viklund. Jag vill fråga Ola Rask: Vad är det som har gjort att man inte har kunnat hantera den här frågan om hemvärnets roll tillsammans med de nationella skyddsstyrkorna? Vad är det som har förhindrat att man har tagit ett helhetsgrepp och därmed löst detta nu?

Anf. 22 OLA RASK (s) replik:

Herr talman! Det beror helt enkelt på osäkerheten inför den hotbild som vi kommer att se framför oss. Vad behövs det för innehåll i frivilligorganisationernas verksamhet under en pågående förändringsprocess inom det totala försvaret?

Verkligheten är så komplicerad att man inte har kunnat sätta ned fötterna på alla områden. Det behövs en fortlöpande diskussion. Det är detta som är svårigheten.

Man skulle önska att man hade kunnat ta ett helhetsgrepp. Men jag respekterar det som jag tidigare sagt, att ibland är verkligheten så svår och komplicerad att man inte kan lägga fram en totallösning där man talar om var alla pusselbitar ska ligga.

Anf. 23 BJÖRN LEIVIK (m) replik:

Herr talman! Jag kan ha en viss förståelse för det resonemanget. Men konsekvenserna har ju blivit att det saknas i storleksordningen 30 000 hemvärnsmän i förhållande till de mål som finns uppsatta, även om det finns andra anledningar till detta. Ungefär 30 % fullgör sina dagar.

För inte så länge sedan talade jag med chefen för en militärdistriktsgrupp som i princip tyckte att inriktningen på hemvärnet var bra, men han var mycket bekymrad över att det inte fanns ordentliga mål för samverkan med det övriga försvaret. Allt detta sammantaget gör att situat-

ionen blir alltmer besvärlig med tanke på rekrytering och när det gäller att arbeta för att utveckla hemvärnet.

Detta har vi påtalat i vår reservation, och vi tycker att det är mycket besvärligt. Jag förstår att också Ola Rask delar vår uppfattning om det besvärliga i situationen.

Prot. 2001/02:111

23 maj

Det frivilliga försvaret

Anf. 24 OLA RASK (s) replik:

Herr talman! Eftersom vi är organisationsmänniskor vet vi att frivilligorganisationerna har en besvärlig sits i dag. Det är inte så lätt att rekrytera till olika uppdrag, vilket nu hemvärnet har upplevt. Det fanns ju en målsättning, att man skulle gå ned från 125 000 till 90 000, som vi trodde var realistisk. Nu ligger man på 64 000.

Rekryteringen är alltså en kärnfråga. Sedan måste man också ha en verksamhet som är attraktiv. Så fort vi kan ska vi naturligtvis placera in det moderna nya hemvärnet i försvarsorganisationen så att det kan bli attraktivt att söka sig till hemvärnet för de unga människor, tjejer och killar, som kommer att behövas inom de nationella styrkorna och också i övrigt när det gäller krishantering i samhället.

Efter att följt den interna diskussionen i hemvärnet och även inom en del av frivilligorganisationerna upplever jag att det pågår ett oerhört intensivt arbete där man bryter idéer mot varandra. Det gör att jag känner att det inte har inneburit att detta att man inte exakt har kunnat placera in hemvärnet i dess roll har förtagit kraften från frivilligorganisationerna. Tvärtom sjuder det av kraft, och bara under de senaste åren har jag blivit mycket mer positivt inställd till att hemvärnet ska kunna klara sin nyrekrytering och sin roll.

Anf. 25 STIG SANDSTRÖM (v):

Herr talman! Vänsterpartiet har avstått från att motionera med anledning av den här propositionen. Ett av skälen är det som Ola Rask var inne på, nämligen respekten för självständiga frivilliga organisationer. Jag tycker inte att riksdagen är rätt forum för att tala om hur frivilligorganisationerna ska bedriva sin verksamhet. Vi skulle ju t.ex. bli uppbragta om någon från talarstolen skulle tala om vilken politik som Kristdemokraterna skulle driva eller hur många språkrör som Miljöpartiet borde ha osv. Det är den principiella bakgrunden.

Vi tycker att frivilligorganisationerna i god svensk traditionell anda själva ska definiera sin verksamhet. Det ska inte statsmakterna göra, om organisationerna ska vara frivilliga.

Skälet till att vi har kunnat ställa oss bakom utskottets förslag är tre nyckelmeningar i betänkandet. Den första lyder: "Utskottet anser det vara av stor vikt att den frivilliga försvarsverksamheten förnyas i takt med ominriktningen av totalförsvaret." Det är ungefär den diskussion som vi har haft tidigare om den gamla strukturen.

Men händer det någonting? Ja, det gör det faktiskt. Vi har träffat frivilligorganisationerna, och de har själva påtalat sin strävan att förnya sig mot en internationell inriktning, nya arbetsuppgifter osv.

När vi också tittar på fördelningen av pengarna ser vi att det har hänt en hel del. Bilkårernas riksförbund, som man givetvis kan ifrågasätta på 2000-talet, får nu 12 kr per medlem, vilket är en avsevärd minskning. Vi kan t.ex. se på Svenska Pistolskytteförbundet med 40 000 medlemmar,

som inte får ett öre längre. Det är helt logiskt, för Pistolskytteförbundet kanske inte är det viktigaste organet för försvar mot den nya tidens hot. Svenska Sportskytteförbundet med 90 000 medlemmar får heller inget bidrag. Det har alltså skett en förändring här. Svenska Röda korset får bara 5 kr per medlem, men har å andra sidan andra finansiärer. Sedan kan man undra varför Svenska Brukshundsklubben får endast 20 kr per medlem. Den kanske borde ha mer egentligen. Det är en stor organisation med en viktig verksamhet.

Men, som sagt var, jag anser inte att det är riksdagens uppgift att gå in och peta i hur anslagen ska fördelas. Det gör vi t.ex. inte med Allmänna arvsfondens medel, som är flera hundra miljoner och som går till flera tusen organisationer. Det kan inte vara riksdagens uppgift att gå in på den nivån.

Den andra nyckelmeningen är att stöd till de frivilliga försvarsorganisationerna även fortsättningsvis ska kunna lämnas till ideella organisationer med demokratisk struktur och som jobbar enligt försvarets fyra huvudinriktningar. De två sista nyckelmeningarna är väldigt viktiga, att bidra till fred och säkerhet i omvärlden och att stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar i fred. Där har vi ju det internationella perspektivet.

Den tredje frågan är att utskottet förutsätter att riksdagen i likhet med nuvarande ordning bereds tillfälle att ta ställning till statsbidragens totala omfattning och därmed inriktningen på den frivilliga försvarsverksamheten.

Vi är alltså ett löpande kontrollorgan här som när vi tycker att det är lite fel kan påpeka att det måste hända någonting. Men jag tycker att vi ska ha respekt för de frivilliga organisationerna. Därför vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 26 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c):

Herr talman! I betänkande FöU12 behandlas frågor som rör frivilligförsvaret. Jag vill inledningsvis konstatera att Centerpartiet delar regeringens uppfattning i dessa frågor, som de kommer till uttryck i den proposition som ligger till grund för detta betänkande. Det innebär att vi också står bakom majoritetsskrivningen i betänkandet i alla avseenden.

Jag vill dock mycket kort lyfta fram och kommentera ett par avsnitt i betänkandet.

För det första vill jag framhålla utskottets kraftfulla stöd för frivilligverksamheten. Utskottet skriver i betänkandet att man understryker den viktiga roll som frivilligorganisationerna och hemvärnet har. Därvidlag lyfter man speciellt fram försvarsupplysningsverksamheten, bl.a. mot bakgrund av den omfattande förändring i säkerhetspolitiskt och försvarspolitiskt avseende som skett i vår omvärld under det senaste decenniet, vilket också som bekant lett till omstruktureringen av det svenska försvaret.

Frivilligorganisationerna och hemvärnet har också en geografisk spridning över hela landet, som i viss mån kompenserar den något gle-sare förekomsten av militära förband och garnisonsorter som ju blivit följden av de senaste två försvarsbesluten.

Utskottet pekar också på frivilligverksamhetens betydelse för folkförankringen av försvaret och likaså på de demokratiska värdena i verk-

samheten. Det är inte enbart en skyldighet att försvara sitt land. Det kan också ses som en demokratisk rättighet, vilket ibland förbises i debatten. Därvidlag kan det vara på sin plats att påminna om att den allmänna värnpliktens införande år 1901 kopplades samman med den då pågående rösträttsreformen i formuleringen ”en man – en röst – ett gevär”.

Riksdagen har också tidigare i år slagit fast att frivilligutbildning och tjänstgöring inom ramen för denna ska kunna tillgodoräknas som fullgjord repetitionstjänstgöring för fortsatt krigsplacering – en viktig markering av riksdagen. Detta sammantaget visar på riksdagens tilltro till och förtroende för frivilligorganisationerna och hemvärnet.

För det andra är det utmärkt att hemvärnets roll i de nationella skyddsstyrkorna nu tydliggörs. Hemvärnet kommer således att utgöra stommen i dessa styrkor. Till skillnad från andra talare här i dag tycker jag att det är väldigt positivt. Det innebär att hemvärnets betydelse ökar. Jag och Centerpartiet delar i högsta grad regeringens ambition i detta sammanhang, ävenså regeringens förslag att tilldela hemvärnsförbanden nya uppgifter samt möjligheterna att därvidlag differentiera hemvärnsförbanden personellt, materiellt och utbildningsmässigt.

Jag bejakar denna förändring, inte minst mot bakgrund av min egen erfarenhet som bataljonschef i hemvärnet. Det är positivt både för förbanden och för de enskilda hemvärnssoldaterna att kunna variera sitt engagemang över tiden.

Här vill jag dock komma med ett litet varningens ord. De nya och delvis svårare uppgifterna som statsmakterna avser att tilldela hemvärnet får inte stanna på papperet. Det är absolut nödvändigt att de nya s.k. hemvärnsinsatsförbanden tilldelas adekvat utrustning och givetvis också får adekvat utbildning för de nya uppgifterna. Detta är av två skäl, dels för att dessa förband ska kunna lösa sina utökade uppgifter, dels för att tilltron till organisationen ska bestå.

Härvidlag är det mycket viktigt att rikshemvärnschefen och Försvarsmakten för en dialog med varandra för att säkerställa detta, annars vittrar förtroendet och tilltron bort. Riksdagens intention i detta avseende kan inte nog understrykas.

Herr talman! Med detta sagt vill jag avslutningsvis yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på reservationerna.

Anf. 27 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Vi debatterar i dag propositionen *Frivillig försvarsverksamhet inom totalförsvaret, stödet till de frivilliga försvarsorganisationerna och hemvärnets framtida utseende*. Jag har lyssnat på den tidigare debatten här, och jag kan med glädje konstatera att många av inläggen ligger mycket nära varandra.

Frivilligorganisationerna bildades i en tid med en helt annan säkerhetspolitisk situation än den vi nu har, och de har under efterkrigstiden viktigt bidragit till vår säkerhet och vårt försvar.

I den proposition som regeringen överlämnade i höstas slog vi fast att de militära hoten mot Sveriges snarare minskar än ökar, förutsatt att vi har en grundläggande försvarsförmåga. Detta ställningstagande bygger på två viktiga slutsatser.

Den första är att de europeiska samarbetsmönstren de senaste tio åren inom framför allt EU och Nato gör att konventionella anfallskrig på den

européiska kontinenten mellan medlemmar i dessa organisationer ter sig orealistiska.

Den andra slutsatsen är att det enda land som skulle kunna genomföra denna typ av operationer mot Sverige eller mot något annat land som är medlem i dessa organisationer är Ryssland. Vår bedömning är att både den politiska viljan och den fysiska förmågan att genomföra denna typ av aggression saknas.

Informationssystem kan kollapsa och elsystem slås ut, översvämningar kan drabba landet, viktiga kommunikationssystem kan sluta att fungera och epidemier kan bryta ut. Terroristangrepp är reella hot. Naturkatastrofer och väpnade konflikter avlöser varandra i vår omvärld. Sårbarheten har ökat i takt med utvecklingen och därmed också osäkerheten.

Jag anser att vi under lång tid framöver kan avskriva hotet om anfallskrig med konventionella stridskrafter riktade mot hela vårt territorium.

Våra militära resurser måste i framtiden utformas på ett sätt som gör att vi upprätthåller relevanta kompetenser för att kunna möta hot som vi kan se framför oss. Jag menar att det är precis detta som hela den stora försvarsreformen, som vi egentligen bara sett början på, handlar om.

Genom att bygga upp ett insatsförsvar kommer vår förmåga att möta de begränsade väpnade angrepp som vi fortfarande kan se som möjliga att både kunna avskräckas och mötas.

Det är i denna omvärld som reformeringen av det svenska totalförsvaret och därmed frivilligorganisationerna och hemvärnet tar sina utgångspunkter.

Jag har fått ett brev från lottorna. De tycker att jag pratar för lite om frivilligrörelsen.

Enligt deras uppfattning är en av de viktigaste uppgifterna för de frivilliga försvarsorganisationerna nu att bistå samhället vid särskilda händelser i kris och fred. Mitt svar till dem är att jag tror att frivilligrörelsen i dessa sammanhang kan vara en mycket stor resurs, men att det i det civila samhället i många fall finns för liten kunskap om vad de frivilliga försvarsorganisationerna kan bidra med och har för kompetens.

Jag vill till lottorna liksom till övriga frivilliga försvarsorganisationer säga att jag är av den uppfattningen att de frivilliga försvarsorganisationerna och hemvärnet utgör en viktig del i det medborgarengagemang som finns i vårt land och som är en väsentlig resurs för hela det svenska samhället. Det är betydelsefullt att även i framtiden ta vara på det engagemang och den kunskap som finns i de frivilliga försvarsorganisationerna. Det frivilliga och ideella engagemanget ska även fortsättningsvis uppmuntras för att kunna bidra till samhällets säkerhet och förmåga.

Vårt försvar ska vara organiserat så att det är en angelägenhet för hela folket. Genom att människorna i försvaret representerar skilda samhällssektorer bidrar systemet till att en stor kunskapsbredd och erfarenhet finns i vårt svenska försvar. Frivilliga försvarsorganisationer, hemvärnet och den allmänna värnplikten är faktorer som skapar detta och bidrar till försvarets förankring i samhället.

De frivilliga försvarsorganisationerna bör därför stimuleras att sprida kunskap och information om totalförsvaret, medverka till fortbildning, vara rekryteringsbas för personalen och medverka på andra sätt till totalförsvarets folkliga förankring.

Herr talman! Territorialförsvaret, hemvärnet och vissa andra delar av det militära försvaret bör organiseras som nationella skyddsstyrkor och utgöra en del av insatsorganisationen. Vad gäller de nationella skyddsstyrkornas uppgift ska de med varierande beredskap ha förmåga att skydda befolkningen, infrastrukturen och stödja våra operativa insatsförband.

Hemvärnsförbanden tillhör de viktigaste förbanden inom de nationella skyddsstyrkorna och ska, som påpekas, utvecklas. Huvuddelen av den förmåga som kommer att behövas inom de nationella skyddsstyrkorna finns i hemvärnsförbanden vilkas verksamhet och utveckling därför bör ställas i centrum.

Med den i propositionen angivna inriktningen för de frivilliga försvarsorganisationerna och hemvärnsförbanden kommer de att ha en relevant och viktig roll i det framtida totalförsvaret.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.55 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

5 § Frågestund

Prot. 2001/02:111
23 maj

Det frivilliga försvaret

Frågestund

Anf. 28 TALMANNEN:

Kammarans sammanträde återupptas, nu för riksdagens frågestund.

Denna gång representeras regeringen av statsminister Göran Persson, statsrådet Ingela Thalén, försvarsminister Björn von Sydow, utbildningsminister Thomas Östros och statsrådet Britta Lejon.

Statsministern besvarar allmänpolitiska frågor. Övriga statsråd besvarar frågor som berör vars och ens ansvarsområde.

Vi har ett mycket stort antal redan förhandsanmällda frågare. Jag får därför uppmana alla att vara så konkreta och koncentrerade som möjligt så att vi hinner med så många frågor som möjligt.

Ordet är fritt.

Förmögenhetsbeskattningen

Anf. 29 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Det är tur att talmannen inte har uppmanat mig att vara så kort som möjligt för det brukar vara svårt, men jag ska vara så konkret jag kan.

Det har upptagits som positivt av många när statsministern vid tillfällena har talat om det nödvändiga med en etisk grund för politiska ställningstaganden. En av företrädarna i ämbetet – jag tänker på Tage Erlander – talade om att staten aldrig fick skapa problem för människorna.

Jag hoppas att alla är av uppfattningen att lagar och skatter ska bygga på likställighet och vara rättvisa. Det är en etiskt viktig princip. Vilka etiska regler anser statsministern har lett fram till att äktenskap i skattehänseende missgynnas i förhållande till andra samlevnadsformer? Jag har uppfattat att Göran Persson, liksom jag själv, anser att äktenskapet är positivt och snarare borde gynnas. Vilken etisk ledstjärna har socialdemokratin när fastighetstaxeringen i sitt genomslag för förmögenhetsskatten missgynnar det gifta paret i ena hälften av ett parhus medan samboparet i andra halvan av huset slipper lindrigare undan med skatten?

Anf. 30 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Först vill jag ge frågeställaren rätt. Det är viktigt att politik vilar på en etisk grund. Det är viktigt att vi också talar om politik på så sätt.

Vi har system som inte är fullkomliga. Det vet vi. De kan bli bättre. Det finns fortfarande skevheter i vårt skattesystem som vi hela tiden, successivt, försöker att rätta till. Ibland vill man att dessa skevheter ska rättas till så att skatteuppbörden minskar genom att göra en förmån som en grupp har tillgänglig också för en annan grupp. Det handlar alltid om att gå i den riktningen.

Då uppstår lätt ett nytt problem. Det som de skatterna avsåg att finansiera, som ofta var något värdefullt för människor med små ekonomiska omständigheter, blir då svårt att fullfölja. Så sitter man i ett annat etiskt bekymmer. Vi kallar det också i politiska sammanhang för en målkonflikt.

Jag är medveten om att förmögenhetsbeskattningen inte är korrekt och inte heller riktigt logisk när det gäller sambopar och äkta makar. Vi tittar över förmögenhetsskatten. Jag förutsätter att också detta i det sammanhanget kommer att studeras.

Anf. 31 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Herr statsminister! Medan gräset gror dör kon. Det här hade kunnat åtgärdas för mycket länge sedan. Vi kan konstatera att statsministern är duktig inte bara i etik utan också i retorik. Han försöker gärna att undvika vad frågan egentligen rör sig om. Det är fråga om rättvisa mellan människor. Hur kan man etiskt försvara att vi inte har rättvisa på ett område som är lätt att åtgärda?

Anf. 32 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Låt mig vara väldigt tydlig. När vi i de ekonomiskt bistra tider vi har bakom oss har gått igenom såväl våra utgifter som våra inkomster har inte undanröjandet av skönhetsfläckar i förmögenhetsbeskattningen varit högprioriterat. Det har inte varit det vi har tittat på först. Det är alldeles rätt. Det har funnits annat som har varit mycket viktigare att ta tag i.

Nu när vi har fått ordning på Sveriges ekonomi, vi har röjt upp och rätt ut det hela, kanske vi också kan titta på detta. Men det var inte där vi började. Där ligger kanske en etisk skillnad mellan mig och frågeställaren.

Prot. 2001/02:111
23 maj

Frågestund

Långa sjukskrivningar

Anf. 33 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Thalén. Den rör den kanske allvarligaste utvecklingen i vårt land under den senaste mandatperioden, nämligen det ökade antalet långa sjukskrivningar. Med anledning av detta har socialförsäkringsutskottet i dag på förmiddagen haft en hearing om dessa frågor. En av de frågor som kom upp gällde den bedömning som Riksförsäkringsverket gjorde för några månader sedan om vad som skulle hända under året. Verket begärde många miljarder mer i tilläggsanslag medan regeringen har beviljat mindre. Frågan till Riksförsäkringsverkets generaldirektör Anna Hedborg var om verket ville ändra eller hade ändrat sin bedömning. Det hade verket inte gjort.

Finns det någon som helst anledning att tro att regeringen har bättre underlag för sin bedömning än vad Riksförsäkringsverkets ledning har?

Anf. 34 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Regeringen bygger sitt beslutsunderlag på bedömningar från våra myndigheter i deras budgetframställningar. Så gör vi också när det gäller Riksförsäkringsverkets underlag. Med anledning av verkets framställning har vi skjutit till ytterligare pengar.

Vi anser att vi har möjlighet att överblicka insatser på andra områden än de som rör enbart själva socialförsäkringsområdet. Det gäller insatser på arbetsmarknaden, på de enskilda arbetsplatserna och inom hälso- och sjukvård. Det innebär att vi vill avvakta utvecklingen under det kommande kvartalet.

Vi kommer i anslutning till att vi behandlar budgeten för 2003 naturligtvis att både värdera Riksförsäkringsverkets prognoser och göra en avvägning mot det arbete vi själva gör inom Regeringskansliet. Då tar vi hänsyn till båda dessa när vi lägger fram våra förslag för 2003.

Anf. 35 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Bakgrunden till frågan var inte i första hand ekonomin utan bedömningen att det finns ett antagande om att den galopperande ökningen av sjukskrivningar kommer att fortsätta även under detta år.

Jag kan också nämna för kammaren och för statsrådet att på genomgången i förmiddags visade man siffror från verkets sida som tyder på att detta ska fortsätta i fem år till. Det som regeringen har misslyckats med i fem år ska fortsätta i fem år. Detta var förmodligen med den otrevliga prognosen att den nuvarande regeringen ska sitta kvar.

Finns det någon anledning att tro att den utveckling som har pågått i fem års tid kommer att brytas den närmaste tiden? Jag tycker inte att jag fick något vidare svar på frågan.

Anf. 36 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Från min utgångspunkt får vi i den allra bästa av världar en socialdemokratisk regering också efter detta val. Jag kommer naturligtvis att vara en av dem som ser till att det blir så genom att övertyga människor om riktigheten i detta.

När det gäller prognosen från Riksförsäkringsverket hade jag – precis som många andra – möjlighet att studera den rapport som lämnades in vid senaste månadsskifte. Det är sant att det under det gångna året har skett en ökning men att ökningstakten inte har fortsatt att öka. Vår bedömning är – och det är ingen dålig bedömning – att de insatser som nu görs från olika områden, inklusive de effekter som riksdagens beslut bör ge tillsammans med arbetsmarknadens parter insatser, ska vända utvecklingen. Den vaksamhet som nu finns på arbetsmarknaden och den uppmärksamhet som debatten i allmänhet bör ge innebär att lokala arbetsplatser och arbetsmarknadens parter uppmärksammas om nödvändigheten av att underlätta för de sjukfrånvarande att komma tillbaka till sina arbeten.

Kameraövervakning i taxibilar

Anf. 37 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern.

Taxiförbundet har länge begärt att få övervakningskameror i taxibilarna. Jag har väckt motioner i frågan, men i riksdagen har Socialdemokraterna varit tveksamma. Nu aktualiseras frågan efter det tragiska mordet i Sundsvall. I Stockholm har nu kammarrätten givit bifall till kameror i taxi, och det är på gång i Göteborg. Hur sedan justitieministern kommer att hantera beskedet vet vi inte än, men han verkar ha påverkats av mordet i Sundsvall och kommer kanske inte att överklaga. Det är tråkigt att ett mord måste inträffa innan lyhördheten kommer.

Varje område måste dock ansöka om att få rätt att installera kameror innan kammarrätten fattar beslut. Det skulle vara betydligt enklare om det blev en lagändring. Övervakningskameror tillåts i banker, butiker och på andra offentliga platser. Det finns erfarenhet att ta del av från Norge, Danmark och Tyskland.

Hur ser statsministern på att göra en lagändring så att taxibilar ska få förSES med kameror?

Anf. 38 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är en svår fråga. Det är lätt att hålla med om den argumentation som frågeställaren utvecklar, särskilt efter det som nyligen har hänt. Å andra sidan finns det andra argument, om den personliga integriteten och hur långt vi ska driva kameraövervakningen i samhället. Det är å ena sidan och å andra sidan.

Vi har därför bett en utredare att gå igenom hela området. Vi ser naturligtvis motiven för att ha en övervakning i taxibilar. Vi förstår det. Samtidigt finns de andra invändningarna. Därför har vi bett utredaren att just titta på kameraövervakning i taxibilar. Han kommer att lämna sina synpunkter och sitt förslag i slutet av detta år. Sedan blir det en vanlig remissbehandling och därefter en proposition till riksdagen. Då är frågan

om vi direkt i lagen ska ta in möjligheten att ha kameraövervakning i taxibilar.

Hela det problemkomplex som nu så tragiskt har aktualiserats med anledning av mordet i Sundsvall är redan föremål för utredning. Vi föregriper inte utredningens resultat.

Prot. 2001/02:111

23 maj

Frågestund

Anf. 39 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Tack för det svaret. Jag kan bara tro att utredaren kommer fram till resultatet att det måste bli övervakningskameror.

Det finns också ett annat problem när det gäller taxi, och det är GPS-systemet, som inte är tillräckligt utbyggt för att vara en trygghet att lita på. I det aktuella fallet kunde taxicentralen inte nå föraren när bilen hade kommit tre fyra mil utanför Sundsvall, som ändå ligger centralt.

I Norrland har LRF gjort en undersökning av hur räckvidden är, med baktanken att se hur det är för jord- och skogsbrukare om det händer en olycka i skogen, hur man ska kunna nå fram. De har kommit fram till att det är skrämmande hur dåligt GPS-systemet fungerar.

Detta är också aktuellt för taxichaufförer som åker runt i olika områden. Det är många yrkeskårer som är i behov av detta. Det måste bli en täckning snabbt.

Hur ser statsministern på det problemet, i många områden, inte bara i Norrland?

Anf. 40 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är som det alltid är med ny teknik. Den är många gånger efterlängtd och oerhört användbar. GPS är ett system som på många sätt är fantastiskt. Det är klart att vi önskar en snabb utbyggnad av detta. Sedan ska det ekonomiseras, betalas och genomföras. Det tar också sin tid.

Jag har inget löfte att ge om att det ska skyndas på. Det kanske redan pågår ett sådant arbete – det vet jag ingenting om. Systemets kvaliteter och dess möjligheter till användning beskriver frågeställaren på ett korrekt sätt. Vi önskar självfallet alla att det ska gå så fort som möjligt, men jag har inget löfte att lämna på den punkten.

Dansk flyktingpolitik

Anf. 41 KENT HÄRSTEDT (s):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern med anledning av den i dagarna upprädda diskussionen om dansk flyktingpolitik.

Låt mig först säga att jag delar den kritik och den oro som såväl statsministern som statsrådet Mona Sahlin gett uttryck för. Mona Sahlin har både rätten och skyldigheten att ta till orda om den slutenhet och den främlingsskepsis som i dag präglar dansk politik.

För mig som ledamot från Helsingborg, beläget 15 minuter från Danmark, är debatten naturligtvis av särskilt intresse. Vi befinner oss i en situation där vi jobbar mycket intensivt och aktivt för en starkare Öresundsintegration.

Med anledning av det vill jag fråga statsministern: Vilka konsekvenser bedömer statsministern att detta kommer att få för relationerna och

arbetet med Öresundsintegrationen när dansk politik verkar ta en introvert riktning?

Anf. 42 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag hoppas att det inte ska få några konsekvenser alls. Den debatt vi nu har kanske också ska ses som ett uttryck för nordisk integration, nämligen att man inte längre för en debatt i ett EU-land helt nationellt utan att också politiker från andra länder deltar i den debatten. Det känns naturligt och riktigt.

Vi har haft, tycker vi, god grund att kritisera den danska förändringen på flyktingpolitikens område, och det har gjorts. Sedan innebär inte det att vi för den sakens skull inte kan gå vidare i samarbete på andra områden. Det vore ju fruktansvärt om ett demokratiskt meningsutbyte i en sakfråga skulle resultera i att man därmed blåste av annat samarbete. Det tror jag inte kommer att hända.

Jag vill vara väldigt noga med att säga att en generös flyktingpolitik och en generös asylpolitik är, för vår del, ett naturligt inslag i politiken. Sedan har vi en annan debatt, som förs samtidigt, och det är om en massiv arbetskraftsinvandring. Där har vi en mycket avvisande hållning.

Anf. 43 KENT HÄRSTEDT (s):

Fru talman! Jag tog naturligtvis till orda med anledning av att man diskuterade klaffar på Öresundsbron. Jag har förstått att det inte är aktuellt.

I Skåne har vi en alldeles speciell situation. I 16 av våra 33 kommuner i Skåne har vi i dag främlingsskeptiska och främlingsfientliga partier. Många av dem känner nu morgonluft från våra danska och norska grannländer, där främlingsfientliga partier når framgång.

Jag vill fråga statsministern om regeringen tänker ta några initiativ framöver för att motverka att de här strömningarna når till oss och för att vi framgent inte kommer att se främlingsfientliga partier i Sveriges riksdag.

Anf. 44 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tror inte att det finns någon naturlag som säger att vi i Sverige är befriade från den här typen av politisk utveckling. Det handlar om vilken politik vi för och vilket Sverige vi förmår utveckla tillsammans.

Jag tror att det finns en sak som är mer viktig än någonting annat i det här sammanhanget, och det är att människor får uppleva trygghet. Människor som är otrygga blir rädda. Människor som är rädda är inte generösa. De hittar genast syndabockar, vänder sig mot någon annan och pekar ut honom eller henne: Det var hans fel! Det var hennes fel! De är annorlunda än vi!

Lyckas vi hålla ihop våra samhällen, lyckas vi föra en politik för full sysselsättning och rättvis fördelning, där alla känner att de har rätt att vara med och tror på framtiden, motar vi bäst dessa främlingsfientliga partier. Misslyckas vi i det avseendet öppnar sig också Sverige för det vi har sett i Europa i övrigt.

Anf. 45 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Fru talman! Jag vill fråga försvarsministern om ominriktningen av försvaret enligt försvarsbeslutet år 2000.

Vi har i riksdagen beslutat att vårt försvar ska förnyas så att försvaret i form av insatsstyrkor och nationella skyddsstyrkor ska fungera år 2004. Nu är det oroande att vi i dagsläget är mycket långt från detta.

I Försvarsmaktens budgetunderlag för nästa år finns fyra prioriteringar: internationella insatser, prototyper för nätverksförsvar, exportstöd och ett begränsat antal förband grupp 1. Dessa prioriteringar innebär kraftiga begränsningar i inriktningen av försvarets förändring i förhållande till riksdagens beslut.

Min fråga till försvarsministern är då: Avser försvarsministern att bejaka denna prioritering, som innebär en sänkning av ambitionsnivån och en lägre målsättning, såsom föreslås i Försvarsmaktens budgetunderlag?

Anf. 46 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Överbefälhavaren hade i uppgift att göra ett budgetunderlag som skulle kunna innebära att större resurser avsattes för de internationella operationerna. Det har Överbefälhavaren gjort. Därvid framkommer en del konsekvenser som han avråder från.

Vi behandlar nu den här frågeställningen. Jag anser för min del att det ligger mycket i vad Överbefälhavaren har pekat på. Det är därför min förhoppning att vi inte ska behöva ta en del negativa förändringar i den inriktning som Försvarsmakten har för att kunna genomföra de förändringar som Försvarsmakten genomgår.

Jag vill också säga att i årsberättelsen för förra året framkom det att alla förbandstyper har genomgått kvalitativa förbättringar. Det betyder att förändringsarbetet sker på ett sådant sätt att det innebär förbättringar också i nuet.

Anf. 47 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Fru talman! Större delen av försvarsbeslutet gäller insatsorganisationen. Men den finns än så länge bara på papperet. Med tanke på budgetunderlagets inriktning kommer den inte att existera mer än i organisationstabellerna år 2004 heller. Det fordrar en helt annan satsning om vi ska ha en fungerande insatsorganisation. Det innebär att den ska vara utbildad och ha övat på plats inom två år.

Att prioritera, fru talman, innebär att välja. Det innebär också att välja bort. I detta fall innebär beslutsunderlaget att vi kommer att välja bort att förverkliga riksdagens beslut.

Jag vill förtydliga min fråga och upprepa den för försvarsministern. Hur avser försvarsministern agera i detta läge? Vad väljer man? Väljer man mer pengar eller sänkta ambitionsnivåer i förhållande till riksdagens beslut?

Anf. 48 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Det är ett felaktigt påstående som frågeställaren gör. Insatsorganisationen är naturligtvis ett begrepp. Inom den finns olika delar

av vår försvarsmakt. Marinen är i praktiskt taget hela sin omfattning tillgänglig inom ett fåtal dygn för att avvärja territoriella integritetsproblem eller, om det skulle ske något sådant, ett begränsat väpnat angrepp. Det gäller också våra flygstridskrafter. De är tillgängliga i den omfattning som är rimlig i förhållande till det säkerhetspolitiska läget.

Den stora förändringen sker inom armén. De delar som används för de internationella insatserna är på en nivå som vi får anse vara fullt tillfredsställande.

Det kanske viktigaste problemet gäller våra officerares möjligheter att leda högre förband. Jag anser att vi bör göra ytterligare under de kommande ett à två åren.

Studiesocial utredning

Anf. 49 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Under hösten beslutade riksdagen om att för regeringen tillkännage behovet av en studiesocial utredning. Detta gjorde man för att man ville se över studenternas situation både vad avser trygghet och rättssäkerhet. Hur omfattas studenterna av skyddsnäten i samhället? Det kan handla om förändrad försörjningsbörda, familjeförhållanden, sjukdom osv. för studenterna under studietiden.

Det har nu gått drygt ett halvår sedan riksdagsbeslutet fattades. Min fråga till utbildningsminister Thomas Östros blir om utredningen är tillsatt. När beräknar regeringen tillsätta den om det inte är gjort?

Anf. 50 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag är medveten om att frågan ställdes till utbildningsministern, men eftersom den bereds i Socialdepartementet ska jag be att få svara Erling Wälivaara.

Utredningsdirektiven är i huvudsak klara. Det vi nu håller på med är att söka efter en utredningsperson som är lämplig. Det är vår avsikt att lämna besked under försommaren.

Anf. 51 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret. Rapporter har visat att alkoholkonsumtionen är mycket hög bland studenter. Enligt uppgift från Lunds universitet dricker en student motsvarande 75 centiliter starksprit per vecka. Mycket talar för att det är någonting som inte står riktigt rätt till.

Hur ser ministern på detta? Borde inte även den aspekten finnas med i utredningsdirektiven?

Anf. 52 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Det var länge sedan jag studerade. Det låter väldigt mycket, men jag utgår ifrån att rapporterna ändå är riktiga.

Den studiesociala utredningen har något annan inriktning och ska inte titta just på alkoholkonsumtion eller andra ovanor, om jag får använda det uttrycket. Den tittar mera på sambandet mellan de studiesociala ekonomiska förutsättningarna och möjligheterna och samverkan mellan olika trygghetssystem som studenterna är berörda av. Men det är ingenting

som hindrar att man innan man bestämmer sig för hur utredningen ska se ut också prövar den fråga som Erling Wälivaara tar upp, även om det inte var avsikten från början.

Prot. 2001/02:111
23 maj

Frågestund

Krigsmateriel till Indien

Anf. 53 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern. Det är med förfäran som vi i dagens morgontidningar ser hur konflikten mellan de två kärnvapenstaterna Indien och Pakistan trappas upp. Över en miljon soldater har mobiliserats kring gränsen. Den indiska premiärministern sade i går att tiden nu har kommit för en avgörande strid. Var beredda på uppoffringar, men vårt mål är seger, sade han.

Detta oroar statsledare runtom i världen som försöker gå in och medla. Det mest konkreta bidraget från svensk sida tycks vara att vara en av de viktigaste leverantörerna av krigsmateriel och ammunition till Indien – krigsmateriel och ammunition som är en förutsättning för att Indien ska kunna fortsätta att trappa upp konflikten.

Miljöpartiet delar freds rörelsens krav på att Sverige med omgående verkan ska stoppa dessa leveranser. Min fråga till statsministern är denna: Kommer statsministern att agera för att stoppa leveranserna av krigsmateriel och ammunition till Indien från Sverige?

Anf. 54 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi har en omfattande försvarsindustri i Sverige. Det är en konsekvens av den säkerhetspolitiska linje vi har valt. För att den ska överleva har vi också accepterat att den får exportera. Exporten är omgärdad av mycket stränga restriktioner.

Det är inte aktuellt med några nya åtaganden mot Indien. Däremot har vi sedan tidigare ett åtagande som vi fullföljer. Det åtagandet kan vi gå ur, om vi följer vårt eget regelverk, om FN exempelvis fattar beslut om ett vapenembargo.

Jag tror att det är viktigt att också i sådana här krislägen hålla fast vid det regelverk vi har. Om vi inte gör det blir det fullständigt omöjligt att ha tilltro till det också i andra sammanhang.

Anf. 55 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Vi vet hur regeringen har kringgått riksdagens riktlinjer just när det gäller export till Indien. Avtalen har hemligstämplats. Till dem som är intresserade kan jag säga att de ligger på min hemsida www.larsangstrom.nu.

Statsministern hänvisar vidare till att det är svensk försvarsindustri, men faktum är att det är en industri som har amerikansk ägare – US Defense. Det är amerikanska aktieägare som tjänar på denna export.

Frågan är om statsministern är beredd att bidra till att försöka stoppa flödet av vapen till konflikten eller om han hellre värnar de amerikanska aktieägarna. Det första svaret antyder att statsministern inte är beredd att agera. Då blir fråga nr 2 om statsministern är beredd att i FN verka för ett vapenexportembargo gällande Indien och Pakistan i den mycket farliga situation som nu råder.

Anf. 56 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Först vill jag ta upp det som sades om de amerikanska aktieägarna. Det är en onödig tillspetsning av frågan. Produktionen sker i Karlskoga. Vi känner till bakgrunden. Det är en industri som har byggts upp därför att vi ville och fortfarande vill stå utanför militärallianser. Det måste vi erkänna om vi ska vara trovärdiga i vår säkerhetspolitik.

Jag utesluter inte att vi kan komma att driva på en diskussion om ett vapenembargo i FN. Det sker i så fall först vid ett tillfälle då vi tror att vi kommer att få framgång, att uppslutningen blir total och att stormakterna inte lägger in veto.

Det är sakläget. Vi har alla all anledning att vara djupt bekymrade över utvecklingen i denna del av världen. Det finns en potentiell risk när det gäller de stater som här har nämnts. Det känner vi till. Vi har ett åtagande sedan lång tid tillbaka. Det känner vi också till. Vi ska fullgöra det inom ramen för det regelverk som finns. Jag tror att det är oerhört viktigt att vi är noggranna med att följa de regler och förordningar vi själva har satt upp. Här finns ingen som helst önskan om att missleda riksdagen. Tvärtom ska vi tala klarspråk och också våga stå för besluten när det är obehagligt.

Kvinnors kompetens

Anf. 57 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till statsministern, för det är en övergripande fråga. Den rör inte bara den majoritet av befolkningen som är kvinnor utan faktiskt oss alla.

Vi berömmar oss ofta av att vara världens mest jämställda land. Visst har det hänt mycket. Kvinnor har rösträtt. Giftna kvinnor har rätt att arbeta och i stort sett också rätt att betala sin egen skatt. Vi har en bra kvinnorepresentation i riksdag och regering. Men samtidigt består löneskillnaderna, och glastaket finns kvar. Sverige får kritik av FN:s jämställdhetsorgan CEDAW för att det är svårt för kvinnor att nå toppen.

Jämställdhet handlar inte bara om antal. Det handlar om makt. Och där har staten ett mycket stort ansvar, inte bara för lagstiftningen utan också för sitt eget agerande. Vi har bara 7 % kvinnor i styrelserna för de stora statligt ägda börsbolagen. Löneskillnaderna i Regeringskansliet ökar t.o.m., och det är få kvinnor som leder utredningar.

Jag skulle därför vilja fråga statsministern om han delar Bosse Ringholms uppfattning att det särskilt på det ekonomiska området finns få kompetenta kvinnor som skulle kunna leda utredningar om hur politiken ska utvecklas.

Anf. 58 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag hoppas att det var ett litet felcitat på slutet, därför att sådan är inte min bild. Jag har jobbat väldigt mycket med offentlig ekonomi och fattat många svåra beslut och gått igenom svåra processer, och jag har nästan genomgående arbetat tillsammans med utomordentligt kompetenta kvinnor. Så detta är inte riktigt min bild.

Sedan är det här en fråga där vi successivt blir bättre från statens sida. Vi är inte bra, men vi blir bättre. Jag kunde redovisa det för KU nyligen när vi gick igenom den statliga utnämningsspolitiken, där också jäm-

ställdhetsfrågan är ett viktigt inslag. Vi har också vad gäller lönesättningen i Regeringskansliet i den sista löneförhandlingsomgången sett till att rätta till de skevheter som finns. I den meningen har vi också tagit ett kliv i rätt riktning.

Men man får hela tiden se upp. Det här är inte segrar som vinnas en gång för alla, utan det är en ständigt pågående kamp, och här gäller det att ha medvetenhet och vaksamhet.

Anf. 59 KARIN PILSÅTER (fp):

Fru talman! Det är kanske lätt att frågan uppfattas som retorisk, om det är svårt att hitta kompetenta kvinnor på det ekonomisk-politiska området, eftersom det var Göran Persson som utsåg Bosse Ringholm. Men likafullt tycker jag att det här är en fråga som har stor betydelse. Det handlar ju om kvinnors situation, kvinnors ekonomiska makt och kvinnors möjlighet att kombinera barn och arbete. De höga sjukskrivningstalen just för kvinnor och allt det är ju effekter, tror jag, av att vi lider brist på ett jämställdhetssynsätt, framför allt inom det ekonomisk-politiska området. Och kvinnors och mäns olika vardagar kommer inte till sin rätt.

Från politiker ropas det ofta på lagstiftning och på kvotering i näringslivet, och i näringslivet säger man att det inte finns möjlighet till barnomsorg och städhjälp. Det är alltså ingen som ska göra någonting åt saken, och mellan politiker som skyller på näringsliv och näringsliv som skyller på politiker kläms just kvinnor.

Jag skulle inte vilja upprepa min fråga utan komma med en uppmaning: Se till att prioritera kvinnors kompetens och värdera den kompetens som kvinnor har! Se till att utse kvinnor att leda arbetet med ekonomisk-politiska frågor, för där har det sannerligen hänt väldigt lite under de senaste åtta åren!

Anf. 60 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag håller inte med om detta. Jag kan säga att den huvudsakliga arbetsinsatsen – ledningsmässigt och i dagligt utredningsarbete – för att ta Sverige ur den statsfinansiella kris som ju Folkpartiet hade ett visst medansvar för gjordes av kvinnor på Finansdepartementet. Jag hade förmånen att få jobba ihop med dem under några år, och mot den bakgrunden kan jag bestämt säga att det som nu påstås i frågeställningen inte stämmer.

Sedan har vi ingen anledning att säga att vi är nöjda. Det är vi inte. Vi tycker att det går för sakta. Vi jobbar på åt rätt håll och försöker att anstränga oss mer än tidigare. Men även om vi inte är tillräckligt bra eller perfekta på den statliga sidan ska vi ju inte acceptera att den privata sidan totalt tycks strunta i frågan. Det är en förlust för kvinnor. Det är en förlust för Sverige. Det är en förlust för företagsamheten. Det är en förlust för oss alla.

Vi ska se felen hos oss själva men inte låta detta förlama, så att vi avstår från att ställa krav på andra. Det ska vi göra, också på folkpartister.

Frågestund

Anf. 61 LENA EK (c):

Fru talman! Min fråga riktar sig till statsministern och handlar faktiskt också om jämställdhet.

Det finns en mycket tung FN-konvention som handlar om avskaffande av diskriminering av kvinnor. Till denna konvention finns ett protokoll om att man kan medge enskilda människor rätten att klaga om de har blivit diskriminerade. Samtliga EU-medlemsstater har ratificerat detta protokoll utom Sverige, Portugal och Belgien. Det är ett mycket dåligt facit. Och om man ska kvalitetsmäta det som statsministern sade i det förra anförandet så vill jag säga att här finns mycket att göra.

Min fråga är: När kommer regeringen att föreslå att Sverige ska ratificera tilläggsprotokollet till FN:s kvinnodiskrimineringskonvention?

Anf. 62 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Där blir jag svaret skyldig. Jag tittar vädjande på mina statsrådskolleger och undrar om de vet någonting om beredningsläget just nu i Regeringskansliet. Det vet de inte, inte jag heller. Vi får återkomma med svaret på den frågan, i skriftlig form eller vid ett tillfälle då statsråd som ansvarar för frågan är närvarande i kammaren.

Anf. 63 LENA EK (c):

Fru talman! Det här är möjligen en teknisk fråga, men nog är statsministern, som chef i regeringen, ansvarig också för jämställdheten.

Det gavs ett löfte 1999 om att Sverige skulle ratificera detta tilläggsprotokoll. Sedan dess har ingenting hänt, och det är beklagligt. Precis som Karin Pilsäter tidigare sade finns det nämligen vissa frågor som man faktiskt kan diskutera i det här sammanhanget.

När den utvärderingskommitté, CEDAW, som är kopplad till den här konventionen tittade på situationen i Sverige kritiserade man lönegapet mellan kvinnor och män, det låga antalet kvinnor på höga beslutsposter, våldet mot kvinnor, den tilltagande handeln med kvinnor och diskrimineringen av invandrarkvinnor, för att ta några punkter. Det är alltså väldigt allvarliga samhällsproblem. Samtidigt konstaterar JämO, när JämO utvärderar just utnämningsspolitiken, att 5 av 37 arbetande utredningar på Finansdepartementet är ledda av en kvinna – 5 av 37! Och när finansministern får frågan säger han att det är svårt att hitta kvinnor som har rätt kompetens. Pratar statsministern och finansministern om samma departement, och vad ska man göra åt den här inställningen? Vad tycker statsministern att man ska göra?

Anf. 64 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Frågan var: När ska detta ratificeras? Det kan jag inte svara på, och det är ganska naturligt.

När nu frågan om utredningsarbete på Finansdepartementet preciseras förstår jag bättre Bosse Ringholms svar. På finansen är det väldigt ofta frågor av juridisk karaktär som utreds, och det är i en begränsad krets som man hittar utredare. Det var möjligen det som vägledde honom i hans svar.

Sedan ska vi naturligtvis kritisera Sverige. Vi har naturligtvis mycket att vara stolta över, men vi är inte nöjda. Det finns ständigt anledning till en samhällskritik. Å andra sidan ska den vara trovärdig och bita ordentligt, och det är klart att vi inte tillhör de stater i världen som har prioriterat detta lägst, som man kan få intryck av när man hör frågeställaren.

Vi arbetar med det här. Det är en rikedom för oss, och det är en tillgång för vårt land. Det tror jag att vi alla inser, men låt inte kritiken bli av ett sådant slag att man tror att vi inte ens har börjat, för det vet alla att vi verkligen gjort, och det har varit bra för Sverige.

Atomsopor i Murmanskområdet

Anf. 65 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Ett av de största miljöhoten i vår närhet är atomsoporna i Murmanskområdet. Frågan om ett saneringsavtal har under en lång tid varit central för samarbetet inom det s.k. Barentsrådet – det har den varit under hela Barentsrådets tid, sedan 1993.

Nu när ett internationellt avtal verkade vara klart kommer en mängd ryska invändningar, så min fråga som jag riktar till statsministern blir: På vilket sätt agerar regeringen för att vi nu äntligen ska få ett avtal till stånd?

Anf. 66 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är rätt att det här är en mycket krånglig förhandling. Jag kan också säga att jag själv känner en djup besvikelse över att inte ryssarna har tillträtt detta avtal. Det handlar om att ta hand om atomsopor, och det handlar om att världen runtomkring Ryssland är beredd att satsa resurser för att göra detta.

Här möts vi av ett väldigt långhalande från ryssarnas sida. Man diskuterar exempelvis sådana saker som vad som händer om utländska räddningsarbetare kommer in och förorsakar en skada eller blir skadade. Hur ska det regleras juridiskt? Här är ryssarna utomordentligt kallsinniga.

Jag känner mig besviken, för det är precis ett år sedan, i dagarna, som vi fick till stånd ett avtal med ryssarna. Det var alltså under det svenska ordförandeskapet i EU. Avtalet heter MNEPR. Det är ett avtal i praktiken. I slutsatserna från toppmötet i Moskva skrevs det in att under det svenska ordförandeskapet skulle detta avtal fullföljas. Det har inte skett. Nu träffar jag president Putin igen om några veckor, och då kommer jag tyvärr att få anledning att ta upp frågan en gång till.

Anf. 67 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Jag är också oroad över att det, när man nästan verkar vara framme, tyvärr inte händer någonting. Vad jag förstår ska den här frågan upp på ett toppmöte mellan EU och Ryssland i Moskva den 28 maj. Jag hoppas att man från svenskt håll kraftfullt trycker på för att den här frågan ska få ett stort utrymme vid det mötet.

Förutom agerandet via EU är Sverige nu ordförandeland i Barentsrådet. Vad jag förstår har förhoppningarna och planerna varit att man ska kunna ha ett internationellt avtal som undertecknas i Luleå i slutet av juni. Min följdfråga blir egentligen vilka förhoppningar statsministern

har om att ett avtal, som planerat, ska kunna undertecknas i Luleå i slutet av juni.

Anf. 68 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi hoppas att så ska bli fallet även om jag inte känner mig övertygad. Det är rätt som Lennart Gustavsson säger, vi har först toppmötet mellan EU och Ryssland. Där kommer detta att tas upp igen. Vi har sedan det vi kallar för Östersjöstaternas råd och toppmötet som vi ska ha i S:t Petersburg i början av juni. Det är i det sammanhanget som jag också kommer att ha en överläggning med president Putin. Också där kommer detta att tas upp. Så har vi Barentsrådet. Det saknas alltså inte organ eller forum för att diskutera frågan.

Dock är det en väldig kallsinnighet, och det är oerhört tungförhandlat med ryssarna trots att svenskar, norrmän, amerikaner och andra är beredda att skjuta till pengar för att hantera de enorma mängder atomsopor som finns i den kanske mest känsliga naturmiljön på detta jordklot, Barentsområdet. Vi tänker jobba vidare, göra vad vi kan och anstränga oss. Jag hoppas att ryssarna kommer oss till mötes.

Främlingsfientliga partier

Anf. 69 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Detta är en fråga till statsministern. Om man ser ut över Europa är det tyvärr så att det har uppstått ett antal populistiska och främlingsfientliga partier. Det har också skett efter en tid av socialdemokratiskt regeringsinnehav. Jag vill fråga statsministern: Tror statsministern att detta är en tillfällighet, eller finns det någon koppling i detta samband?

Anf. 70 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag kan bara konstatera att de här partierna ofta används som underlag av konservativa och kristdemokratiska partier för att de ska få bilda regering. Där kanske det finns ett samband.

Vad vi har sett är ju ett Europa som har präglats av väldiga spänningar under 90-talet. En del länder har inte lyckats pressa tillbaka arbetslösheten på ett sätt som har gjort att alla människor känner sig delaktiga i samhällsutvecklingen. Jag tror att det är en avgörande fråga.

Det är också därför som jag är så oerhört rädd för de partier – jag vet inte om frågeställarens parti har anslutit sig än till den samlade borgerligheten – som kräver en massiv arbetskraftsinvandring. Det är klart, skulle vi öppna upp för sådant också i Sverige i det här läget tror jag att vi skulle få ökade spänningar också i vårt land.

Så jag menar nog att en politik som misslyckats med att knäcka långtidsarbetslösheten och få med alla regioner i länderna är en orsak till att människor känner desperation och utanförskap. Det är ett misslyckande för de regeringar som har suttit – ja. Och det är naturligtvis ännu värre för regeringar som tillträder och låter sig stödjäs av partier av detta slag. Det är allvarligt.

Anf. 71 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Jag har efter kontakter så sent som i dag förvissat mig om att de kristdemokratiska partierna kommer att tillsätta en arbetsgrupp för att diskutera hur man ska hantera de här frågorna i Europa. Det är alltså ett stort bekymmer för samtliga. Min fråga är: Finns det en motsvarande diskussion inom de socialdemokratiska partierna?

Prot. 2001/02:111

23 maj

Frågestund

Anf. 72 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tycker att det är utmärkt som Holger Gustafsson säger att de kristdemokratiska partierna tar den här debatten. Jag tror att det är väldigt välgörande. Det finns ju egentligen två stora strömningar i Europa. Det finns några konservativa partier, ja, men det finns kristdemokratiska och socialdemokratiska partier. Det är huvudalternativen i europeisk politik, och vi har båda anledning att vara väldigt tydliga i avståndstagandet mot den här typen av nya partier och grunna ordentligt på varför det här inträffar.

Det finns naturligtvis politiska förklaringar. Vi har en fortgående diskussion inom det europeiska socialdemokratiska partiet. Vi har ju inte i något land hamnat i det läget att vi stöder oss på ett sådant här parti i regeringsställning, och det hoppas jag verkligen att vi slipper uppleva.

Försäkringskassornas arbetsmiljö

Anf. 73 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Jag har en fråga till socialförsäkringsministern. Sjukskrivningsfrekvensen på försäkringskassorna ligger nu på topp, mellan 7,4 % och 7,5 %, vilket är 50 % mer än genomsnittet. Det beror naturligtvis på den höga sjukskrivningsfrekvensen som sådan. Arbetet har inneburit mycket belastning.

Då finns det på kort sikt bara två sätt att lösa det här på. Det ena är att avlasta försäkringskassorna, t.ex. att lyfta ut någon verksamhet. Det andra är att minska inflödet. Jag undrar om socialförsäkringsministern snabbt, inom det här kvartalet eller nästa, har för avsikt att sätta in sådana åtgärder.

Anf. 74 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Om Margit Gennser talar om att före sommaren gå in och genomföra dramatiska förändringar inom socialförsäkringsadministrationen tänker regeringen inte göra det. Däremot är det så att det naturligtvis pågår en diskussion om på vilket sätt man ska kunna hantera en resursförstärkning för försäkringskassorna.

Det pågår också, vilket kanske är än viktigare, ett långsiktigt arbete med teknikutveckling som ska underlätta. Det handlar både om den stora ålderspensionsreformen och om annat handläggningsstöd. Det pågår dessutom ett förändringsarbete där man avlastar försäkringskassor vissa ärendeslag genom att de koncentreras till sådana kassor som har större möjligheter att arbeta med vissa speciella ärendeslag, t.ex. hantering av efterlevandepension. Regeringen har redan fattat ett sådant beslut, att koncentrera denna handläggning till Norrbottenskassan.

Det handlar alltså om båda de saker som Margit Gennser tar upp, dvs. om att avlasta genom att göra omgrupperingar av hanteringen och om att tillföra resurser.

Anf. 75 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Medan gräset gror dör kon. Vi är i ett krisläge. Alltså måste man sätta in snabba åtgärder. I alla fall måste man ge signaler om att dessa snabba åtgärder kommer. Det finns olika sätt. Man kan lyfta ut arbetsolycksfallsförsäkring. Man kan lyfta ut trafikskadorna. Naturligtvis kan man också se till att läkarna får snabb utbildning om hur man sjuk-skriver. Det har vi ju talat om de senaste två åren. Där vet vi att vi kan få effekt. Då kunde man börja planera en sådan verksamhet, i alla fall inför fjärde kvartalet.

Finns det sådana planer eller ska vi bara titta på denna utveckling och inte försöka stoppa de röda siffrorna?

Anf. 76 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jo, vi ska stoppa de röda siffrorna genom att skapa en arbetsmiljö för de anställda inom försäkringskassorna så att de på samma sätt som alla andra får rätt att arbeta i en god arbetsmiljö.

Jag tror inte, beträffande de konkreta förslag som Margit Gennser nu lyfter in, att beslut i *den* riktningen skulle innebära någon drastisk förbättring för de anställda. Det är organisationsfrågor som är ganska omfattande. Oavsett att jag i sak inte delar Margit Gennsers uppfattning när det gäller själva förslagen kräver den typen av förändringar en hel del arbete också ute på de lokala försäkringskassorna.

Men det pågår ett förändringsarbete i gynnsam riktning, och det pågår också diskussioner om på vilket sätt vi ska kunna stödja försäkringskassorna. Jag vet också att man inom Försäkringskassaförbundet tillsammans med de anställdas organisationer diskuterar hur arbetsmiljön ska bli bättre så att man lättare kan uppnå arbetstillfredsställelse för de anställda.

Sedan är det självklart så att den riktigt stora frågan handlar om att minska tillflödet av sjukanmälningar och att beta av den långtidssjukfrånvaro vi har.

Tandhygienistutbildningen

Anf. 77 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga om tandhygienisters utbildning till utbildningsminister Thomas Östros.

I dag har sju av åtta lärosäten treårig utbildning för tandhygienister. Det handlar mycket om att de ska ha en fördjupad kunskap på äldreområdet, på barnområdet osv. Nu kommer det förslag om att man skulle kunna göra tandhygienistutbildningen tvåårig, vilket skulle vara ett sätt att försämra den utbildning som redan i dag pågår. I dag har vi sex disputerade tandhygienister och tio doktorander, och oral hälsa börjar bli ett tydligt begrepp i den akademiska världen. Kommer Thomas Östros att tillåta att den här utbildningen försämras efter de förslag som är på väg?

Anf. 78 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Nej, det finns i det här läget inga planer på denna typ av förändring av tandhygienistutbildningen. Däremot har vi ett problem inom området i och med att tandsköterskeutbildningen i princip har försvunnit från våra gymnasieskolor. Många elever har inte känt ett intresse för den utbildningen och söker en annan väg att skaffa sig fördjupad kunskap. Då handlar det om en yrkesutveckling inom tandhygienistområdet där vi naturligtvis måste föra ett resonemang med de olika aktörerna. Innan dess kommer vi inte att göra den här typen av förändringar.

Jag ser framför allt inte en förkortning som huvudvägen att gå, snarare att via fördjupning locka fler till det här viktiga området.

Anf. 79 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Tandhygienistutbildningen är ju en högskoleutbildning och leder till ett självständigt yrkesansvar. Tandsköterskorna inom gymnasieområdet är en helt annan grupp med en helt annan utbildning, och dessa kan egentligen inte jämföras.

I proposition 1997/98:112 sägs det att regeringen avser att ge Högskoleverket i uppdrag att bedöma de utbildningsmässiga och ekonomiska konsekvenserna av Socialstyrelsens förslag till kompetensområde för tandhygienister. Det här har ännu inte satts i sjön, trots att det kom 1997/98. Det här med kompetenskraven är ännu inte färdigdiskuterat, och därför finns det en väldig oro att det ganska snabbt ska komma en försämring av utbildningen till stånd. Det är därför det är viktigt att lyfta fram denna fråga.

Det verkar dock som Thomas Östros kommer att hålla kvar den treåriga utbildningen.

Anf. 80 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Som jag sade är detta ett område som vi tittar på i sammanhang med att tandsköterskeutbildningen i princip har försvunnit. Det är därför det finns ett samband. Det handlar naturligtvis om hur vi kan utveckla de här arbetsplatserna med välutbildade människor och rekrytera ungdomar till de här områdena. Det är inte samma yrkesgrupp, men yrkesutbildningen måste ses över i ett sammanhang. Vi har inte nu några planer på att gå den väg som Ulla-Britt Hagström pekar på.

Kommundelningar

Anf. 81 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Jag har en fråga till demokratiminister Britta Lejon.

Om regeringen och Britta Lejon menar allvar med att demokratin skulle öka om vi hade fler förtroendevalda, varför gör då inte demokratiministern allt vad hon kan för att de kommundelar som arbetar för att bli självständiga också får den möjligheten?

Anf. 82 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Den här regeringen har ändå – det tror jag att Inger René måste hålla med om – gjort en hel del under senare tid för att försöka fokusera på villkoren för de förtroendevalda runtom i Sveriges rike. Sen-

ast för några veckor sedan röstade riksdagen igenom ett antal förslag i demokratipropositionen som innebär att vi underlättar för människor att ta på sig ett ansvar som förtroendevalda. Det är viktigt. Men självfallet kan inte det vara de enda åtgärder vi vidtar.

Människors vilja att vara med och ta sin del av ansvaret för den svenska demokratin hänger på en mängd olika saker. Politiken måste kännas angelägen. Det måste vara möjligt att förena privatliv med politik. Det handlar om möjligheterna att påverka internt inom partierna och om hur medlemsdemokratin ser ut där.

Sedan är det naturligtvis viktigt att de kommuner vi har i Sverige är väl avpassade för att leva upp till alla sina uppdrag.

Anf. 83 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Naturligtvis håller jag till stora delar med om demokratiministerns historieskrivning när det gäller vikten av ökad demokrati i Sverige och sätten att komma dithän. Men jag är inte säker på att Heby, Torslanda, Askim, Ljungskile och en del andra kommuner och kommundelar håller med om demokratiministerns historieskrivning när det gäller möjligheterna att, om jag får uttrycka mig så, knoppa av kommuner.

Jag tog reda på siffror från min kommun. Jag bor i Partille kommun, som aldrig har varit annat än avknoppad i hela sitt liv. Den är precis medelstor vad gäller invånarantalet för svenska kommuner, och det finns 345 förtroendevalda. Det innebär att det finns mer än en förtroendevald på 100 invånare, och det tycker jag är ett ganska bra mått på möjligheterna till demokratiskt utbyte mellan politiker och invånare.

Jag upprepar min fråga: Vad gör demokratiministern för att dessa och andra kommundelar som vill knoppas av ska få den möjligheten?

Anf. 84 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Regeringen har att ta ett ansvar för helheten när vi ser över hur landet är indelat i lokala nivåer. Dit hör bl.a. demokratiaspekter. Självfallet väger de tungt. Självfallet väger befolkningens uppfattning i de här frågorna jättetungt. Men vi har också, som Inger René väl känner till, att se till helheten så att de kommuner som finns har ekonomiska förutsättningar att stå för t.ex. en väl fungerande skola och äldreomsorg. Allt detta måste vägas samman.

Under den senare perioden har vi sagt ja till en sådan här kommunindelning: Knivsta kommun lösgör sig från Uppsala. I andra fall har vi sagt nej. Då finns det argument för varför vi kommit fram till bedömningen att det inte har varit lämpligt.

Låt mig avslutningsvis säga Inger René att det inför höstens val finns 24 kommuner i Sverige som kommer att minska antalet förtroendevalda. Det här är inte enbart en fråga om de kommundelar som hade velat bli kommuner. Framför allt är det en fråga för alla kommuner, alla partier och alla förtroendevalda att prioritera demokratifrågorna och inte bara se till ekonomin – också i de existerande kommunerna.

Anf. 85 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern.

Norges tidigare statsminister, socialdemokraten Gro Harlem Brundtland, beskriver i sina memoarer hur hon i ett samtal med påven om befolkningsfrågor tog upp frågan om den katolska kyrkans starka motstånd mot användning av preventivmedel i form av kondomer. Här handlar det inte i första hand om att förhindra befruktning utan om att förhindra spridning av hiv/aids, framhöll hon. Påven och den katolska kyrkan har ett starkt inflytande över de fattiga människorna i tredje världen. Därför var Gro Harlem Brundtlands initiativ föredömligt. Tyvärr lyckades hon inte få påven att ändra inställning.

Jag vill därför fråga statsministern om han är beredd att ta upp denna fråga skriftligen eller i samtal med påven.

Anf. 86 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag har inga sådana planer. Men det är värt en reflexion. Jag tror nog att Helena Bargholtz har rätt: Den katolska kyrkan kan spela en enorm roll i detta sammanhang. Vi vet också vikten av att sprida information om användning av preventivmedel – och då handlar det om kondomer – för att begränsa spridningen av aids.

Jag har fört ett annat samtal av nästan samma karaktär men med en äldre statsman som berättade om sin kamp för att upplysa om detta. Det var Nelson Mandela som var på den sydafrikanska landsbygden i en ofta mycket märklig miljö som samtidigt var både puritansk och promiskuös och där de inte kunde tala om sådana här saker. Man såg bokstavligt talat hur tystnaden skördade liv.

Han vågade tala. Jag tycker att man borde kunna kräva samma mod av den katolska kyrkan. Kan jag göra någonting är jag beredd att överväga den saken.

Anf. 87 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Tack, statsministern, för det svaret. Statsministern är ju numera en statsman av viss dignitet, och jag vill säga att det är väldigt viktigt att alla världens ledare tar upp den här frågan med påven. Därför vädjar jag verkligen till statsministern att göra detta. Ett brev kostar så lite.

Anf. 88 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tycker nog att jag inte behöver säga mycket mer än jag har sagt. Det är värt att tänka på. Jag ska reflektera över förslaget. Ett brev betyder faktiskt mycket, och det kostar så lite.

Senast jag skrev ett brev skrev jag till Kanadas premiärminister om att han tillsammans med de andra i G8 skulle ta upp frågan om den stats-skuld som Rwanda släpar på, som de fick ärva av den regim som utförde folkmordet. Det är en annan orättfärdighet som kanske ett litet lands statsminister kan påverka genom att skriva ett brev.

Den orättfärdighet som består i att unga människor döms till en för tidig död genom att kunniga vuxna är tysta bör vi naturligtvis också engagera oss i.

Anf. 89 TALMANNEN:

Detta var det sista inlägget i dagens frågestund som därmed är avslutad.

Jag tackar regeringens företrädare och kammarans ledamöter för er medverkan.

6 § Information om regeringens samlade syn på minhantering

Anf. 90 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Trots de framsteg som gjorts för att komma till rätta med det globala minproblemet, t.ex. genom Ottawakonventionen och revideringarna av 1980 års vapenkonvention, är fortfarande ett stort antal länder i världen utsatta för effekterna av minor och oexploderad ammunition. De hårdast drabbade länderna är ofta de fattigaste och mest krigshärjade. Sverige är sedan länge engagerat i minfrågorna. T.ex. är Sverige genom Sida en av världens största bidragsgivare till humanitär minröjning.

Frågorna kring minor och oexploderad ammunition är komplexa och spänner över flera politikområden. De omfattar bl.a. humanitär och militär minröjning, stöd till minoffer genom vård och rehabilitering, informationskampanjer för att öka medvetenheten för minfaran samt hjälp till stater med att få sina lager av minor förstörda. Även forskning och teknikutveckling för att ta fram en mer effektiv, och för minröjarna säkrare, ammunitions- och minröjningsteknik är frågor som omfattas av arbetet.

Regeringen har därför tagit fram en samlad syn på minhantering som ska beskriva och förklara inriktningen och målet med den svenska verksamheten inom området och säkerställa att de statliga aktörer som handhar frågorna arbetar mot samma mål och har samma vision. Dessutom bidrar en samlad syn till att öka insynen i det svenska agerandet.

Fru talman! Att följa, främja och vidareutveckla de internationella regelverken är även i framtiden ett mål för regeringen. Vi kommer att fortsätta arbetet för en global anslutning till Ottawakonventionen. Vi kommer också inom ramen för 1980 års vapenkonvention att verka för regleringar av vapen som ger upphov till s.k. explosiva lämningar av krig.

En stor del av det direkta svenska stödet sker genom bistånd, och målet är att bistå människor som drabbats av krig och konflikter. Det svenska stödet till minhantering, genom Sidas utvecklingsbistånd, ges till länder med stora och långvariga problem. Stödet bör vara långsiktigt och syfta till att bygga upp kompetens och kapacitet i mottagarlandet.

De initiativ som Sverige tar ska bidra till att dels lösa det globala problemet med minor och oexploderad ammunition, dels förbättra vår ammunitions- och minröjningsförmåga för att möta ett eventuellt framtida behov inom landet.

Räddningsverket är Sveriges operativa aktör inom humanitär minröjning. Myndigheten ska kunna stödja internationella minröjningsinsatser avseende ledning, utbildning och kvalitetssäkring. Räddningsverket ska använda Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum, SWEDEC, som resurs vid sin internationella verksamhet.

Försvarmakten är Sveriges operativa aktör inom militär ammunitions- och minröjning och ska fortsatt utveckla de ammunitions- och minröjningsförband som finns så att de kan verka nationellt och internationellt. Försvarmakten ska ha förmåga att i samband med militära ammunitions- och minröjningsinsatser kunna genomföra påkallad humanitär minröjning och kunna stödja aktiviteter inom ramen för minhantering. Utvecklingen inom ammunitions- och minröjningsområdet bör ske i nära samverkan med andra myndigheter och då främst Räddningsverket.

År 1997 inrättades Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum, SWEDEC, i Eksjö. Det bildades för att stödja Sveriges åtaganden och ambitioner inom humanitär ammunitions- och minröjning. SWEDEC ska vara den samlade nationella kompetensresursen inom ammunitions- och minröjning, och det ska vara en totalförsvarsresurs. SWEDEC ska utveckla, eller bidra till att utveckla, metoder som syftar till ett så kostnadseffektivt svenskt nationellt och internationellt engagemang som möjligt.

Sverige bör inom ramen för FN:s fredsbevarande operationer och andra internationella insatser kunna bistå med ammunitions- och minsökhundekipage. Det är därför av stor vikt att åtgärder vidtas så att kompetensen inom landet tas till vara på bästa sätt. Försvaret är villigt att utifrån sitt behov av minhundar medverka till att nå en lösning avseende Hundskolan i Sollefteå. Försvarets behov räcker dock inte ensamt för att lösa Hundskolans problem. Försvarets behov måste därför ingå som en del i en större och mer långsiktig lösning.

Svensk forskning och utveckling inom ammunitions- och minröjning har en framskjuten plats internationellt. För att nå ökad nationell samordning när det gäller forskning, teknikutveckling och anskaffning inom området föreslås att en nationell samverkansgrupp inrättas. Gruppen, bestående av de svenska myndigheter som arbetar med ammunitions- och minröjningsfrågor ska utbyta information och erfarenheter samt bereda frågor kring forskning, teknikutveckling, anskaffning av materiel, internationellt samarbete m.m.

Sverige deltar med representanter från olika departement och myndigheter i ett stort antal internationella samarbeten avseende minhantering. Samarbetet kan också bidra till ett effektivare resursutnyttjande samt skapa synergier. Samordningen inom och mellan de organisationer som arbetar med frågorna bör enligt regeringens uppfattning förbättras. Sverige bör därför aktivt verka för en ökad samordning mellan FN, EU och andra organisationer.

Genom tydligare samordning kan högre effektivitet och bättre resursutnyttjande nås i verksamheten. För att utveckla samarbetet mellan Försvarmakten och Räddningsverket inom ammunitions- och minröjningsfrågor föreslås att de båda myndigheterna under ledning av SWEDEC samordnar gemensamma frågor rörande utbildning, metodutveckling och vissa personalfrågor.

Fru talman! Sammanfattningsvis kommer regeringen även i framtiden att ta initiativ för att få till stånd en global anslutning till Ottawakonventionen. En nationell samverkansgrupp för att få ökad svensk samordning när det gäller forskning, teknikutveckling och anskaffning föreslås inrättas. Försvarsmaktens och Räddningsverkets roller kommer att förtydligas och samordningen under SWEDEC:s ledning kommer att utökas.

Fru talman! Regeringen lägger stor vikt vid ett effektivt utnyttjande av samhällets resurser och kommer noga att följa de svenska myndigheterna och samordningen av dessa.

Anf. 91 BERIT JÓHANNESSON (v):

Fru talman! Jag vill tacka försvarsministern för detta. Vi har ju väntat på en sådan här minröjningspolicy ganska länge. Jag har två korta frågor.

Försvarsmakten fick 1998 av regeringen i uppdrag att undersöka vilka resurser man kunde få fram för att öka minröjningskapaciteten. Ganska snabbt tog man fram ett sådant förslag. Sedan har tyvärr inte mycket hänt. Jag skulle vilja fråga försvarsministern vad regeringen ämnar göra för att se till att Försvarsmakten prioriterar den uppgiften inom sitt område. Det är ju också humanitär minröjning i viss mån.

Sedan har jag en annan fråga. Den gäller tolkningen av Ottawakonventionen. Vi i Vänsterpartiet anser att den inte bör ha sin utgångspunkt i våra egna försvarspolitiska behov, utan man bör se till hur konventionens parter bäst kan bidra till att minska minornas humanitära konsekvenser. Som försvarsministern vet har jag ställt frågor om detta förut. Jag skulle vilja fråga om försvarsministern anser att det är viktigt att man ska gå in med konventionens parter för att inkludera fordonsminor som är försedda med röjningsskydd. De kan ju också utlösas av en person oavsiktligt. Avser försvarsministern att arbeta för att detta ska inkluderas i Ottawakonventionen?

Anf. 92 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! När det gäller den första frågan vill jag säga att enligt min bedömning har Försvarsmakten svarat på det uppdrag den har fått, framför allt när det gäller Försvarsmaktens möjligheter att ställa förband till förfogande för våra internationella insatser. Vi har nu en snabbinsatsförmåga med 30 dagars beredskap som innehåller en pluton med minröjningsförmåga. Den skulle kunna sättas in t.ex. på Balkan, i Makedonien.

Betoningen i utvecklingen av Försvarsmakten har legat på internationella förband. Det råder stor brist på minröjningsförmåga i de internationella fredsfrämjande förbanden.

Det kan finnas brister i övrigt, men jag anser att detta har varit ett framsteg.

När det gäller frågan om konventioner känner jag mig osäker. Jag kan inte bedöma om det som Berit Jóhannesson frågar om är något som bör aktualiseras i samband med den s.k. Ottawakonventionen eller om det bör aktualiseras i den vidare diskussion som pågår beträffande tillskott inom 1980 års vapenkonvention. Den diskussionen kunde röra just ytterligare regleringar av fordons- och stridsvagnsminor. Jag kan inte riktigt säga vilken som är den klokaste vägen att gå, men min bedömning är att det sker ett visst arbete inom 1980 års konvention.

Anf. 93 BERIT JÓHANNESSON (v):

Fru talman! Det är utmärkt att man har fått ihop resurser för att gå ut internationellt, men det är en stor efterfrågan på de resurserna. Anser försvarsministern att vi borde utöka den kapaciteten inom Försvarsmakten?

Om försvarsministern inte nu kan svara på min fråga om fordonsminorna ser jag fram emot ett svar senare. Det är för den enskilda personen som drabbas exakt samma effekt på fordonsminorna med rönjningsskydd som på de minor som inkluderas i Ottawakonventionen.

Anf. 94 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Jag har nu tittat i det underlag som i dag har instämplat och blivit en offentlig handling på Försvarsdepartementet. Det är en promemoria på nästan 30 sidor, och där ser jag att det finns en del som just lägger tonvikten vid ett förhandlingsarbete på det sätt Berit Jóhannesson talar om. Man menar att det bör kunna gå in i 1980 års vapenkonvention. Mitt svar är följaktligen: Ja, ett sådant arbete pågår.

På den första frågan är svaret också ja. Vi avser att kunna utbilda och ställa till förfogande ett större förband – jag vill minnas att det är upp till ett kompanis storlek – för ammunitions- och minrönjning. Det gäller alltså landminrönjning. Vi har gjort insatser både i södra Sahara och i Mellersta Östern, där vi har haft plutoner ute. Det pågår. Dessutom vill jag erinra om att det finns en omfattande verksamhet med sjöminrönjning som Försvarsmakten är och bör fortsätta att vara engagerad i.

Anf. 95 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag välkomnar försvarsministerns redogörelse, och jag vet att det är många andra som också har väntat på denna redogörelse. Jag tror att många av de personer som sitter och lyssnar runtom i vårt land känner att de får svar på många av de frågor som har ställts under arbetets gång.

Jag uppskattar att det finns en tydlighet när det gäller ansvarsfördelningen. Det stora engagemanget innebär ju också att det är viktigt att man håller ihop det här stora arbetet. Jag uppskattar att försvarsministern har sett det viktiga arbete som man gör i SWEDEC. Det är viktigt att man reder ut förhållandet mellan olika myndigheter.

Det finns en punkt som jag inte känner mig riktigt klar över. Det gäller den nationella samarbetsgruppen. Jag kommer från Jönköpings län. Där finns SWEDEC. Det finns också ett engagemang från många andra organisationer, företag och även från utbildningsväsendet. Man skulle kunna utveckla civila produkter och andra spin-off-effekter utifrån den militära kärnverksamheten. Det här engagemanget kom bl.a. till uttryck i Åke Petterssons utredning för något år sedan. Därför är det väldigt viktigt för mig att få klarhet i om det finns möjlighet att jobba vidare med stöd av det som försvarsministern har redovisat här, så att det inte riskerar att glida i väg upp mot Stockholmsområdet eller någon annanstans i landet.

Anf. 96 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Det kommer att finnas möjligheter att samarbeta på flera olika nivåer. En viktig del kommer att vara det konkreta samarbetet mel-

Prot. 2001/02:111

23 maj

*Information från
regeringen*

lan Räddningsverket och Försvarsmakten under ledning av SWEDEC. Vi kommer att inbjuda alla andra myndigheter som använder SWEDEC. Det är Försvarets forskningsinstitut, Materielverket, Rikspolisstyrelsen, Sida, Försvarshögskolan och Krisberedskapsmyndigheten. Även NGO:er kommer att välkomnas att vara med i det väldigt praktiska arbetet.

Sedan kommer det att bli en nationell samverkansgrupp mellan myndigheterna. Den kommer att ha hela vårt land som sitt verksamhetsområde. Den kommer säkert att kunna träffas någon annanstans än på Arlanda.

Vidare kommer det att vara en grupp, som Utrikesdepartementet sannolikt kommer att leda, som kommer att arbeta för Sveriges internationella agerande i de här frågorna så att det blir samordnat och får rätt inriktning.

Det kommer kort sagt att ges många möjligheter att samarbeta. Jag välkomnar det i högsta grad. Det är som Carina Hägg säger, att det finns ett stort engagemang. Många människor känner att det är oerhört orättfärdigt att människor och djur ska sprängas av minor i områden som soldaterna och striderna för länge sedan har övergivit, men som är livsfarliga och oanvändbara i årtal. Engagemanget finns där. Nu gör vi ett förtydligande av ansvarsförhållandena för att nå bättre effekt av de resurser och det engagemang som finns.

Anf. 97 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Kan jag tolka försvarsministern så att utifrån den policy som har presenterats här i dag kan ortopedindustrin, högskolan, andra delar av det privata näringslivet och NGO:er i mitt län tryggt jobba vidare med att utveckla sidoeffekter av den här väldigt viktiga kärnverksamheten?

Anf. 98 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Ja.

Anf. 99 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Vi vet alla att behovet av minröjning är oerhört. Det finns över 100 miljoner minor som varje dag skördar människoliv. Det sker långt efter det att krigen har tagit slut. I t.ex. irakiska Kurdistan skördar Saddam Husseins minor fyllda med svenska sprängämnen offer tio år efter kriget.

Jag har tre frågor till försvarsministern.

Den första är: För att undvika dubbelarbete är det viktigt med samordning mellan å ena sidan SWEDEC, försvarets minröjningsverksamhet, och å andra sidan Räddningsverkets humanitära minröjningsverksamhet. De här är ju vitt skilda. Försvaret är bra på att ligga och picka i marken och hitta minor så att man kan göra det framkomligt för militärer. Den humanitära minröjning som Räddningsverket ansvarar för handlar mer om att utbilda och leda minröjningsinsatser i olika fattiga delar av världen.

Om jag har förstått det rätt innebar regeringens första förslag den 8 maj att den här samordningsgruppen inte skulle bildas i SWEDEC eller Räddningsverket utan som en oberoende samordningsgrupp. Men Försvarsmakten protesterade vilt mot det och sade att de måste få leda detta.

Jag tolkar försvarsministerns redogörelse så att regeringen faktiskt vek sig. Nu föreslår man att det är det militära SWEDEC som ska leda och samordna samordningen mellan de olika minröjningsverksamheterna. Jag kan bara djupt beklaga om det är på det sättet.

Min andra fråga är: Försvarsministern säger att man ska ta ansvaret för Hundskolan i Sollefteå. Där utbildas minröjningshundar för hela världen. Sverige är världsledande på det området. Men vad betyder detta konkret? Är man beredd att finansiera den här verksamheten? Det är en väldigt liten, marginell kostnad om man jämför med t.ex. det hundratal JAS-plan som regeringen nu köper trots att ÖB säger att de inte behövs. De kostar en halv miljard styck. Om man jämför Hundskolan med detta är det en väldigt liten, marginell del. Är försvarsministern beredd att låta försvarsanslaget täcka den fortsatta utbildningen av minröjningshundar vid Hundskolan?

Den tredje frågan är: Mot bakgrund av att försvarsministern själv påpekade behovet av ökade minröjningsinsatser undrar jag om Sverige kommer att öka sitt bidrag för internationell minröjning i kronor räknat.

Anf. 100 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Det är riktigt att jag anser att den samordning som behövs mellan myndigheterna behöver ha en tydlighet. Jag anser att SWEDEC är det organ som har bäst förutsättningar att klara de rent militära behoven. Men, som jag sade i min redovisning, ska Försvarsmaktens förband inte bara, som Ångström sade, plocka efter minor för att trupp ska ta sig fram, utan de ska också ha en förmåga att genomföra humanitär minröjning när så påfordras. Jag anser att det vore mindre lyckat att Räddningsverket skulle ha till uppgift att, utöver sin civila humanitära uppgift, också ha ett ansvar för den militära. Då skulle vi fortsätta med ett inte nödvändigt dubbelt ledarskap.

Det här kommer att bli en bra lösning. Det är jag övertygad om. Den kommer inte att på något sätt gå ut över förmågan att genomföra civil humanitär minröjning.

På Ångströms andra frågan om Hundskolan i Sollefteå är svaret ja. Försvarsmaktens utbildning av minhundar kommer att äga rum i Sollefteå. Den kommer följaktligen att finansieras också.

För det tredje kommer den internationella minröjningen att kunna öka. Vi genomför alltså utbildningar av både civil och militär personal. Det finns möjligheter att genomföra operationer. Sida är det organ som normalt kan finansiera humanitär minröjning. Om Sverige får ett uppdrag finns det alltså möjligheter att genomföra det. Jag har tidigare i en replik sagt att Försvarsmakten också kommer att ha ökade resurser till sitt förfogande för att genomföra minröjning som det råder mycket stor brist på.

Anf. 101 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Tack för det svaret, försvarsministern. Jag tolkar svaret på de sista två frågorna så att Sverige kommer att öka minröjningsinsatserna i kronor räknat. Jag tolkar det så att försvarsministern är beredd att låta den marginella merkostnad som Hundskolans utbildning av minröjningshundar innebär ingå i försvarsbudgeten. Jag tycker att det är ett väldigt positivt svar, om jag har tolkat det rätt.

Prot. 2001/02:111
23 maj

*Information från
regeringen*

Däremot har jag svårt att förstå svaret på den första frågan. Det handlar om att samordna och leda. Det är bra om försvaret, som försvarsminstern säger, också kan bistå den humanitära minröjningen. Men Försvarsmakten saknar helt erfarenhet av att utbilda och leda humanitära minröjningsinsatser i andra länder, dvs. den verksamhet som de nu är satta att leda och samordna. Därför hade det varit bättre med en oberoende samordningsgrupp för att samordna den militära och den humanitära minröjningen för att få ut mesta möjliga effekt av våra satsade skattepengar på ett viktigt område.

Anf. 102 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Jag har just redovisat att vi kommer att ha ett ökat antal personer med förmåga att delta i internationella minröjningsinsatser. Den normala finansieringen av humanitära insatser går via Sida. Om det finns ett behov kan vårt extra insatskompani sättas in i t.ex. Makedonien. Det kompaniet innehåller en minröjningsförmåga.

När det gäller Sollefteå är mitt svar glasklart: Försvarsmakten kommer att finansiera de beställningar på uppfödning av minröjningshundar som Försvarsmakten behöver.

När det gäller den första frågan vill jag säga att den bild jag har är att SWEDEC redan i dag genomför utbildning för humanitär minröjning på uppdrag av t.ex. Räddningsverket, NGO:er osv.

Det är den verksamhet som jag anser naturlig.

SWEDEC blir, kan man säga, utbildningsanordnare och utvecklare av verksamheten, men det är Räddningsverket som ger inriktningen på verksamheten och hur den ska ha civila militära karakteristika.

Anf. 103 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Försvarsminstern sade i sin presentation att det är viktigt att de statliga organen arbetar mot samma mål när det gäller minhantering, och att det också handlar om biståndsarbete.

Det har kommit till min kännedom att Sida fram till april 2001 hade en heltidstjänst för s.k. minkoordinator. När tjänsten upphörde i april 2001 ersattes den genom att en handläggare som tillägg till sin befintliga heltidstjänst uppdrogs att svara för minfrågan.

Den lösningen anser man inte har gett möjlighet att tillfredsställande samordna arbetet när det gäller minhanteringen. Man har inte kunnat förbättra samordningen. Det är väldigt viktigt att man kan öka möjligheten att analysera, utvärdera och följa upp, och att man kan sammanställa en årlig rapport om hur stödet till humanitär minhantering sker i Sverige.

Av den anledningen frågar jag om försvarsminstern och regeringen har för avsikt att på nytt bistå och uppmuntra Sida att tillsätta en heltidstjänst som minkoordinator.

Anf. 104 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! I den konstitutionella ordning vi har ankommer det inte på regeringen eller mig att här ange hur myndigheten ska genomföra sin förvaltningsprocess på ett bra sätt.

Jag kände inte till frågan, och jag kan heller inte ge ett s.k. vägleddande uttalande om man ska tillsätta en viss tjänst eller inte.

I det här dokumentet, som har blivit en offentlig handling i dag, framgår att det redan sker mycket. Sverige satsar genom Sida cirka 100 miljoner varje år på insatser. De flesta länder som får detta är mottagare av annat bistånd från Sida.

Mitt intryck är att det finns ett starkt engagemang från Sida att fortsätta med att både inom och möjligen vid sidan av de gängse prioriteringarna bedriva minröjningsverksamhet. Jag kan inte annat än utgå från att Sida anser att man har en korrekt förvaltningsmässig lösning för hur så här stora engagemang ska skötas inom myndigheten.

Anf. 105 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Tack för svaret. Jag förstår att försvarsministern inte kan gå in i detalj på detta. Ambitionen i försvarsministerns presentation var ändå att man skulle se över och möjliggöra för de statliga myndigheterna att arbeta på ett bra och tillfredsställande sätt med minhanteringen.

Jag vill bara understryka att det är viktigt att man då också får resurser till de olika statliga myndigheterna så att man kan utföra ett bra arbete.

Anf. 106 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Det finns otroliga mängder minor i världen för olika ändamål. I många länder är civilbefolkningen hårt drabbad, som försvarsministern också har sagt.

Varje part som har möjlighet till det ska tillhandahålla hjälp till minornas offer genom internationella Röda korset. Men borde inte Sverige kunna ge direkt stöd till minornas offer, t.ex. som stöd till internationella Röda korsets speciella fond för sådana aktiviteter, och till enskilda och andra organisationer som har program för stöd till minoffer?

Hur tänker regeringen öka Sveriges stöd till minornas offer? Det hör väl också till den humanitära minröjningen att hjälpa offren, om inte direkt så indirekt.

Anf. 107 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Den här rapporten innehåller inte något speciellt om stöd för minornas offer. Det framgår också av rapporten. Vi har inte gått in på den saken.

Jag kan därför inte ge något svar på hur Sidas inriktning är när det gäller stöd för minoffer.

Anf. 108 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag undrar om försvarsministern kanske kan ta upp frågan inom regeringen, och då också fråga hur man ska hjälpa offren.

Jag tycker att det är en viktig sak att ta hand om dem som är skadade och att förebygga skador.

Anf. 109 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Jag delar självklart den åsikten. Det är något som jag kan ta med mig från den här debatten. Margareta Viklund kan ju också ställa en skriftlig fråga till det statsråd som skulle kunna ge en klar redovisning av vad regeringens ställningstagande är när det gäller minornas offer.

Anf. 110 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Det är glädjande att höra att minhundsutbildningen i Sollefteå verkar vara räddad.

Hur långsiktigt kommer det att vara? Man bör ju veta hur man ska hantera verksamheten för lång tid framåt.

Det finns ju mycket verksamhet i Ådalen som anknyter till det som försvarsministern har tagit upp i dag. Dels är det minhundsutbildningen, men vi har också Räddningsverket, Krishanteringsmyndigheten i Sollefteå och Fredscentret i Sandö som kommer att starta snart.

Hur ser försvarsministern på möjligheten att vidareutveckla all den här verksamheten i området, inte minst med tanke på att Sollefteå har lovats många jobb som inte har kommit ännu?

Anf. 111 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Regeringen har gjort stora insatser just kring Ådalen inte bara för den strukturförändring som det har betytt att Sollefteås garnison har lagts ned. Även andra delar av den ekonomiska och befolkningsmässiga utvecklingen ska kunna motverkas genom insatser.

Det kommer också ytterligare redovisningar från regeringen när det gäller framför allt Sollefteå. Men jag vill erinra om att både Härnösand och Sandö alldeles nyligen har blivit uppmärksammade i sammanhanget.

När det gäller minhundarna och Sollefteå håller Försvarsmakten på att bygga upp 35 ekipage, vill jag minnas. Det kommer att bli en betydande förstärkning. Erfarenheten är att de där ekipagen kan fungera i ganska många år om det är duktig hund och ledare.

Så småningom kommer vi inte att behöva bygga upp så många. Det blir en mer naturlig omsättning med färre hundar. Jag är ärlig och har sagt, och jag vill göra det tydligt igen, att hundskolans totala verksamhet inte bara kan bygga på det åtagande som försvaret nu ska göra när det gäller minröjning. Arbetet inom Regeringskansliet fortsätter för att ekonomiskt och verksamhetsmässigt säkra den verksamhet som regeringen anser bör ligga på hundskolan i Sollefteå.

Anf. 112 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Det låter ju betryggande, och det låter också ganska bra med 35 ekipage. Ändå fick jag inte exakt besked om långsiktigheten. Man kan utnyttja hundarna länge, men det måste ändå kontinuerligt utbildas nya hundar. Det är långsiktigheten i det perspektivet som jag skulle vilja få besked om.

Jag är mycket väl medveten om att det har hänt en hel del i Ådalen. Trots det saknas det jobb. Det var därför som jag funderade över möjligheterna att samordna med den verksamhet som ligger så nära det område som försvarsministern i dag har redogjort för. Finns det samordningsvinster att göra där?

Anf. 113 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Jag vågar inte göra något vidare uttalande om samordningen mellan statliga myndigheter i hela Västernorrlands län och i frågan om länsstyrelsen redan är aktiv där. Länsstyrelsen håller i frågan om hur hundskolan ska kunna leva vidare genom att göra en undersökning som ska redovisas till regeringen. Det är kanske naturligt att det är den

statliga regionala myndigheten som gör sådant, men jag vill nu inte gå längre.

När det sedan gäller utbildning av minröjningshundar på lite längre sikt, efter det att 35 ekipage har utbildats, får jag av mina medarbetare beskedet att det varje år behöver utbildas 6 nya hundar. Vi är inställda på att så ska ske, men alla här i kammaren förstår säkert att det också måste finnas uppgifter för hundskolan utöver dem som Försvarsmakten bör, kan och vill stå för. Det är med detta som vi arbetar.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Administrationen av specialistkompetenskurser under läkarnas vidareutbildning

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2001/02:SoU21
Administrationen av specialistkompetenskurser under läkarnas vidareutbildning (prop. 2001/02:163).

Anf. 114 ROLF OLSSON (v):

Fru talman! Vänsterpartiet anser att det är viktigt att hälso- och sjukvården ses i ett helhetsperspektiv. Det inbegriper allt från bevakning av riksdagens beslut om prioriteringsordningen liksom beslut om resurser till utbildnings- och utvecklingsinsatser och över till vidareutbildning och fortbildning av hälso- och sjukvårdens personal. Det är oerhört viktigt att se att alla dessa områden hänger samman.

I föreliggande betänkande om administrationen av specialistkompetenskurser under läkarnas vidareutbildning föreslås att Institutet för professionell utveckling av läkare i Sverige, det s.k. IPULS, övertar det administrativa ansvaret från Socialstyrelsen. Detta är enligt vår mening ett bra förslag, som också bygger på Socialstyrelsens egna erfarenheter och synpunkter och kan förväntas bidra till en ökad flexibilitet och bättre administration av vidareutbildnings- och fortbildningsinsatserna.

Det förfaringsätt som i dag tillämpas när det gäller specialistkompetenskurserna är att det genomförs ett anbudsförfarande för att fastställa Socialstyrelsens kursutbud. Socialstyrelsen har en rådgivande arbetsgrupp till biträde, med representanter från Landstingsförbundet, Läkarsällskapet och Läkarförbundet. Kursutbudet indelas i tre grupper, från A till C, där A utgörs av de mer generella kurserna, som beräknas vara viktiga för alla specialiteter, till C, som bara riktar sig till en viss specialitet.

Fru talman! Det torde vara ett väl känt faktum att det inte alltid i utbildningssammanhang råder ett så lyckligt förhållande att efterfrågan styr utbudet. Ibland kan faktiskt den omvända situationen föreligga. I propositionen anger regeringen därför behov av att ha ett fortsatt inflytande över administreringen även efter IPULS övertagande. Vi i Vänsterpartiet anser att detta är viktigt.

Prot. 2001/02:111
23 maj

*Information från
regeringen*

*Administrationen av
specialistkompetens-
kurser under läkarnas
vidareutbildning*

Det finns i dag en rad specialistinriktningar där det råder brist på läkare och där riksdag och regering uttryckt ambitionshöjningar. Det gäller även behovet av ökade möjligheter till kompetenshöjning inom området folkhälsa för läkare.

Det är mot denna bakgrund som Vänsterpartiet har väckt sin motion och reserverat sig. Vänsterpartiet anser att riksdagen bör ge regeringen till känna att IPULS vid övertagandet särskilt bör beakta bristområden som vi pekar på samt anordna kurser med mer generell inriktning mot folkhälsoområdet.

Fru talman! Jag yrkar med detta bifall till reservationen vid betänkande SoU21.

Anf. 115 CONNY ÖHMAN (s):

Fru talman! Det är ett enhälligt utskott som ställer sig bakom förslaget i propositionen, nämligen att överföra ansvaret för specialistkompetenskurserna till IPULS. Rolf Olsson pläderar för Vänsterpartiets reservation, den enda som är fogad vid betänkandet. Jag tror att alla instämmer i bedömningen att det är viktigt att utbildningen till olika specialiteter tar mycket stor hänsyn till hur man bedömer det framtida behovet av olika specialiteter. Ingen är självfallet betjänt av att vi har en överutbildning till vissa specialiteter och en motsvarande underutbildning till andra specialiteter.

Det här utbildningsbehovet kommer självfallet att variera över tiden, och utskottsmajoriteten förutsätter att en sådan här prövning sker efter hand på ett sådant sätt att man följer med i utvecklingen och gör en adekvat bedömning av hur det framtida behovet av kirurger, patologer eller vilka specialister det nu kan vara artar sig.

Den andra fråga där våra meningar kanske skiljer sig något åt är innehållet i s.k. SK-kurser. Vi har uppfattningen att det inte är riksdagen som ska föreskriva detta. Även här är det så att behovet av vad som ska ingå i kurserna ändras över tiden. När ny medicinsk forskning och kunskap kommer fram inom olika specialiteter måste en utbildningsansvarig instans självfallet följa med och justera innehållet i kurserna efter hur kunskapsutvecklingen fortskrider.

Även om jag i likhet med Rolf Olsson tycker att folkhälsovetenskap är viktig är den kanske inte lika viktig för alla de olika medicinska specialiteter som finns. Det är viktigt att man har mycket folkhälsovetenskaplig kunskap inom de specialiteter som är betjänta av att ha mycket av sådan kunskap. Kanske är man inom en del andra specialiteter inte riktigt lika betjänt av detta, och då får man justera innehållet i kurserna efter detta.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslagen i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 116 ROLF OLSSON (v):

Fru talman! Jag noterar att Conny Öhman och jag inte har några jättelika skillnader i uppfattningar, men jag gör ändå en något lite annorlunda bedömning av den här förändringen. Det är myndighetsutövning som övergår till IPULS. Samtliga uppgifter vad gäller administration av specialistkompetenskurser under läkarnas vidareutbildning övergår till IPULS. Det innebär bl.a. så viktiga saker som fastställande av utbud,

hantering av anbudsförfarande och urval. Regeringen har själv i propositionen tryckt på behovet av att inte förlora insyn och påverkansmöjligheter, genom att föreslå att en representant för staten ska ingå i IPULS styrelse.

Vi har haft en del kontakter med Socialstyrelsen för att se hur man arbetar med den här frågan, och vi har förstått att ett avtal mellan regeringen och IPULS faktiskt redan är under diskussion. Vi anser att vid utarbetandet av ett sådant avtal Vänsterpartiets förslag borde tillföras. Vi menar att det här är ett tillfälle att betona vikten av att anordna kurser inom specialiteter som behöver stimuleras, något som Conny Öhman och jag tycks vara överens om.

Anf. 117 CONNY ÖHMAN (s):

Fru talman! Rolf Olsson vill i en reservation skriva fast sig vid några få specialiteter som det i dag föreligger en brist på. Men den reservationen är inte heltäckande. Det finns ett antal ytterligare specialiteter där bristen är minst lika stor som när det gäller de specialiteter som Rolf Olsson tar upp. Det tycker jag illustrerar problemkomplexet.

Det varierar över tiden vilka specialiteter det är brist på. Självfallet måste man ha ett generellt system som fortlöpande gör en bedömning av hur bristsituationen ser ut och anpassar fort- och vidareutbildningssystemet efter detta.

Att i en momentan ögonblicksbild fastställa hur det ska se ut just nu, som Rolf Olsson vill i sin reservation, vill vi inte göra. I stället vill vi slå fast ett generellt system som talar om att man över tid måste följa detta och anpassa specialistutbildningsutbudet efter det.

Anf. 118 ROLF OLSSON (v):

Fru talman! Vi är överens om att det från statens sida finns anledning att betona de viktiga brister som finns. I vår motion och reservation har vi angett några nu viktiga områden. Det är riktigt att det inte är heltäckande; det kan finnas också andra områden.

De exempel som vi har angett är viktiga, och vi är också överens om den mer generella satsningen på folkhälsoinriktningen. Det skulle kunna bli en s.k. A-kurs.

Vi vidhåller att detta är ett tillfälle för riksdagen att uttala en viljeinriktning.

Anf. 119 CONNY ÖHMAN (s):

Fru talman! Precis som Rolf Olsson säger kommer staten att ha en representant som medverkar i de här sammanhangen. Självfallet är det viktigt för den representanten att fortlöpande, år efter år, följa utvecklingen av både behovet och innehållet i dessa kurser. Jag tycker, liksom utskottsmajoriteten, att vi kan lägga det mandatet på den statliga representanten och på IPULS.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 9 §.)

Prot. 2001/02:111
23 maj

*Administrationn av
specialistkompetens-
kurser under läkarnas
vidareutbildning*

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU19
Kulturmiljövård (skr. 2001/02:171).

Anf. 120 JAN BACKMAN (m):

Fru talman! I det ärende vi nu ska debattera finns elva reservationer som vi moderater, ensamma eller tillsammans med andra partier, står bakom. Vi har också avgett tre särskilda yttranden. Jag kommer inte att beröra de reservationer som handlar om Riksantikvarieämbetet och de arkeologiska undersökningarna. De tas upp av Lennart Fridén senare i debatten.

Fru talman! Regeringens bidrag till detta betänkande består av skrivelse 171 *Unescos världsarvskonvention och de svenska världsarvsobjekten*. Av skrivelsen framgår att regeringen anser att nuvarande regelverk och organisation för skydd av och stöd till de svenska världsarven är tillfredsställande, samt att Sverige i framtiden bör vara restriktivt med att nominera nya världsarv.

Vi moderater har ställt oss bakom denna slutsats, men vi har ändå i ett särskilt yttrande framhållit att många av de miljöer som föreslagits som världsarv är klart skyddsvärda och att den nya inriktningen kan aktualisera frågan om lösningen kanske är att införa en ny nationell skyddsform.

Betänkandet redovisar förtjänstfullt hur skyddet av kulturmiljöer regleras i lagen om kulturminnen, miljöbalken och plan- och bygglagen.

Den totalbedömning av behovet av skydd och stöd som en världsarvsnominering innebär har genomförts i nära samarbete mellan berörda myndigheter. Det är viktigt att så kan ske även i fortsättningen.

Vi har i reservation 1 ställt oss bakom en motion av Bertil Persson, där han föreslår att Sverige ska erbjuda sig att ta ett särskilt ansvar för ett världsarv i Ghana. I detta ingår en byggnad med svensk anknytning, nämligen Cape Coast Castle. Borgen uppfördes i svensk granit under namnet Carolusborg av 250 slavar för över 350 år sedan när den svenska slavhandelskolonin Cabo Corso grundades. En sådan svensk insats skulle vara helt i enlighet med Unescos filosofi om en allmän uppslutning bakom de världsarv vi har. Regeringen borde kunna ge t.ex. Svenska Institutet i uppdrag att inleda ett samarbete med berörd myndighet i Ghana, Ghana Museums and Monuments Board.

Jag yrkar, av respekt för gruppledarnas överenskommelse om att begränsa antalet voteringar, bifall endast till denna reservation, alltså nr 1.

Fru talman! I reservation 3 varnar vi för vad som kan hända om man ger sig på gamla bevarandevärda byggnader med felaktiga metoder, vilket skett i världsarvet Visby. Vi är medvetna om att Länsstyrelsen i Gotlands län håller på med en utredning om de skador som åstadkommits och har föreslagit att man i ett seminarium skulle låta alla goda krafter samverka för att komma fram till lämpliga lösningar.

I reservation 10 aktualiserar vi än en gång begreppet signifikans – förra gången var det i samband med att vi diskuterade museernas gallringsarbete – som en möjlighet att i situationer när konkurrerande intressen försvårar beslutsprocessen, t.ex. kring ett byggnadsföretag, kunna

väga in kulturminnesaspekten på ett sakligt och för allmänheten lättbegripligt sätt.

Utskottets studieresa till Australien i höstas har på denna punkt varit en inspirationskälla, men vi har också fått signaler vid våra kontakter med olika län att de länsantikvariska myndigheterna borde vara tydligare i sin argumentering för långtgående arkeologiska undersökningar. Då skulle ett införande av begreppet signifikans kunna vara till stor nytta.

Fru talman! I reservation 16 aktualiserar vi avvägningen mellan skogliga intressen och kulturmiljöaspekten. Vi föreslår att regeringen gör en översyn av gällande regler. Självfallet är det vår förhoppning att det pågående projektet Skog och historia ska bidra till att öka förståelsen hos markägare, brukare och entreprenörer för behovet av skydd för skogens kulturarvsvärden.

Skulle det under projektets gång visa sig att olika restriktioner medför att skogsägaren inte kan leva upp till skogsvårdslagens produktionsmål menar vi att regeringen bör överväga att dra paralleller med miljöbalkens regler för ersättning vid intrång och avsevärt försvårad pågående markanvändning och införa liknande regler i kulturminneslagen. Det skulle förmodligen påtagligt öka möjligheten att involvera skogsägarna i kulturmiljövården till glädje för alla parter.

Reservation 18 innehåller ett krav på ett tillkännagivande om att förordningen om bidrag till kulturmiljövård bör ändras så att det blir möjligt att tillföra objektsanknutna stiftelser engångsbidrag. Dessa skulle kunna föras till en fond vars avkastning kunde bidra till att stiftelsen fick kostnadstäckning för drift och långsiktigt underhåll.

Det skulle vara ett användbart alternativ till ett dyrbart offentligt övertagande av ansvaret för ett mindre antal, från kulturhistorisk synpunkt nationellt prioriterade, anläggningar och möjliggöra fortsatt engagemang från frivilliga krafter som kan fylla dessa viktiga kulturmiljöer med liv och innehåll.

Förslaget stämmer väl överens med den modell som beskrevs i Kulturarvsutredningens betänkande 1995.

Fru talman! I ett särskilt yttrande pekar vi på behovet av statligt stöd till småhamnar och andra skyddsvärda kustmiljöer. Vi hoppas att de av regeringen aviserade direktiven till den särskilde utredaren om ett förbättrat skydd för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse kommer att innehålla starka skrivningar om just kustmiljön.

Slutligen påminner vi i vårt sista särskilda yttrande om att vårt förslag till ökat anslag för bidrag till kulturmiljövård hade kunnat öka möjligheterna att stödja de folkhögskolor som bedriver sin verksamhet i kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

Anf. 121 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! Kulturmiljövård engagerar verkligen. Hela 21 reservationer och 9 särskilda yttranden är fogade till betänkandet. Vänsterpartiet har dock bara en reservation.

Vänsterpartiet delar utskottets ställningstagande när det gäller världsarvet. Vi anser att svensk lagstiftning och organisation står i överensstämmelse med kraven i världsarvskonventionen, och att vi ska vara restriktiva med att ansöka om fler världsarv. Av de 721 världsarv som

hittills förts upp på listan är två tredjedelar belägna i Europa. Därför bör vi från europeisk sida vara återhållsamma med att begära nya världsarv.

Reservation 6 är Vänsterpartiets reservation, och den vill jag yrka bifall till. Jag tänkte redogöra lite grann för vår motion och vår reservation, eftersom det i betänkandet – i alla fall i det som jag fick på mitt bord – fanns mycket tryckfel. Alla reservationer fanns inte heller med i mitt betänkande, och det är möjligt att andra har råkat ut för samma sak.

Vår reservation handlar om den ojämlikhet som finns i hanteringen av frågor som rör byggnadsminnen. När det gäller byggnader i kommunal ägo, i stiftelsers ägo eller i privat ägo kan vem som helst väcka fråga om byggnadsminne. Sedan bereder länsstyrelsen ärendet, dokumenterar det hela och utarbetar förslag till skyddsföreskrifter. Detta gör man i dialog med fastighetsägare, läns museer, Riksantikvarieämbetet, kommunen och den som har väckt frågan. Sedan beslutar länsstyrelsen i frågan.

Men statliga byggnadsminnen hanteras enbart av Riksantikvarieämbetet. Andra kan inte, som i fallet med privata eller kommunala byggnader, väcka fråga om att en statligt ägd byggnad ska anmälas som byggnadsminne. Vänsterpartiet anser att den rådande ordningen ska förändras, så att fler kan anmäla önskan om byggnadsminne även för statligt ägda byggnader.

Vi tycker att det är viktigt med delaktighet även i den här frågan. Vi anser att de som har den största kunskapen och helhetssynen på en ort är de som också ska ha hand om frågan. Det är då främst länsstyrelsen eller det regionala självstyrelseorganet. I vår reservation ber vi regeringen återkomma med förslag i frågan för att på så vis kunna bredda demokratin. Vi vill också motverka det faktum att statliga, kommunala och privat ägda byggnader med samma kulturhistoriska värde ibland ligger bredvid varandra och att det bredvid den ena, som håller på att repareras, står en annan byggnad och helt enkelt förfaller.

Vi tycker att det behövs samordning och helhetssyn i frågan. Hela kulturmiljövården behöver ses i ett helhetsperspektiv. Därför tycker vi att länsstyrelse eller regionalt självstyrelseorgan bör få ett ökat ansvar för de här frågorna.

Anf. 122 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Precis som Charlotta Bjälkebring var inne på tidigare handlar betänkandet om kulturmiljövård. Riksantikvarieämbetet utgör här en central myndighet, som har att arbeta för att de övergripande målen för verksamheten på kulturmiljöområdet uppnås. Detta arbete sker i samarbete med andra ansvariga myndigheter, t.ex. Naturvårdsverket, länsstyrelserna, Vägverket, Skogsstyrelsen osv. Syftet med Riksantikvarieämbetets verksamhet är bl.a. att stärka kulturarvets och kulturmiljöns ställning i den regionala utvecklingen. Det är någonting som vi kristdemokrater tycker är ett bra och viktigt syfte, och jag vill därför framhålla detta. Men det handlar också om kulturarvens och miljöns kulturvården inom olika samhällssektorer. Man kan bl.a. nämna jord- och skogsbruk men också infrastruktursatsningar. Detta var någonting som vi i utskottet kunde ta del av vid den studieresa till bl.a. Upplands län som vi hade förmånen att göra.

I dag är det så att när en fastighetsägare önskar uppföra en byggnad eller annan anläggning under vilken det anses finnas antikvariska fornlämningar så tvingas många gånger utföraren av anläggningsarbetet att betala kostnaderna för detta. De här kostnaderna kan ofta bli mycket höga. Vi kristdemokrater anser – och det visar vi också i reservation 12 tillsammans med Moderaterna, Centerpartiet och Folkpartiet – att någon form av gemensam eller offentlig finansiering av arkeologiska undersökningar bör utredas. Man måste trygga att ovärderliga historiska fynd inte för all framtid går om intet just på grund av de negativa konsekvenser som alltför stora kostnader för utföraren kan få.

Fru talman! Kulturminneslagen ger ett mycket starkt skydd för fornlämningar. Till en fornlämning hör ett så stort område som krävs för att bevara just fornlämningen. Nya värdefulla inventeringar har lett till en kraftig ökning av antalet dokumenterade fornlämningar i skogslandskapet. Detta är också värdefulla inventeringar, vilket jag inledningsvis vill ha sagt här. Som exempel, fru talman, kan nämnas Värmlands län där antalet kända fornlämningar fördubblats efter en inventering som gav 23 000 nya kulturhistoriska lämningar, varav 10 % klassades som fornlämningar.

I reservation 16 vill vi kristdemokrater se en översyn av nuvarande lagstiftning. Detta gör vi i likhet med flera motionärer och motioner i betänkandet. Det är synnerligen angeläget att dagens skogsägare och brukare liksom tidigare har möjlighet och rätt att bruka sin skogsmark effektivt. Någon rätt till ersättning till markägaren för försvårat brukande finns i dag inte kopplat till kulturminneslagen. Vi menar att till lagen bör fogas en ersättningsregel för de fall där pågående markanvändning avsevärt försvåras. Det är åtminstone någonting som vi vill att man ska titta på i översynen. Det gör vi inte, fru talman, för att ställa olika brukarintressen mot varandra utan precis tvärtom – för att skydda olika intressen där varje del är viktig.

I reservation 14, fru talman, tar vi upp att en grundförutsättning för att fornlämningarna inte ska skadas är att de är kända. Informationen till ägarna måste förbättras. Jag är väl medveten om att detta arbete pågår på sina håll ute i landet, dock icke överallt, och därför vill vi understryka betydelsen av att så sker. Vi vill se att detta arbete både utvecklas och intensifieras. Den ansvariga myndigheten måste ges förutsättningar för både registrering av objekten och information till markägare. Här har vi också mycket god hjälp av den moderna tekniken. På så sätt kan objekten föras in i skogsbruksplanerna och på det viset finnas med när skogsbruksåtgärder planeras och genomförs.

Vi kristdemokrater anser också att de utbildningar angående olika typer av forn- och kulturminnen från olika tider som i dag anordnas av Riksantikvarieämbetet är bra och att de planer och idéer som finns på detta område är värdefulla. Vi vill se att detta arbete både fortsätter och utvecklas inom såväl Skogsvårdsstyrelsen som länsstyrelserna, som är de myndigheter som är delaktiga i det praktiska arbetet med att bevara de kulturhistoriska lämningarna. Vi anser också att en sådan utbildning även bör erbjudas skogsägare och företag som erbjuder skogsbruksstjänster, och alltså inte enbart myndigheterna.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att jag självfallet står bakom de reservationer där Kristdemokraterna finns med, men jag vill av respekt för gruppledarnas önskemål och överenskommelser och för tids vinnande här i kammaren yrka bifall till reservation 12 under punkt 14.

Anf. 123 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Intresset för kulturmiljön har ökat markant. Det går hand i hand med intresset för bygderörelsernas arbete med att ta reda på sin bygds historia. Hur man ska vårda den gamla kulturmiljön har därmed blivit en oerhört viktig fråga. En stor del av Sveriges yta består ju av skog. Därför är det bra att ett stort arbete nu har påbörjats med att inventera fornlämningarna i skogsmark. Skogsstyrelsen arbetar nu intensivt runtom i landet med att inventera vad som finns i våra skogar.

Personligen känner jag att det här arbetet kanske har påbörjats lite väl sent. De gamla människor som vandrat mycket i skogen och som kände varenda sten och grop finns inte längre. Tyvärr har nog många stora skogsmaskiner kört sönder gamla fornlämningar. Men bättre sent är aldrig. Nu gäller det att inventera kulturminnena i skogen. I samband därmed bör det, anser vi i Centerpartiet, göras en översyn av kulturminneslagen och dess effekter för skogsnäringen – detta för att skogsägare inte ska drabbas av lagen på ett negativt sätt.

I en del områden kan nyttjanderätten inskränkas för skogsägaren. I andra fall av nyttjanderätt finns det möjlighet till ersättning, men så är det inte när det gäller kulturminneslagen. Detta är en stor brist, anser vi i Centerpartiet.

En mer funktionell tillämpning av regelverket och en bättre dialog med myndigheter och skogsägare är önskvärt. Det är viktigt att dagens skogsägare och skogsbrukare kan bruka sin skogsmark effektivt. Därför behövs det en översyn av kulturminneslagen.

För att de fornlämningar som finns kvar inte ska skadas måste de bli kända. Informationen till markägare måste därför bli bättre. Av den anledningen behöver utbildningen kring fornlämningar förbättras. Det behövs utbildning och information till alla som arbetar i skogen, dvs. skogsägare, skogsvårdsstyrelser och länsstyrelser.

Jag yrkar därför bifall till reservation 16.

Många områden i vårt land är mycket fornminnestäta. Ansvar för en arkeologisk undersökning åvilar markägaren. Det är kanske inte något större problem för stora bolag som ska exploatera ett visst markområde, men för en liten företagare kan det innebära nästintill oöverstigliga hinder.

Det tar tid att göra arkeologiska utgrävningar, och det kostar pengar. Resultatet blir ofta att en kanske viktig fornfyndsplats inte grävs ut därför att markägaren undviker att utveckla sin rörelse eller undviker att bygga för att slippa ta de kostnader som är förknippade med de arkeologiska utgrävningarna. I vissa fall har det efteråt upptäckts att fornfynd förstörts genom slarv eller genom att byggarbeten igångsatts utan att markägaren har anmält fynd. Vad jag har beskrivit skulle kunna undvikas om det fanns en offentlig finansiering av arkeologiska utgrävningar och undersökningar.

Jag yrkar därför bifall till reservation 12.

Vad händer när man har hittat fornfynd av stort värde? Jo, de plockas in till Stockholm och placeras på Historiska museet. Det problemet debatterade vi här i kammaren för ganska precis två månader sedan. Utskottet envisas med att svara på samma sätt varje gång frågan kommer upp, nämligen att föremålen kan lånas ut och att man utgår från att en generös policy tillämpas vid utlåning av museiföremålen. Men vi vet att så enkelt är det tyvärr inte.

Historiska museet har lätt att hitta anledningar att inte låna ut. Men det är inte mer än rätt, anser jag, att fornfynden visas i närheten av fyndplatsen. De är viktiga dragplåster inte minst för kulturverksamheten och kulturturismen i hela landet.

Tidigare har jag reserverat mig till förmån för detta, men i dag nöjer jag mig med ett särskilt yttrande. Om jag efter valet återigen kommer in i riksdagen återkommer jag säkerligen i frågan.

Fru talman! Även den industrihistoriska miljön vill jag säga några ord om. En betydande del av det industrihistoriska arvet förvaltas av småföretagare som fortsätter att förvalta tidigare generationers verksamhet utan den lönsamhet som de skulle behöva, vilket också innebär att de har väldigt små möjligheter att underhålla och bevara sitt arv till kommande generationer. Det är viktigt att vi i Sverige kan bevara industrihistoriskt intressanta miljöer. Då tänker jag t.ex. på smedjor, affärer och kvarnar.

Apropå kvarnar är det inte många som i dag driver gamla vattenkvarnar. I närheten av där jag bor fanns det en kvarn fram till slutet av september 2001. Då drabbades orten av ett enormt vattenflöde. Den å vid vilken kvarnen låg och från vilken kvarnen fick sitt vatten valde att bryta sig igenom en annan ås och tog därmed en ny riktning. Det gjorde att den här gamla kvarnen inte längre hade något vatten. Naturligtvis fick den då stängas. Men om det hade funnits pengar till att återställa den ursprungliga åfåran skulle den här ca 140 år gamla kvarnen, som alltså fortfarande var i bruk när detta hände, ha kunnat vara i bruk även i dag.

Jag har talat med Riksantikvarieämbetet i frågan, och man håller med om att sådana här gamla miljöer måste bevaras. Men pengarna saknas. De tappra människor som trots dålig lönsamhet förvaltar det gamla arvet behöver få stöd till sin verksamhet, anser vi. Där har vi ett särskilt yttrande. Jag har alltså valt att inte reservera mig till förmån för vår motion.

Det finns många andra historiska byggnader som jag skulle kunna tala om, men andra centerpartister kommer senare i debatten att tala om dem.

Anf. 124 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! I detta ärende om kulturmiljövård har vi i Miljöpartiet sju egna reservationer och dessutom en gemensam reservation och ett särskilt yttrande.

Med kulturmiljö menas en miljö som är intakt och som berättar något om en mänsklig verksamhet. Kulturarv är viktigt för vår förståelse för vår historia och därmed också för oss själva.

Miljöpartiet har lyckats få genom kraftfulla förstärkningar till kulturmiljövårdsarbetet. Där är vi stolta men inte nöjda. Nästan 50 miljoner kronor lyckades vi med i den här omgången.

Kultursektorn har flera vitt skilda uppgifter: att klargöra historiska betydelser i landskap, miljöer, byggnader och föremål, att göra andra

samhällssektorer och medborgarna medvetna om den tillgång som kulturarvet utgör och att säkerställa kulturarvets bevarande genom att identifiera hotbilder och med vård motverka hoten. Genom miljöbalken har även kulturmiljöns ställning stärkts, och numera går det att inrätta kulturreservat.

För att lagstiftningens möjligheter ska kunna utnyttjas på bästa sätt vill vi i Miljöpartiet att samarbetet mellan Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet intensifieras. De här olika verken ser på kulturmiljön från helt olika kompetenser. Därför behöver det ges utrymme inom respektive verk för ett ökat samarbete.

Fru talman! Vi i Miljöpartiet menar att Riksantikvarieämbetet behöver förstärka sin informationsverksamhet. Kulturmiljöns plats i samhällsplaneringen bör lyftas fram. I de övergripande mål för kulturmiljöarbetet som riksdagen godkände år 2000 är det bl.a. fråga om att försvara och bevara kulturarvet.

Av regeringens regleringsbrev år 2002 framgår att Riksantikvarieämbetets verksamhet bl.a. syftar till att stärka kulturarvets och kulturmiljöns ställning i den regionala utvecklingen. Verksamheten syftar också till att kulturarvet och miljöns kulturvärden tas till vara inom de olika samhällssektorerna, bl.a. jord- och skogsbruk, och vid infrastruktursatsningar.

Där sägs också att det är angeläget att kulturarvsaspekten integreras på olika nivåer inom alla samhällssektorer. För att de av riksdagen fastställda målen inom kulturmiljöområdet ska kunna uppnås vill man ge information på olika plan, alltså att Riksantikvarieämbetet ger information till andra myndigheter, kommuner och enskilda och att det har en central betydelse. Det här vill vi gärna se fungera ute i verkligheten.

Ett exempel på att det inte fungerar är Eslöv. Där finns det tre spannmålmagasin kvar, s.k. lagerhus, och de är av nationellt intresse. Där har Länsstyrelsen i Skåne vid flera tillfällen fastslagit ett rivningsförbud gentemot det av kommunen givna rivningslovet. Man har sagt att man vill byggnadsminnesförklara det. I kommunen, som äger spannmålsmagasinen, har en majoritet bestående av socialdemokrater och moderater sagt att de är mot en byggnadsminnesförklaring. Striden står hett i Eslöv. Här har Riksantikvarieämbetet självt varit nere på plats för inte så länge sedan. Ni som vill följa stridens hetta kan gå in på www.lagerhuset.nu och bl.a. skriva på i namnlistan och läsa hur ställningen är.

Vi vill att det här ska fungera. Därför yrkar jag bifall till reservation 5 punkt 6, där vi säger att det är angeläget att stärka kulturmiljöns plats i samhällsplaneringen, inte minst när ny infrastruktur planeras, och att Riksantikvarieämbetets informationsverksamhet bör förstärkas.

Andra exempel där det inte fungerar är Kvissle, Nolby. Vet ni att förhistorien till Uppsala högar och Birka finns i Kvissleby? Där är länsstyrelsen splittrad. Läns museet har sagt nej. Här finns en helt intakt kulturmiljö. Man har sagt nej till att dra en ny sträckning av E 4:an där. Det är fullständigt sanslöst att över huvud taget komma på en sådan idé. Vem skulle komma på en idé att dra en ny väg över Birka eller över Uppsala högar? Här åvilar informationsansvaret tungt. Här är det också kommunpolitiker från s och m som tillsammans tydligen behöver ha mera kunskap och information.

Nu är det regeringen som tack vare miljöbalken har att överpröva. Men när Vägverket ger bara ett förslag blir det svårt att ta ställning. Jag är mycket förvånad över att landshövdingen har bett regeringen att skynda på sitt beslut i frågan. Landshövdingen borde vara skolad i Riksantikvarieämbetets kunskap som säger att om man genomför den här sträckningen betraktar Riksantikvarieämbetet att unika kvaliteter går om intet och att det är omöjligt att dra vägen på det sätt som föreslås utan att påtaglig skada sker av riksintressen. Starkare än så kan inte ett ämbete skriva.

Fru talman! Jag tänkte också säga någonting om det viktiga skyddet för fornlämningar i skogsmiljö. Här finns otaliga exempel på hur även kända fornlämningar omgärdas av slutavverkning. På så sätt kan man säga att fornlämningen visst är kvar, men hur kul är det att promenera på ett kalhygge helt enkelt? Särskilt i Mälardalen är situationen mycket allvarlig.

Jag hoppas att vi med de gemensamma skrivningarna tillräckligt har påtalat vikten av att se över frågan än mer och göra sig informerad om att det pågår en skövling av gammal kulturmiljö där.

Anf. 125 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Det är många frågor som är väckta i det här ärendet, men jag tänkte lyfta upp några som jag tycker är de mest intressanta.

Först gäller det Unescos världsarvskonvention. Charlotta Bjälkebring har varit inne på den frågan, och jag tänkte utöka informationen lite. I dag har Sverige tolv objekt. Sammanlagt i hela världen finns 721. Vi har kommit fram till att vi från svensk sida ska ansöka om ett projekt per år just för att släppa in andra från andra länder, framför allt utanför Europa. Det är precis som Charlotta sade mycket allvarligt att två tredjedelar finns i Europa. Den globala strategin bör vi medverka till. Annars är det många bra förslag som har kommit in, men vi vill begränsa oss. Det ankommer inte heller på riksdagen att fatta beslut om nomineringar.

En annan intressant fråga är Riksantikvarieämbetets informationsuppgift att se till att kulturmiljön kommer in på ett bra sätt i samhällsplaneringen. Där har vi från kulturutskottet föreslagit att man ska undersöka om Riksantikvarieämbetet verkligen har tillräckliga möjligheter att med dagens regler hävda kulturmiljöintressena när man ställer dessa intressen inte minst mot Vägverkets och Luftfartsverkets intressen. De behöver eventuellt förstärkas.

En annan viktig fråga gäller den elektroniska revolution som rör området. Det handlar ju om kommunikation digitalt, elektronisk kommunikation. Där sker nu en översyn i Regeringskansliet om det finns några hinder i formkraven, lagar och förordningar för att man ska kunna använda datorns hjälp så mycket som möjligt för att kommunicera lättare. Det arbetet stöder vi naturligtvis.

En viktig fråga som kommit upp under debatten är fornfyndsplacering. Det finns ett önskemål att man ska placera det så nära som möjligt den plats där man har hittat det. Det här gäller inte minst i Uppåkra där några har skrivit motioner om att kunna placera fornfynd upphittade i Uppåkra i Skåne.

Enligt dagens regler är det så att om man har lokala och regionala önskemål kan man ansöka om placering lokalt, om inte, hamnar föremå-

len automatiskt på Historiska museet. Det finns speciella saker som gör att man placerar dem centralt, även om det finns regionala önskemål. Det är om det är av nationellt intresse, om det behöver tillgängliggöras för forskare, om det saknas sådana föremål i de nationella samlingarna och om de hör ihop med andra föremål från samma fyndplats. Säkerhetsaspekten är givetvis också viktig, säkerheten för föremålen måste vara fullgod. Men annars finns det inget hinder för att ansöka om placering regionalt och lokalt. Det finns också goda möjligheter att låna ut och deponera till andra museer runtom i landet.

I just Uppåkra är detta framför allt en regional fråga. Där försiggår nu diskussioner mellan Region Skånes kulturnämnd och övriga intressenter i området. Man planerar också ett arkeologiskt upplevelsecentrum för att visualisera Uppåkras med omnejd historia. Så det finns många olika sätt att se till att placera föremål så nära fyndplatsen som möjligt. Möjligtvis kan man ibland ifrågasätta reglernas tillämpning, men det är trots allt inte riksdagens uppgift. Över huvud taget när saker kritiserats är det ofta tillämpningen och inte själva lagen som det är fel på. Ett exempel där det finns en mycket god lagstiftning är gravvårdar av kulturhistoriskt intresse. Där finns ett omfattande regelverk som syftar till att gravvårdar där gravrätten har gått ut, alltså den tid som gravstenen får vara där, ska kunna bevaras så att man inte tar bort kulturhistoriskt intressanta gravvårdar. Där kan man möjligtvis se att tillämpningen inte alltid fungerar, men lagstiftningen är mycket bra, och det är ju riksdagens uppgift att lagstifta.

När det gäller fornlämningar i skogsmark är det tydligt att det är två intressen som står emot varandra, att döma av motionsfloden i det här ämnet. Å ena sidan är det behovet av skydd för fornlämningar i skogsmark, å andra sidan är det markägarens och brukarens intressen. Det rör sig om ekonomiska intressen, att markägarna inte ska lida ekonomisk förlust, och även om tids- och användningsaspekter. Man vill ha tillgång till marken. Här pågår ett mycket omfattande arbete, inte minst för att kartlägga fornfynd i skogsområden.

Hittills har man avsatt 20 miljoner för att inventera de kulturminnen som finns och för att bedöma ytterligare behov av att skydda dessa kulturminnen. Som tidigare har sagts har ökningen av anslaget till kulturmiljövård med 46 miljoner kronor kommit till mycket god användning.

Sedan finns det ett projekt som heter Skog och historia som syftar till inventering, utbildning och information. Det avsätts 90 miljoner kronor per år för detta projekt, vilket till stor del täcker upp de motionskrav som har framförts.

Det pågår också vidareutbildning av skogsentreprenörer, maskinförare, skogsarbetare och skogsåkare. Det finns vissa möjligheter för brukaren att få ersättning enligt vissa fastställda regler. Jag tror att projektet Skog och historia kommer att visa om reglerna är tillräckliga. Man kommer inom projektet att få erfarenhet av i hur stor utsträckning som brukare är tvingade till inskränkningar i markanvändningen. Eventuellt måste reglerna ändras, men det finns redan regler om ersättning.

Det viktigaste att komma ihåg i sammanhanget är att inte ställa dessa två intressen emot varandra och inte bara tala för brukarna eller bara för vikten av att bevara de fornminnen som finns. Man borde försöka att ha en balanserad syn på helheten.

Den särskilda utredare som regeringen har aviserat ska titta på ett förbättrat skydd av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Jag tror att många av de krav som har framförts i motionerna kommer att tas upp i denna utredning. Därför tycker vi socialdemokrater i utskottet att det är väldigt viktigt att utredningen kommer i gång. Regeringen har aviserat att den ska komma i gång innan sommaren, och vi vill poängtera att det är viktigt att utredningen kommer i gång innan mandatperiodens slut, eftersom den aviserades för två år sedan.

Avslutningsvis: När det gäller internationella konventioner anser vi att det är väldigt viktigt med samarbete och solidaritet med andra länder och med respekt för kulturarv i andra länder. Det pågår nu ett arbete som syftar till att Sverige ska ansluta sig till de konventioner som tas upp i motionsförslagen, Haagkonventionen, Unidroitkonventionen och Unescokonventionen.

Det finns vissa lagtekniska problem eftersom det krävs ändringar i svensk lagstiftning, och där vill vi samordna oss med andra länder, inte minst med Norge och Danmark. Men arbetet är alltså på gång.

När det gäller konventionen om kulturarv under vatten har bl.a. Estoniakatastrofen visat att det kan uppstå problem när det finns olika lagstiftningar. Vissa länder runt Östersjön har anslutit sig medan andra inte har gjort det. Men det finns inget hinder att i framtiden ansluta sig till denna konvention, men vi hade gärna sett att man inte hade haft två olika lösningar på gång samtidigt.

Jag vill yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet om kulturmiljövård.

Anf. 126 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Jag kan inte låta bli att kommentera detta med fornfyndens placering. Det finns inga hinder mot att man ansöker om att de får behålla sin plats, säger Hillevi Larsson. Men utskottet skriver att om fyndet har nationellt intresse och bör vara tillgängligt för forskare eller att föremålstypen från regionen saknas i de nationella samlingarna bör det placeras på Historiska museet. Ett annat skäl kan vara att det nya fyndet hör ihop med föremål som redan finns på Historiska museet från samma fyndplats och att samtliga fynd från en fyndplats bör hållas ihop.

Håll med om att det finns många hinder på vägen! Håll också med om att det är viktigt att få förvara fynden i t.ex. Uppåkra eller på andra platser runtom i landet!

För att inte tala om forskningen! Jag har oerhört svårt att förstå att forskning ska vara ett argument för att fynden ska förvaras på Historiska museet. Man kan kanske t.o.m. bredda antalet forskare om fynden placeras på flera andra ställen. Det skulle kulturen vara betjänt av. Hur ser Hillevi Larsson på detta?

Anf. 127 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Till stora delar håller jag naturligtvis med Birgitta Sellén. Det här med forskares tillgång till fynd kan vara ett argument även för att de ska förvaras på regional nivå så att de regionala forskarna får möjlighet att studera dem.

Men jag tror inte att det är reglerna som är problemet, utan det handlar om tillämpningen av dem. I Uppåkra har det visat sig att det finns stora möjligheter när det gäller det regionala upplevelsecentret som har aviserat Skåneregionens intresse i frågan. Det finns alltså goda möjligheter.

Jag vill ta upp en annan fråga, och det gäller Lunds universitets historiska museum. Där har det visat sig väldigt tydligt att det inte är reglerna som utgör hindret, utan i det här fallet har det varit Lunds universitets ekonomi som har lagt hinder i vägen. Det är den som har gjort att fynden riskerar att flyttas till Historiska museet, vilket det inte är någon som vill. Det är en fel att tro att Historiska museet i Stockholm vill ta emot enorma mängder föremål från hela landet när det finns regionalt intresse och regionala möjligheter, utan det handlar minst lika mycket om ekonomi på det regionala planet och att man måste få till stånd en vettig helhetslösning.

Anf. 128 BIRGITTA SELLEN (c) replik:

Fru talman! Det är väldigt positivt att Hillevi Larsson i stort sett tycker som jag. Jag sade i mitt anförande att jag tänker fortsätta att kämpa för det här om jag kommer in i riksdagen efter valet. Då har jag den förhoppningen att vi blir eniga i utskottet när den borgerliga regeringen lägger fram sin text.

Anf. 129 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag vill hålla med om det sista. Jag hoppas ju naturligtvis på en fortsatt socialdemokratisk regering. Däremot tror jag på en sammanhållning inom kulturutskottet när det gäller vikten av vettiga lösningar på dessa frågor. Det gäller de föremål som bör förvaras på lokal nivå, men kanske ännu mer om de föremål som bör förvaras på nationell nivå.

Anf. 130 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till Hillevi Larsson, och den handlar om den översyn av lagstiftningen som vi vill ha för att man ska kunna se på möjligheterna att ersätta markägarna vid ett avsevärt försvårande av uttag av sin skog på grund av att man har hittat ett fornminne.

Hillevi Larsson säger att det behövs en balanserad syn på helheten, och det låter sig lätt sägas samtidigt som det låter vackert, det kan jag hålla med om. Men verkligheten är annorlunda.

Det handlar alltså om att knyta en rätt till ersättning till kulturminneslagen. Redan uttrycket ett avsevärt försvårande av uttag innebär en väldigt stram tillämpning av när det utbetalas ersättning. I allt bruk av skogsmark är uttrycket "avsevärt försvårande" ett gängse krav som är oerhört strängt.

Vad är det som gör att Hillevi Larsson och Socialdemokraterna inte kan inse betydelsen av att knyta en så viktig del – både för fornminnen och för brukarintresset – till kulturminneslagen? Vi begär en översyn. Jag tycker att svaret om en balanserad syn visar att man inte har satt sig in i frågan. Jag önskar att Hillevi Larsson gör det.

Anf. 131 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Med en balanserad syn menade jag att det är väldigt viktigt att inte bara inta den ena sidans ståndpunkt. Vissa motionärer driver stenhårt kravet på ytterligare skydd för fornminnen i skog, medan andra motionärer ensidigt driver kravet på att det ska bli lättare för markägare och brukare. Det jag menade var att jag tror att det är viktigt att se båda dessa aspekter, att man inte ska ställa dem mot varandra.

Sedan håller jag med om att det kan finnas anledning att se över det här. Vi vill inte gå så långt som Gunilla Tjernberg vill göra i det här skedet. Men som jag sade tidigare, tror vi att det i det stora projektet Skog och historia, som får 90 miljoner kronor per år, kommer fram väldigt mycket erfarenheter av i hur stor utsträckning brukarna egentligen är tvingade till inskränkningar i sin markanvändning. Jag tror att man behöver mer kunskap innan man kommer med några konkreta förslag.

Vidare tror jag att man nog får analysera den här frågan, för det finns väldigt mycket som räknas som fornminnen ute i skogarna, inte minst stenrösen överallt. Det kan röra sig om väldigt stora ekonomiska belopp som kanske ska vägas mot andra samhällsintressen. Om man i projektet Skog och historia kommer fram till att det är väldigt många markägare som både ekonomiskt och på andra sätt lider väldigt mycket av det här får man självklart göra någonting åt det. Men jag tror att vi behöver mer kunskap i den här frågan. Inte minst tror jag att också markägarnas och brukarnas inställning måste förändras, så att de inte bara ser till det ekonomiska intresset utan också till det kulturhistoriska intresset.

Anf. 132 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Det handlar inte om ett de och vi. Det handlar om olika delar i en viktig diskussion som vi för just nu. Jag skulle vilja få undan argumentationstaktiken att vi pratar om motsättningar, om de och vi. Det är två viktiga delar i samhällsdebatten som vi nu för.

Jag fick inget svar på frågan om att vi tar upp att markanvändandet avsevärt försvåras. Det är en definition som redan i dag finns och som är väldigt begränsande i sig. Det betyder alltså att man har rätt till en prövning i en situation där man står med enskilda kostnader. Vi kan nog inte tänka oss att tala om att vi tycker att någonting känns svårt eller att vi vill ha balans i debatten. Här handlar det om ersättningar för något som man lägger ut. Jag tycker att vi ska ha respekt för det synsättet. Det är inte att ställa två intressen mot varandra, utan det är, precis tvärtom, att stärka två olika intressen. Just diskussionen om att markanvändandet avsevärt försvåras finns i vår motion. Det begreppet finns redan och är en mycket klar definition av vad det här handlar om. Detta ska vara knutet till kulturminneslagen. En översyn av detta, Hillevi Larsson, borde väl vara positivt?

Anf. 133 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill än en gång understryka att det jag sade om att de två olika intressena inte skulle ställas emot varandra inte är något som jag på något sätt kopplar till fortsättningen, dvs. att jag därmed tycker att markägarna ska få mindre ersättning. Jag vill inte göra den kopplingen. Däremot tycker jag att alla som är inblandade i det här bör se till båda sidorna, dvs. att utbildningen för markägarna och brukarna är lika viktig

som ersättningen till desamma. På samma sätt menar jag att alla som vill värna de kulturminnen som finns i skogen även ska se till markägarnas och brukarnas intressen så att det inte blir en ensidig kamp. Däremot ska inte ersättningen till markägarna ha något att göra med den här balanse-
rade synen, utan det var en allmän iakttagelse att jag tycker att det är viktigt.

Sedan vill jag säga att om det inte är en avsevärt försvårad tillgäng-
lighet till marken kan jag inte se att den här ersättningen är så oerhört
angelägen, utan om det ska utgå ersättning ska det vara just för att det är
avsevärt försvårat för markanvändarna.

Jag vill återigen säga att vi först vill ha mer kunskap, och den kun-
skapen tror jag att vi kommer att få genom de omfattande projekt som
pågår. Visar det sig då att det är många markägare som blir orättvist
lidande kan vi naturligtvis vara beredda att ompröva det här, men vi vill
börja i den änden.

Anf. 134 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Det var egentligen lockande att hoppa in i den föregå-
ende diskussionen. Hillevi Larsson talade väldigt snällt och vänligt om
att så här är det och det är inte bra. Sedan kom hon in på skogsfrågorna
och då sade hon: Men är det nu så, kanske vi måste göra någonting åt det.
Jag har hela tiden väntat på att få höra vad det är man vill göra åt de här
sakerna som inte är bra. Jag förstår att det ligger väldigt mycket i det som
Birgitta Sellén sade här, att man är inställd på att man inte behöver göra
någonting åt det här efter den 15 september, för då är det någon annan
som får göra det.

Låt mig knyta an till en av de frågor som togs upp av Hillevi Larsson
när det gäller Uppåkräfanden och Lunds universitets historiska museum.
Det är ganska makabert att se att på den utställning som man efter bästa
förmåga har gjort av denna fantastiska samling av fynd som skildrar en
hel del står det ett antal datorer som man inte kan använda – jag var där
så sent som häromveckan – därför att man inte haft råd att åtgärda de
problem man har med servern. Man kan alltså inte visa det som där finns.
Det är faktiskt illa. Vi har ofta haft den här frågan uppe till diskussion i
utskottet, och då kan man säga att det borde ha gjorts något åt detta från
regeringshåll. Det är fråga om både pengar och organisation. Men vi vet
ju att när vi från moderat håll har föreslagit att man ska se över organisat-
ionen av museiväsendet och motsvarande i Sverige har det mötts av kalla
handen dessvärre.

Fru talman! Självfallet står vi bakom samtliga våra reservationer, men
jag ska inte göra något yrkande på någon av dem. Det har Jan Backman
redan gjort i sitt inledningsanförande här.

Jag ska först ta upp ett par reservationer som på sitt sätt hänger ihop.
Det gäller reservationerna 3, 8, 9 och 11, som alla har med utgrävnings-
verksamhet att göra.

Riksantikvarieämbetet har en oerhört splittrad roll. Det försvårar och
hämmar, som vi ser det, konkurrens. Det innebär att man som tillsyns-
myndighet samtidigt ska granska sin egen verksamhet när den sker i fält.
Det finns även andra saker som Riksantikvarieämbetet, som borde renod-
las och bli en ren sektorsmyndighet, borde lämna till någon annan. På
Birka borde det bli på samma sätt som i Eketorp, dvs. att man samarbetar

och lämnar över ansvaret till regionala och lokala myndigheter. Kanske det vore tillfälle att igen diskutera om inte det här borde skötas på samma sätt som man gör i Storbritannien med sin National Trust. Där har man en särskild organisation som ansvarar för mycket av tillsynen, vården och handhavandet av arkeologiskt och kulturhistoriskt värdefulla platser.

När det gäller reservation 8 kan vi konstatera att det sedan länge finns möjlighet att upphandla arkeologiska undersökningar på ett sätt som dock är försvårat genom att man inte har samma lagstöd för det som när det gäller lagen om offentlig upphandling. Vi tycker att man även för arkeologiska undersökningar skulle tillämpa den lagstiftningen. En enkel ändring skulle kunna ge resultat, man skulle spara tid och pengar.

En annan sak är att vi i vår moderna tid kan konstatera att man dessvärre använder sig av ett antikverat anbudsförfarande. Det behöver man ju inte göra. Antikverade lagar och antikverad teknik är inte nödvändigt när det gäller sådant som har med antikvitetshandläggande att göra. Jag tänker då på det elektroniska anbudsförfarandet.

Länsstyrelsernas av Riksantikvarieämbetet givna verkställighetsregler i fråga om arkeologiska undersökningar måste bringas i överensstämmelse med lydelsen i lagen om offentlig upphandling. Det är inte särskilt svårt att göra det. Vi är förvånade att inte någon annan har hakat på detta.

I reservation 11, som delvis har med den tidigare reservationen att göra, tar vi upp frågan om handläggningstider. Det är klart att det uppstår konflikt då och då mellan den som vill exploatera och den som vill bevara. Men den formella processen är i dag sådan att det kan ta mer än ett år innan t.ex. en arkeologisk utgrävning kan påbörjas. Vi vet alla att med vårt klimat är fältsäsongen för arkeologi i stort sett begränsad till den varma årstiden. Det kan innebära att det tar ett och ett halvt år från det att en exploator lämnar in en ansökan till det att han eller hon kan köra i gång ett projekt. Det är inte så ovanligt. Vi vet att det kan vara avgörande för om verksamhet över huvud taget ska komma till stånd eller inte om man får en chans att någorlunda snabbt få ett klart besked. Antingen får exploateringen ske eller så får den inte ske. Dessvärre tövar man här så länge på grund av regelverket och krångel framför allt på länsstyrelserna att man kan försinka eller t.o.m. förhindra genomförande av viktiga projekt.

Fru talman! Reservationen 13 gäller arkeologiska massfynd. Jag kan väl erkänna att jag har varit med och skrivit motioner om det innan jag hamnade i riksdagen. Jag skrev om det, och det väcktes frågor om det av en dåtida riksdagsledamot. Det gällde då med hänvisning till de stora fynden i samband med utgrävningen av Ostindiefararen Götheborg ute på Göteborgs redd.

Vi vet att det där rör sig om ca nio ton porslinsskärvor motsvarande något över 9 miljoner skärvor. Utav dessa får man, eftersom de är hämtade på utgrävningsplatsen, icke avyttra en enda om icke regeringen ger tillåtelse. Vi tycker att det är ganska så eländigt att man inte har kommit till skott i den frågan. Vi vet att nuvarande riksantikvarie inte tycker att det skulle vara något konstigt, men det har ändå inte blivit av att så har skett.

När det gäller den här typen av icke-unika massfynd skulle de många gånger kunna hjälpa till att finansiera en del verksamheter, och man skulle dessutom bli av med en hel del förvaringsbekymmer. I samband

med att Landstingsförbundet byggde sitt nya hus här på Söder i Stockholm hittade man vill jag minnas 120 000 kritpipor i ett gammalt lager från 1700-talet. De förvaras nu till stora kostnader. De får inte avyttras trots att det ute i världen finns många som skulle vilja ha ett par stycken sådana.

Det tidigare Arkeologiska museet i Göteborg hade på 70-talet – det har inte blivit så många utgrävningar sedan – flintavslag som inte på något sätt var unika. Det var flintavslag från gamla verkstäder och sådant som vägde mer än sju ton. Inte heller sådant får man avyttra.

Det är inte bra att det är på det sättet. Det finns varken vetenskapligt eller annat värde i det. Men däremot skulle kanske försäljning av detta kunna ge en del tillskott till de pengar som behövs både för kulturminnesvård och för kulturverksamhet över huvud taget.

Anf. 135 ANNE-KATRINE DUNKER (m):

Fru talman! Syftet med världsarv är att visa och skydda världsunika natur- och kulturvärden för att kommande generationer ska ha tillgång till dem.

Utskottet har ställt sig bakom regeringens förslag att vi i Sverige ska vara restriktiva med ytterligare nomineringar för vår del till världsarvslistan, inte minst med tanke på att Europa redan har ett stort antal världsarv på listan, som redan har påpekats här. Sverige har tolv arv på listan.

Jag vill ändå lyfta fram ett objekt i vårt land som verkligen förtjänar att bli upptagen på listan. Det är de ytterligt vackra och ståtliga hälsingegårdarna. Gårdarna har gamla anor och är ”inuti snygga och rena, bättre byggda än på annor ställe” som Carl von Linné skriver i sin *Lapplandsresa* år 1732.

De är inte bara snygga och rena. De är också unika i sin arkitektur, som är väl anpassad till de böljande skogar och blå sjöar som givit landskapet sin karaktär. Snickaren och målaren har med sitt gedigna hantverkskunnande utfört mästerverk. Unga och gamla kvinnohänder har spånat och vävt det lin man odlat till vackra lakan, gardiner och dukar som också i dag gör rummet ljust och mjukt.

Varje gård består av ett antal hus, alla med sin historia. Bondehushållet lever vidare även om det i dag är förenat med stora ekonomiska uppoffringar att driva och sköta ett modernt jordbruk mitt i det gamla. Varje gård kräver både vård och omtanke för att också dagens generationer ska kunna hälsa besökare välkomna på de vackra förstukvistarna.

Fru talman! Jag har inget yrkande men har i ett särskilt yttrande lyft fram detta unika arv som verkligen förtjänar att hamna på världsarvslistan. Hälsingegårdarna tillhör ett underrepresenterat objekt bland världsarven. Min förhoppning är att de nomineras som ett sådant så snart det finns utrymme för det. Även jag är medveten om att det inte är här i riksdagen som vi gör nomineringar. Men jag vill ändå passa på att ta detta tillfälle i akt att förorda dem som ett världsarv.

(forts. 10 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.56 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då dagens votering skulle äga rum.

Prot. 2001/02:111
23 maj

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FöU10 Samhällets säkerhet och beredskap

Punkt 3 (Regelsystemet i det nya krishanteringssystemet)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

227 för utskottet

68 för res. 1

1 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 36 v, 35 kd, 15 c, 15 mp, 11 fp

För res. 1: 68 m

Avstod: 1 m

Frånvarande: 16 s, 12 m, 7 v, 7 kd, 3 c, 1 mp, 5 fp, 2 -

Punkt 6 (Krisberedskapsmyndighetens uppgifter m.m.)

1. utskottet

2. res. 3 (kd)

Votering:

187 för utskottet

35 för res. 3

78 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 37 v, 15 c, 15 mp, 4 fp

För res. 3: 35 kd

Avstod: 71 m, 7 fp

Frånvarande: 15 s, 10 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 1 mp, 5 fp, 2 -

Punkt 15 (Skydd mot informationsoperationer)

1. utskottet

2. res. 8 (fp)

Votering:

Kammaren biföll utskottets förslag genom uppresning.

Punkt 18 (Huvudmannaskapet för Statens räddningsverks skolor)

1. utskottet

2. res. 9 (v)

Votering:

264 för utskottet

36 för res. 9

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 71 m, 1 v, 35 kd, 15 c, 15 mp,
11 fp

För res. 9: 36 v

Frånvarande: 15 s, 10 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 1 mp, 5 fp, 2 -

Punkt 19 (Utbildningsbehov på högskolenivå för samhällets säkerhet och beredskap m.m.)

1. utskottet

2. res. 10 (v, mp)

Votering:

249 för utskottet

51 för res. 10

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 71 m, 1 v, 35 kd, 15 c, 11 fp

För res. 10: 36 v, 15 mp

Frånvarande: 15 s, 10 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 1 mp, 5 fp, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU12 Det frivilliga försvaret

Punkt 1 (Riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till den frivilliga försvarsverksamheten)

1. utskottet

2. res. 2 (mp)

Votering:

249 för utskottet

15 för res. 2

35 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 71 m, 36 v, 15 c, 11 fp

För res. 2: 15 mp

Avstod: 35 kd

Frånvarande: 15 s, 10 m, 7 v, 7 kd, 3 c, 1 mp, 5 fp, 2 -

Punkt 2 (Inriktning av hemvärnsförbanden)

1. utskottet

2. res. 3 (m)

3. res. 4 (kd)

Förberedande votering:

73 för res. 3

35 för res. 4

192 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

179 för utskottet

72 för res. 3

49 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 37 v, 15 c, 11 fp

För res. 3: 71 m, 1 mp

Avstod: 35 kd, 14 mp

Frånvarande: 15 s, 10 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 1 mp, 5 fp, 2 -

Punkt 5 (Rätt till ledighet)

1. utskottet

2. res. 6 (fp)

Votering:

289 för utskottet

11 för res. 6

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 71 m, 37 v, 35 kd, 15 c, 15 mp

För res. 6: 11 fp

Frånvarande: 15 s, 10 m, 6 v, 7 kd, 3 c, 1 mp, 5 fp, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

**SoU21 Administrationen av specialistkompetenskurser under läkar-
nas vidareutbildning**

1. utskottet

2. res. (v)

Votering:

262 för utskottet

37 för res.

1 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2001/02:111

23 maj

Kulturmiljövård

10 § (forts. från 8 §) **Kulturmiljövård** (forts. KrU19)

Anf. 136 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! ”Och vid dalens gräns, där skogen började, stodo gårdarna. De voro stora och välbyggda och följde den ena efter den andra i en nästan obruten rad.”

Så skrev Selma Lagerlöf i *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige* när hon beskrev Hälsingland och hälsingegårdarna.

Nu finns det naturligtvis gårdar och miljöer av den typen inte bara i Hälsingland. Runtom i vårt land finns gårdar och områden som klassas som riksintressanta för kulturmiljövården. Det kan vara enskilda gårdar och byggnader men också gårdssamlingar eller hela byar som anses så värdefulla från kulturmiljövårdens synpunkt att de bör bevaras så ursprungliga som möjligt för framtiden.

I en motion har jag belyst detta och tagit upp Vängsbo by i Ovanåker i Hälsingland som ett exempel på en sådan by. Ett målmedvetet arbete pågår sedan ungefär fem år i Hälsingland med att hålla gårdar och miljöer öppna för besökare, sprida kunskap om de gamla gårdarna och se till att de vårdas och utvecklas för framtiden. Att få hälsingegårdarna klassade som ett världsarv, precis som Anne-Katrine Dunker var inne på, ingår som en målsättning i arbetet.

Hälsingegårdar är det övergripande namnet på det samarbetet som bedrivs under mottot veta, vårda, visa och vidareutveckla. I centrum står gårdarna som ett levande kulturarv, en identitetsskapare och kraftkälla för framtiden. Det är framför allt arkitekturen, inredningskonsten och måleriarbetena som har gjort hälsingegårdarna kända för en bredare allmänhet. De karakteriseras av en storslagen och stilsäker byggnadskonst präglad av hantverksskicklighet och detaljrikedom. I landskapet finns ovanligt många bevarade byggnader och interiörer från sent 1700-tal och framåt.

Enligt bl.a. professor Fredrik Bedoire vid Arkitekturskolan i Stockholm är den hälsingska träbyggnadskonsten mycket värdefull, unik i ett internationellt perspektiv och ett viktigt svenskt bidrag till det europeiska kulturarvet. Denna professor vet vad han talar om eftersom hälsingegårdarna var temat för Konsthögskolans utbildning i restaureringskonst under förra året.

Många är involverade i hälsingegårdsarbetet – museer, turistnäring, hembygdsrörelse, guider, byggnadsvårdare och inte minst gårdsägarna själva. Från samhällets synpunkt är det självklart av stort värde att arbetet med bevarandet av dessa miljöer kan fortgå.

Människorna i Hälsingland i allmänhet och i byn Vängsbo i synnerhet känner stolthet över sin bygd och sina gårdar. Men för det enskilda företaget eller gårdsägaren innebär dock klassningen som skyddsvärd kulturmiljö en del komplikationer – för att uttrycka det försiktigt – främst ur ekonomisk synpunkt.

De ofta mycket stränga restriktioner mot förändringar som följer av en sådan klassning för med sig merkostnader när det gäller t.ex. underhåll, krav på byggmaterial, specialutbildad arbetskraft m.m. som det inte kan vara rimligt att den enskilde gårdsägaren eller företagaren ska drabbas av. Tidigare fanns åtminstone möjligheter att göra avdrag för reparationer, underhåll etc., men i samband med skattereformen för ett antal år sedan försvann möjligheten att göra avdrag för underhåll och upprustning av kulturbyggnader på jordbruksfastigheter. Sådana åtgärder måste därför i dag göras med skattade medel, vilket leder till att en mängd kulturbyggnader över hela landet riskerar att äventyras genom eftersatt underhåll då kostnaderna för ägarna blir för stora.

Enligt min mening borde full avdragsrätt för kulturminnesbevarande åtgärder återinföras. Likaså borde resurser från Riksantikvarieämbetet och läns museerna finnas tillgängliga utan kostnad för den enskilde fastighetsägaren eller företagaren när så behövs.

Fru talman! I utskottets betänkande har denna fråga fått en hyggligt välvillig behandling. Hillevi Larsson var inne på att det nu ska tillsättas en utredning – antligen efter två års förberedelser. Direktiven ska komma före sommaren. Jag förutsätter att den utredning som nu är på gång tar ett helhetsgrepp om frågorna så att de värdefulla kulturarven blir ett gemensamt samhälleligt ansvar också ekonomiskt och inte som i dag vältras över på den enskilde gårdsägaren med de kostnader som följer.

Fru talman! Jag har inget särskilt yrkande. Det finns ett särskilt yttalande i detta ämne från Birgitta Sellén i utskottet. Jag utgår från att utredningen arbetar skyndsamt och tar dessa frågor på stort allvar så att situationen blir drägligare för alla dem som sitter på dessa viktiga kulturarv så att de kan bevaras för framtiden.

Anf. 137 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag har i en motion föreslagit att det nationella ansvaret för de världsunika kulturhistoriska industriarven i Avesta bör utredas. Centerpartiets företrädare i utskottet har, i ett särskilt yttrande, i likhet med mig betonat betydelsen av de kulturmiljöer som finns i Koppardalen i Avesta. Jag tackar för det.

Under mer än 200 år präglades i stort sett alla rikets kopparmynt i Avesta, och kopparplåt var en stor exportprodukt.

Kopparindustrierna i Avesta har haft ett direkt samband med Falu gruva och stormaktstidens strävanden att stärka Sveriges roll i olika avseenden. Gruvans råkoppar såldes på export för förädling i andra länder.

I Avesta, invid Dalälvens yngsta och vildaste fors, fanns förutsättningar för att etablera en kopparindustri med åretrunddrift. Kopparverken i Avesta blev i sin samtid världens största industrianläggning. Åren 1636–1872 var Avesta en kopparstad.

När den 230 år långa eran av kopparverksamhet var till ända i Avesta stod Sverige inför genombrottet för storskalig industrialism. I Avesta tas nya initiativ. Det första storbjärnverket i Dalarna, ett av de största i Sve-

rige, anlades. Hyttanläggningen byggdes upp. 1874 togs den första masugnen i drift, och valsverk för grovplåt startades. En till masugn och en martinugn kom till. Masugnarna drevs till 1938, då järnverket tog nya metoder i anspråk. Hyttanläggningarna lämnades kvar och är i dag en unik skatt.

Professor Marie Nisser har skrivit: ”I Europas och USA:s huvudområden för järn- och stålindustrin finns i dag inte många bevarandeobjekt som kan jämföras med Avesta hytta.”

För många kulturintresserade är hyttans rosthus sedan 1995 en välkänd och uppskattad konsthall, där utställningen Avesta Art äger rum vartannat år. I år är det den 4 maj–11 augusti. Man räknar med att uppe mot 18 000–20 000 besökare ska komma, och det är fantastiskt bra. Avesta Art, som genomförs av Avesta kommun, visar samtidskonst i samspel med hyttans skimrande slagg, mäktiga ugnar och rostiga järnformationer.

Det gamla industriområdet i Avesta, Koppardalen, rymmer således kulturhistoriskt värdefulla industriarv. Min lekmannamässiga bedömning är att detta handlar om ett kommande världsarv. Området är sedan 1986 i Avesta kommuns ägo, och kommunen har inlett en varsam restaurering av området. Ambitionen är att kunna göra området, med spår från fyra sekel av industriverksamhet, ytterligare tillgängligt för allmänheten. Området är klassat som kulturmiljö av riksintresse.

Kommunen har lagt ned omfattande egna insatser. Därutöver har medel erhållits via länsstyrelsen och EU-medel. Det är bra och nödvändigt. Det är naturligtvis betungande och orimligt att en liten kommun själv ska klara den fortsatta utvecklingen. Det bör ses som vad det är, en nationell angelägenhet, och behandlas därefter. Nationellt stöd är därför, enligt min mening, motiverat.

Positiva uttalanden har verkligen också gjorts. Kulturministern har kallat Koppardalen en kulturkatedral. Länsantikvarien i Dalarna m.fl. är mycket positiva. Dessa uttalanden, speciellt från statsrådet, förpliktar självfallet.

Fru talman! Jag anser att det statliga engagemanget kan och bör utvecklas för de unika industriarv som är belägna i Avesta. Formerna för detta bör, enligt min mening, utredas i särskild ordning. Jag hade hoppats på ett klart, och positivt, besked om att utskottet delar den uppfattningen. Men med de hänvisningar som görs i utskottsbetänkandet inser jag att jag inte kommer längre i nuläget.

Anf. 138 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 7 om skyddet för skeppsvrak.

Saken är den att skeppsvrak som är äldre än 100 år har ett skydd mot plundring, men de som är yngre har det inte. Jag skulle vilja att skepp som är 50 år fick det skyddet. Det är nämligen lönsamt, och säkert även roligt, att plundra vrak på deras inventarier och på skeppsdelar. Det görs systematiskt och rentav professionellt. Om vi inte aktar oss kommer vi inte att ha några gamla värdefulla vrak i framtiden eftersom alla kommer att vara plundrade.

Jag är övertygad om att sportdykarnas organisationer kommer att vara med oss i detta. Jag är själv sportdykare och har varit nere på skepp som

har plundrats och sett hur det ser ut. Det är väldigt beklämmande. Drömmen för en sportdykare är att finna ett intakt skepp att upptäcka. Det är fantastiskt. Men ett plundrat skepp är en beklämmande upplevelse.

Låt det inte vara fritt fram för roffarna! Ändra gränsen till 50 år! Då har vi kanske en chans att skydda dessa skepp.

Det har pratats mycket här om att det är viktigt att bevara kulturskatter för den kulturella identiteten och för att folk ska känna sin historia. Det är mycket viktigt. Men ingen här tycks bry sig om de kulturella skatterna och den kulturella identiteten i Sydamerika, Kina, Irak och andra länder i u-världen. Fattiga länders kulturarv plundras i rasande takt.

Det finns en massa internationella konventioner för att skydda fattiga länders kulturarv – alla länders kulturarv. Sverige har inte tillträtt dem. Jag tycker att det är sorgligt.

Som exempel kan jag ta Unescokonventionen från 1970, som Sverige ännu inte har förmått sig att tillträda. Kulturministern sade i mars 2000 att hon hoppades att Sverige det året skulle komma att tillträda Unescokonventionen. Men det är ännu inte gjort. Det går långsamt, pinsamt långsamt. Under tiden plundras u-världens skatter.

Unidroitkonventionen, som togs fram 1975, har Sverige ännu inte tillträtt. Varför inte? Varför går det så långsamt?

Om man ska utreda de svenska lagarna och anpassa dem till de internationella lagarna och det tar jättelång tid bör man göra på ett annat sätt. Man bör utreda de svenska lagarna med syfte att kunna tillträda de internationella konventionerna så att det går lite snabbare. Det här är absolut inte bra.

Plundringen av världens kulturarv, framför allt i tredje världen, går med rasande fart. Det finns en helt annan teknik nu. Nu är det inte hackor och spadar som gäller, utan det är metalldetektorer, grävmaskiner och motordrivna borrar som man angriper kulturarven med. Man roffar åt sig.

U-världens befolkning, de fattiga människorna, har ingenting att sätta emot. Självfallet kan det hända att de hjälper till, men vad har de för val? De är fattiga och behöver mat. Det är mellanhänderna som är där och roffar åt sig, och de har en fri marknad. Vi måste med hjälp av bl.a. dessa konventioner se till att marknaden inte finns, så att de inte tjänar pengar på att röva fattiga länder på deras kulturarv, som nu sker.

Anf. 139 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag vill bara instämma med Ingegerd Saarinen när det gäller plundringen av kulturarvet i tredje världen.

Jag tror inte att det viktigaste är att uppehålla sig kring historien och varför vi inte har tillträtt de tre konventioner det framför allt rör sig om. Det viktiga i sammanhanget är att det nu sker. Regeringen har aviserat att det är på gång.

Vi socialdemokrater från utskottet instämmer i att regeringen bör återkomma så snabbt som möjligt med förslag till hur detta ska gå till. Jag vill understryka att både vår och regeringens ambition är att vi ska tillträda dessa konventioner så snabbt det över huvud taget går.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 29 maj.)

11 § Arbetsgivaravgifter för amatörkulturföreningar

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU22
Arbetsgivaravgifter för amatörkulturföreningar.

Anf. 140 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Runtom i hela vårt land lägger människor ned timme efter timme, dag efter dag och vecka efter vecka på ideellt arbete inom en massa olika områden. Ofta är det inom verksamheter som har stor betydelse för hela samhället. Det går inte ens att tänka tanken att de inte skulle finnas. Det civila samhället bygger på deras uthålliga engagemang, som för det mesta inte ersätts med en enda krona. I stället får de ideellt verkssamma själva punga ut med de kostnader för t.ex. resor och mat som uppdraget för med sig.

En stor del av det ideella arbetet kommer alltid att utföras gratis av entusiasterna, men frågan är om det inte går att tillföra lite smörjmedel i maskineriet både som ett sätt att visa att staten inser betydelsen av det ideella arbetet och som ett sätt att försäkra sig om att verksamheten faktiskt kan fortsätta.

Inom ett område har staten för länge sedan insett att det är viktigt att underlätta de ideella insatserna, och det gäller amatöridrotten. För den finns en undantagsregel som innebär att ersättningar till idrottsutövare m.fl. som inte överstiger ett halvt basbelopp ska undantas från underlaget för sociala avgifter. En amatöridrottare eller idrottsledare kan alltså få en ersättning på maximalt ungefär 19 000 kr per år utan att föreningen behöver betala sociala avgifter för det. 19 000 kr per år är ingen stor summa, men det är självklart att det underlättar när det gäller att få människor att ställa upp om de åtminstone får ersättning som täcker deras utlägg. Att det underlättar för organisationen i fråga är det ingen som helst tvekan om.

För att undvika alla missförstånd vill jag betona att vi kristdemokrater tycker att det undantag som görs för idrottsutövare och ledare är utmärkt. Idrottens betydelse för våra ungdomar kan inte överskattas. Felet är att inte också den ideella sektorn i övrigt kan ingå under samma undantagsbestämmelser.

För att komma åtminstone en liten bit på väg åt det hållet har vi kristdemokrater därför motionerat om att undantaget från skyldigheten att betala arbetsgivaravgifter för ersättning som understiger ett halvt basbelopp skulle utvidgas till att omfatta även amatörkulturföreningar, som betyder så mycket för så många.

När ärendet kom upp i utskottet fick vi majoritet för det förslaget vid en första behandling. Då visade det sig att socialförsäkringsutskottet tidigare avstyrkt liknande motioner, och ärendet hänvisades dit för yttrande. Resultatet blev att endast kristdemokraterna i SfU stödde förslaget. När ärendet sedan återkom till kulturutskottet blev det majoritet för ett avslag, och Kristdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet reserverade sig. Om jag förstår saken rätt är det bara kristdemokraterna som har en enig grupp bakom sig, med hänvisning till det som hände i SfU. Det får väl omröstningen visa senare.

Vänsterpartiets motivering till att inte stödja förslaget är lite märklig. I ett särskilt yttrande skriver Vänsterpartiet att det är bättre att utvidgningen inte görs alls eftersom hela den ideella sektorn inte omfattas på en gång. Om man skulle resonera på det sättet i andra politiska frågor blev det svårt att komma framåt. Politik handlar så gott som alltid om att ta ett steg i taget.

Fru talman! Visst finns det nackdelar med att sociala avgifter inte betalas för varenda krona en person tjänar. Det påverkar t.ex. pensionen så småningom. Men detta är inget man tvingas till. Alternativet är att man ska jobba helt utan ersättning under ett antal år av sitt aktiva liv. Jag tycker dessutom att alla invändningar faller platt till marken, eftersom den förmenta omtanken om ideellt arbetande personers pensionsförmåner inte gäller dem som arbetar ideellt inom just idrottsorganisationer.

Nej, argumenten håller inte. Vi kristdemokrater säger: Slå vakt om den undantagsregel som finns för ideella idrottsföreningar, men utvidga den till att omfatta också amatörkulturföreningar och i förlängningen hela den ideella sektorn.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 141 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Idrottsrörelsen har möjlighet att avlöna domare, hjälptränare m.fl. med upp till ett halvt basbelopp, som Inger Davidson pratade om, utan att betala arbetsgivaravgifter. Idrotten är en verksamhet för många ungdomar och gagnar barn och ungdomar fysiskt, psykiskt och socialt. Det är därför en oerhört viktig verksamhet. Men alla ungdomar är inte intresserade av idrott.

Många andra organisationer har också verksamheter som bidrar till goda uppväxtförhållanden, t.ex. Vi Unga, Sveriges 4H, scoutrörelsen, kyrkliga ungdomsverksamheter och organisationer som bedriver kulturaktiviteter. Dessa viktiga organisationer har inte samma ekonomiska förutsättningar för sin verksamhet, och det är en orättvisa som bör uppmärksammas och ändras.

Vi har i vår partimotion skrivit om just detta, men det har inte tagits upp i kulturutskottet. Därför finns det inte med i detta betänkande. Men vi stöder reservationen på grund av att den går hand i hand med våra tankar – vi har bara utvecklat det ännu lite mer.

I utskottet pratar vi väldigt ofta om jämställdhet. Alla partier är rörande överens om vikten av jämställdhet. Men så kommer man till enskilda frågor, och då verkar man ha glömt detta. Utskottsmajoriteten står bakom text i betänkandet som lyder så här: "Utskottet har kunnat konstatera att institutioner, organisationer och andra verksamheter inom dessa områden, av bl.a. tradition och historiska skäl, ofta arbetar under skilda förutsättningar och att de kan även behandlas olika, t.ex. i vissa avseenden inom skatteområdet." Det är häpnadsväckande, tycker jag, att utskottet vill fatta beslut baserade på argument som tradition och historia och därför accepterar att villkoren är olika. Jag trodde att vårt uppdrag i riksdagen skulle bygga på framtidsplanering och inte på historia.

Inom amatörkulturen finns det som tur är väldigt många eldsjälar. Men det går knappast att gå till affären och säga så här: Jag behöver köpa mat, men jag har inte råd för jag jobbar som eldsjäl. Den matkassen blir nog ganska tom.

Att vi i skattelagstiftningen gör skillnad mellan två för samhället viktiga verksamheter som båda bedrivs under knappa omständigheter kan inte anses vara motiverat eller rättvist. Centerpartiet anser därför att samma regler och ekonomiska förutsättningar bör gälla för kulturorganisationer som för idrottsrörelsen. Därför yrkar jag bifall till reservationen.

Jag har också ett särskilt yttrande, där jag talar om att vi har tagit upp detta i en partimotion. Jag kan bara beklaga att det antagligen har begåtts ett misstag i SfU. Det anges ju ingenstans att vi stöder partimotionen.

Anf. 142 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Jag vill bara påminna om att Miljöpartiet i tidigare sammanhang har motionerat om den orättfärdiga olikheten i behandlingen av ideella föreningar när det gäller möjligheten till undantag från kravet på arbetsgivaravgift för ersättning till ledare om ersättningen understiger ett halvt basbelopp.

I årets partimotion begärde vi att sådana skatteförmåner som finns inom idrottsområdet också borde införas inom kulturområdet för att stödja ideellt arbete. Den motionen blev avstyrkt i skatteutskottet. En av motionerna har tagits upp i kulturutskottet – det beror lite grann på hur man skriver motionerna – och det är den av Kristdemokraterna. Den yrkar jag bifall till. Där står det att det är oacceptabelt att amatörkulturen inte får samma förmåner i fråga om arbetsgivaravgifter som amatöridrotten. Det yrkar vi alltså bifall till. I vår partimotion hade vi ju tagit upp alla ideella föreningar, men den blev alltså avstyrkt i skatteutskottet.

Anf. 143 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Jag vill understryka vikten av en vital amatörkultur – det verkar vi vara ganska överens om. En bra kulturpolitik måste stödja såväl den professionella kulturen som amatörkulturen. Vi tycker också att amatörkulturen är viktig när det gäller människors möjligheter att delta i konstnärligt skapande. Det är alltså betydelsefullt med ett ideellt arbete. Därför kan jag ha förståelse för att den här debatten kommer upp. Självklart är det viktigt att stödja amatörkulturen, och i den verksamheten räknar jag också in t.ex. studieförbundens verksamhet – teatergrupper, körsång och vad det nu handlar om.

I de remissyttranden från socialförsäkringsutskottet, Riksskatteverket och Riksförsäkringsverket som det har refererats till tidigare är svaren samstämmiga. Socialförsäkringsutskottets ställningstagande har gjorts med utgångspunkt i principerna för socialförsäkringarna, dvs. undantag urholkar försäkringsskyddet för den enskilde.

Det undantag som nu gäller för idrottsföreningar har i första hand uppkommit för att förenkla möjligheten till avdrag i avgiftssammanhang för idrottsutövaras kostnadsersättningar. Det är viktigt, menar vi från majoritetens sida, att upprätthålla principen om att inkomster som grundar rätt till socialförsäkringsförmåner bör föranleda att sociala avgifter erläggs. Vi menar således att undantag från avgiftsskyldighet riskerar att urholka pensionsskyddet, och detta är precis det som t.ex. Riksförsäkringsverket anför i sitt yttrande.

Man har nog anledning att ta sig en extra funderare på den aspekt som Riksskatteverket tar in. Vi kritiserar ofta och säger att det är snårigt och besvärligt när det gäller skatteregler. Vad som är Riksskatteverkets

problem är att skattereglerna i dag är mycket resurskrävande, inte minst när det gäller ideella föreningar, och Riksskatteverkets stora strävan är ju att förenkla systemet i stället för att utvidga undantaget. Därför motsätter man sig bestämt det förslag som ligger i motionen.

Det viktiga för mig är vad kollegerna i socialförsäkringsutskottet säger. De är entydiga i sitt resonemang och avstyrker bestämt det förslag som reservanterna nu framför.

Man kanske ska titta på alternativa lösningar för att stärka amatörkulturföreningarnas verksamhet i framtiden – det tycker jag inte att man ska vara främmande för. Jag kan exempelvis nämna att anslaget till Amatörteaterns Riksförbund i årets budget höjdes med ungefär 800 000 kr.

Jag har inga förslag här och nu på hur detta ska gå till, men vi är självklart måna om att värna dessa organisationers och dessa organisationers medlemmars engagemang. Och när jag talar om dessa organisationer inkluderar jag också studieförbunden. Därför yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Fru talman! Slutligen vill jag, eftersom jag tror att detta är det sista anförande som jag kommer att hålla här i kammaren som riksdagsman, framföra att tack för ett gott samarbete med mina kolleger i utskottet. Vi vet att vi har olika partipolitiska förutsättningar, och vi respekterar skillnaderna. Men som helhet försöker vi faktiskt lyssna på varandra och ta åt oss argument från varandra, och det tror jag leder till en bättre kulturpolitik. Jag vill också i detta sammanhang rikta ett tack till kansliet under ledning av dess kanslichef, Lena Axelsson-Westlund, för ett alldeles utmärkt arbete gentemot oss politiska företrädare i utskottet.

Anf. 144 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Jag hade faktiskt ingen aning om att det var Åke Gustavssons sista framträdande i kammaren. Då hade jag självklart inlett med att tacka honom för det samarbete som vi har haft under den senaste perioden i kulturutskottet. Nu gör jag det här i min replik.

Om man vill stödja den ideella sektorn måste man också ha någonting att komma med, och här finns nu ett förslag som skulle kunna gälla även stora delar av den ideella sektorn. Som jag sade i mitt inledningsanförande handlar det om en urholkning av pensionsskyddet, som man kan ha synpunkter på. Men varför har man inte samma synpunkt när det gäller idrottsorganisationerna? Det är det som är den stora frågan i det här sammanhanget. Om man stod för den principen hade jag haft förståelse för detta, om man liksom slog vakt om att skattesystemet inte ska ha några undantag, men nu har vi det på ett område. Då borde vi också kunna utvidga det, eftersom vi alla tycks vara överens om att det finns andra delar av den ideella sektorn som har lika stort behov av de här pengarna och där pengarna skulle göra lika stor nytta.

Anf. 145 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Jag ska gärna medge att detta är ett problem. Det är en kantighet i lagstiftningen, och det är också ett problem som just Riksskatteverket påpekar i sitt remissyttrande.

Som vi också framförde från majoritetens sida har detta undantag i första hand uppkommit för att förenkla möjligheten till avdrag i avgiftssammanhang för idrottsutövares kostnadsersättningar. Det är alltså knutet

till detta och inte det ideella arbetet som sådant. Men detta kan naturligtvis diskuteras.

Men ska man, om det är någonting som inte är riktigt bra, utvidga det ytterligare i stället för att finna andra lösningar som är bättre? Hur gör man med definitionen när det gäller kulturföreningar? Ewa Larsson talade här exempelvis om ideellt arbete över huvud taget. Hur definierar man ideellt arbete? Jag har för min del fört in frågan om den verksamhet som finns i studieförbunden t.ex.

Detta är inte menat som att det inte går att göra någonting. Jag tror tvärtom att man har anledning att titta på detta. Kanske har motionen haft det goda med sig att man nu har anledning att se över de nuvarande bestämmelserna över huvud taget, till gagn för hela den här sektorn, utan att trassla till skattepolitiken och utan att urholka pensionsskyddet för den enskilde individen.

Anf. 146 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Det låter som att det finns en väldig öppenhet. Vi hade i så fall kanske kunnat enas i utskottet om att man skulle se över det här. Jag inser självklart att det är avgränsningsproblem. Det är också därför som vi har velat ta ett steg nu när det gäller just amatörkulturföreningar. Det är ändå någorlunda enkelt att avgränsa det. Ska man se på hela den ideella sektorn är jag också övertygad om att man måste göra en utredning, så att man kan göra en avgränsning. Men att inte göra någonting, som det blir i och med det beslut som vi nu fattar, tycker jag är oacceptabelt.

Anf. 147 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Fru talman! Eftersom utskottets ordförande inledningsvis sade att det var en majoritet för ett tillkännagivande till regeringen på den här punkten vill jag bara säga att jag är mycket glad över att Socialdemokraterna fick igenom sitt krav på att man skulle ta in remissvar i det här fallet, som innebar att majoriteten ändrades. Då kanske man får anledning att fundera en vända till i det här sammanhanget, när man har fått de här svaren.

Jag tycker faktiskt att Riksförsäkringsverkets, Riksskatteverkets och framför allt socialförsäkringsutskottets ställningstaganden har varit väldigt klargörande.

Anf. 148 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Timmen är sen. Jag ska vara mycket kortfattad i mitt anförande.

När det gäller det ideella arbetet ligger det väldigt mycket i att det måste ses över. Det ligger också ganska mycket i det som Inger Davidson sade om att vi var tämligen överens till en början. Men jag tycker att det som kan sägas här, som också har sagts av en del andra, är att man med hänvisning till de samstämmiga yttrandena från de tre remissinstanserna bör avslå det hela. Och det är ett faktum att man under innevarande riksmöte har följt det berörda utskottets betänkande och avslagit motionsyrkandena. Därför skulle det se väldigt konstigt ut om vi nu hamnade någon annanstans.

Jag är övertygad om att detta innebär att det har förts upp på agendan och att man kommer att göra en översyn.

Fru talman! Jag vill å den moderata gruppens vägnar såväl som å mina egna avtacka Åke Gustavsson. Det är 40 år sedan Åke Gustavsson och jag drabbade samman första gången – tiden rusar i väg. Det var i samband med valrörelsen 1962. I egenskap av moderater och motståndare har vi mött Åke Gustavsson under många år i utskottet. Våra sammandrabbningar har varit konstruktiva. Åke Gustavsson går att tala med. Han tar argument. Det är vi väldigt tacksamma för. Men han tillhör också dem som inte backar när det gäller de egna principerna. Det tycker jag vi ska vara glada över. Finns det något värre än principiösa politiker?

Jag hoppas att du också har uppskattat att vi ibland har brutit svärd emot varandra. Vi har gjort det i en god anda. Vi har alla varit besjälade av samma positiva syn på kulturen och kulturpolitiken. Tack för de här åren, Åke!

I detta anförande instämde Jan Backman, Anne-Katrine Dunker och Elisabeth Fleetwood (alla m).

Anf. 149 PETER PEDERSEN (v):

Fru talman! I betänkandet konstateras att riksdagen vid återkommande tillfällen under senare år behandlat motionsyrkanden om att bestämmelsen om undantag för ideell idrottsförening från kravet att erlägga arbetsgivaravgift för sådana ersättningar till idrottsledare m.fl. som är mindre än ett halvt basbelopp ska utvidgas till andra kategorier av ideella föreningar. Vid samtliga tillfällen har alla sådana yrkanden avslagits.

Orsaken till att frågan återkommer med jämna mellanrum är sannolikt att det är svårt att förstå varför olika ideella föreningar behandlas olika i detta avseende och att argumentationen när det gäller att försvara eller förklara rådande ordning fortfarande inte är tillräckligt tydlig eller övertygande.

Så sent som den 21 maj detta år, alltså i förrgår, diskuterades frågan i en interpellationsdebatt mellan Willy Söderdahl från Vänstern och finansminister Bosse Ringholm. Jag blev inte speciellt mycket klokare när jag läste replikväxlingen.

I betänkandet finns yttranden från socialförsäkringsutskottet, Riksförsäkringsverket och Riksskatteverket. Samtliga avstyrker att undantaget för ideella föreningar ska utvidgas till att gälla andra ideella föreningar än idrottsföreningar.

Nu ska jag försöka frånga manus – det mesta har ju sagts här. Jag har för min egen del väldigt svårt att förstå undantaget. Jag har också svårt att förstå begränsningen till enbart idrottsföreningar eller varför man skulle gå bara ett litet snäpp längre och ta in ideella kulturföreningar. Jag tycker att det vore rimligt att utsträcka det till samtliga ideella föreningar.

Det uppstår en märklig konstruktion. Man kan läsa mellan raderna i de olika yttrandena, men Riksförsäkringsverket avslöjar och skriver att det är ett stöd till idrottsföreningar. De säger att de kanske i framtiden vill ta bort detta och införa en annan typ av stöd som kan bli mer likformigt.

Prot. 2001/02:111

23 maj

*Arbetsgivaravgifter
för amatörkultur-
föreningar*

Jag vill vara lika tydlig som Inger Davidson. Jag vill inte försäkra idrottsföreningarnas möjlighet att kunna bedriva ideellt arbete, men jag tycker att det är rimligt att de som väljer att ägna sig åt teater, scoutverksamhet eller musik ska ha samma förutsättningar som de som spelar fotboll eller hockey eller rider.

När man argumenterar mot en utvidgning byter man perspektiv och säger att det är synd om dem som jobbar ideellt. Förutom att de jobbar ideellt och inte får något betalt eller lite betalt blir de utan pensionspoäng och sjukpenning. Jag tror inte att människor tänker på den framtida pensionen när de engagerar sig i en ideell förening och att det gäller oavsett om de ägnar sig åt idrott, teater eller scoutverksamhet.

Men man går in i en individbaserad diskussion och tycker synd om den enskilde som blir av med sina pensionspoäng. Då dyker frågan upp, som någon annan ställde: Varför gäller inte det alla de människor som finns inom den ideella idrottsverksamheten?

Ska jag tolka detta som att ni socialdemokrater, moderater och folkpartister – om jag nu kommer ihåg rätt – som inte står bakom reservationen och som inte har något särskilt yttrande delar Riksförsäkringsverkets uppfattning och egentligen också Riksskatteverkets uppfattning att vi borde ta bort undantaget? Om ni tycker det, varför drev ni inte den frågan hårt? Hela tiden hänvisas det till 1990 års skattereform. I slutet av 90-talet gjorde vi ju om ålderspensionssystemet. Trots detta finns undantaget kvar.

Man brukar säga att idrottsrörelsen är den största folkrörelsen. Om man kan göra ett undantag för en så stor grupp människor som jobbar ideellt och därmed blir av med sina pensionspoäng och sin sjukpenning, varför kan man inte göra ett litet undantag för några till som håller på med en likartad verksamhet fast i andra typer av föreningar? Det är en fråga som inte är besvarad, vill jag hävda. Jag skulle gärna vilja att någon svarade på den frågan.

Är det inte hög tid att vi håller isär på vilket sätt det diskuterade undantaget eller frånvaron av undantaget påverkar ideell förenings verksamhet från hur undantaget eller frånvaron av detta påverkar de individer som berörs? Det är två skilda diskussioner.

Alla här är överens om att om man inte betalar in sociala avgifter för en person som är anställd kan denna inte begära att få någon typ av förmåner en annan väg. Men då bör vi ha ett likartat system. Det finns en krånglig lagstiftning för ideella föreningar, t.ex. om näringsdrivande verksamhet – jag tycker inte att man ska ha en speciell gynnsam skattelagstiftning. Varför finns undantaget om det enda som skiljer är att vissa ägnar sig åt att spela boll och andra musicerar eller spelar teater eller är scouter?

Orsaken till att vi inte har ställt oss bakom reservationen är att den enbart inskränker sig till en utvidgning till kulturföreningar. Vi vill ha en utvidgning som gäller en större sektor.

Men jag ska vara ärlig här. Det lönar sig att vara ärlig i politiken. Vänsterpartisterna är inte helt överens i den här frågan. I egenskap av kulturpolitiker tycker jag att det är självklart att undantaget ska gälla fler. Skattepolitikerna delar nog den uppfattningen också. Vi kunde hänvisa till ett betänkande av dem 1999. Socialförsäkringsutskottet är mer tveksamt till att göra sådana här typer av undantag.

Jag kommer att lägga ned min röst i omröstningen. Jag kommer att verka för att de övriga i partiet gör det, men jag vet inte om de gör det. Jag vill som svar till Inger Davidson säga att det i den här riksdagen finns en viss tendens att driva intressen beroende av vilket utskott man sitter i. Man kan ha olika infallsvinklar. Detta är en svår fråga, men min inställning som kulturpolitiker är självklar.

Fru talman! Jag vet inte om Charlotta Bjälkebring har sagt något positivt om Åke Gustavsson, men jag vill också falla in i kören av dem som tycker att samarbetet med Åke Gustavsson har varit mycket lärorikt, intressant och givande. Jag tycker det är trist att du ska sluta när vi äntligen har kommit i gång med ett bra samarbete och lärt känna varandra. Du har ändå suttit i riksdagen sedan 1969. Du kunde ha fortsatt en mandatperiod till. Tack för ett gott samarbete och lycka till med framtida arbetsuppgifter!

Anf. 150 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Peter Pedersen sade att han tänker lägga ned sin röst. Jag tänkte egentligen säga att han pläderar för reservationen väldigt starkt, även om han vill gå ännu längre, som jag och många med mig också vill göra fast vi tar ett steg i taget. Jag har större förståelse när han tänker lägga ned sin röst. Annars är det så att ett särskilt yttrande innebär att man står bakom majoritetstexten men att man vill göra ett tillägg till den.

Anf. 151 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Det är ett speciellt betänkande. Det är väldigt kort. Om det hade funnits med fler likartade motioner, som det faktiskt har funnits i den här frågan, hade det varit lättare att komma fram till en rimligare ståndpunkt. Jag tycker inte att vi kan ha ett system där vi antar ett beslut i riksdagen utifrån vad de säger i skatteutskottet och ett annat beslut i en annan riktning utifrån kulturutskottet. Vi måste ha något slags ordning här i riksdagen. Jag hoppas att vi kan få en konstruktiv debatt och komma fram till en gemensam ståndpunkt om någon typ av likställighet med samtliga politiker som berörs av frågan: kulturpolitiker, ledamöter i socialförsäkringsutskottet och i skatteutskottet. Vi ska eftersträva likställighet så man vet vilka regler som gäller. Vi ska som Riksförsäkringsverket tydligt säga att detta är ett stöd till idrottsrörelsen. Det tycker jag är bra, men det borde också kunna riktas mot andra ideella föreningar, t.ex. kulturföreningar.

Anf. 152 LENNART FRIDÉN (m) replik:

Fru talman! Det är inte ofta jag håller med Peter Pedersen, men det sista han sade stämmer överens med vår synpunkt. Det måste bli en viss ordning på detta. På den fråga han ställde direkt till oss blir svaret nej. Vi vill inte ha bort undantaget. Däremot måste vi komma till skott. En riksdag kan inte fatta två mot varandra ställda beslut. Jag utgår ifrån att den ordning Pedersen efterlyser kommer inom kort.

Anf. 153 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Jag delar Lennart Fridéns uppfattning i den frågan.

Anf. 154 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Som representant för ett litet men ibland avgörande parti vill jag säga ett par ord till Åke Gustavsson, både i hans egenskap av tidigare ordförande i kulturutskottet och i hans egenskap av vice ordförande.

Jag tycker att Åke är vass, mycket tydlig och trogen sina idéer. Ibland har vi tyckt lika, och då fungerar samarbetet väldigt bra. Ibland har vi tyckt väldigt olika och tycker väldigt olika. Men i synnerhet i samarbetet kring *public service* har det fungerat väldigt bra. Tack, Åke, för det goda samarbetet!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 29 maj.)

12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 23 maj

2001/02:1212 av *Catharina Hagen* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Skatt på arv och gåva

2001/02:1213 av *Catharina Hagen* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Ägare i fåmansbolag

2001/02:1214 av *Catharina Hagen* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Mervärdesskatten

2001/02:1215 av *Catharina Hagen* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Förmögenhetsskatten

2001/02:1216 av *Catharina Hagen* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Andelsbyteslagen

2001/02:1217 av *Jan Erik Ågren* (kd) till finansminister Bosse Ringholm

Mervärdesskatt vid begravningsuppdrag

2001/02:1218 av *Lars Gustafsson* (kd) till statsrådet Ingela Thalén

Föräldraförsäkringen

2001/02:1219 av *Magda Ayoub* (kd) till statsrådet Britta Lejon

Valdeltagandet

2001/02:1220 av *Mikael Oscarsson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Barnsexhandel på Internet

2001/02:1221 av *Carina Hägg* (s) till justitieminister Thomas Bodström

Offentligt biträde för barn

2001/02:1222 av *Hans Stenberg* (s) till justitieminister Thomas Bodström

Kameraövervakning i taxi

2001/02:1223 av *Sven Brus* (kd) till statsrådet Mona Sahlin
Lokalisering av Integrationsverket
2001/02:1224 av *Maria Larsson* (kd) till jordbruksminister Margareta Winberg
Underkända jämställdhetsplaner
2001/02:1225 av *Mikael Oscarsson* (kd) till jordbruksminister Margareta Winberg
Kamphundar
2001/02:1226 av *Inger René* (m) till socialminister Lars Engqvist
Hemtjänst till sommargäster
2001/02:1227 av *Matz Hammarström* (mp) till näringsminister Björn Rosengren
Biogas som drivmedel
2001/02:1228 av *Stefan Attefall* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Sysselsättningsmål
2001/02:1229 av *Inger René* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Olycksfallen på västsvenska vägar
2001/02:1230 av *Ingemar Vänerlöv* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Rymdsamarbetet
2001/02:1231 av *Sture Arnesson* (v) till näringsminister Björn Rosengren
Posten AB
2001/02:1232 av *Ulla Hoffmann* (v) till utrikesminister Anna Lindh
Mänskliga rättigheter i Pakistan
2001/02:1233 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Bostadspolitiken
2001/02:1234 av *Hans Hoff* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Sekretess av personuppgifter

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 28 maj.

13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 23 maj

2001/02:1156 av *Margareta Cederfelt* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Anställda i konkursdrabbade företag
2001/02:1158 av *Carina Hägg* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Offentligt biträde för underåriga
2001/02:1161 av *Anita Sidén* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Arbetssituationen för lärare
2001/02:1162 av *Maud Ekendahl* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Häkte i Halland

Prot. 2001/02:111
23 maj

Prot. 2001/02:111
23 maj

2001/02:1167 av *Ola Karlsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Kungörelse av företagsuppgifter
2001/02:1173 av *Lena Sandlin-Hedman* (s) till justitieminister Thomas
Bodström
Lagstiftning om franchising

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 28 maj.

14 § Kammaren åtskildes kl. 18.00.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 13.55,
av talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 121 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Förnyad bordläggning.....	1
3 § Samhällets säkerhet och beredskap	1
Försvarsutskottets betänkande 2001/02:FöU10.....	1
Anf. 1 BJÖRN LEIVIK (m)	1
Anf. 2 BERIT JÓHANNESSON (v)	2
Anf. 3 ÅKE CARNERÖ (kd)	4
Anf. 4 RUNAR PATRIKSSON (fp)	7
Anf. 5 HÅKAN JUHOLT (s)	8
Anf. 6 MONICA GREEN (s)	12
Anf. 7 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c)	13
(Beslut fattades under 9 §.).....	14
4 § Det frivilliga försvaret	14
Försvarsutskottets betänkande 2001/02:FöU12.....	14
Anf. 8 BJÖRN LEIVIK (m)	14
Anf. 9 MARGARETA VIKLUND (kd)	15
Anf. 10 EVA FLYBORG (fp)	18
Anf. 11 LARS ÅNGSTRÖM (mp).....	19
Anf. 12 EVA FLYBORG (fp) replik.....	20
Anf. 13 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	21
Anf. 14 EVA FLYBORG (fp) replik.....	21
Anf. 15 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	21
Anf. 16 OLA RASK (s).....	21
Anf. 17 MARGARETA VIKLUND (kd) replik.....	23
Anf. 18 OLA RASK (s) replik.....	23
Anf. 19 MARGARETA VIKLUND (kd) replik.....	23
Anf. 20 OLA RASK (s) replik.....	24
Anf. 21 BJÖRN LEIVIK (m) replik	24
Anf. 22 OLA RASK (s) replik.....	24
Anf. 23 BJÖRN LEIVIK (m) replik	24
Anf. 24 OLA RASK (s) replik.....	25
Anf. 25 STIG SANDSTRÖM (v).....	25
Anf. 26 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c)	26
Anf. 27 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	27
(Beslut fattades under 9 §.).....	29
Ajournering.....	29
Återupptagna förhandlingar	29
5 § Frågestund.....	29
Anf. 28 TALMANNEN.....	29
<i>Förmögenhetsbeskattningen.....</i>	<i>29</i>
Anf. 29 LENNART FRIDÉN (m)	29
Anf. 30 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	30
Anf. 31 LENNART FRIDÉN (m)	30
Anf. 32 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	30
<i>Långa sjukskrivningar</i>	<i>31</i>

Anf. 33 BO KÖNBERG (fp).....	31
Anf. 34 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	31
Anf. 35 BO KÖNBERG (fp).....	31
Anf. 36 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	32
<i>Kameraövervakning i taxibilar.....</i>	<i>32</i>
Anf. 37 BIRGITTA SELLÉN (c).....	32
Anf. 38 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	32
Anf. 39 BIRGITTA SELLÉN (c).....	33
Anf. 40 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	33
<i>Dansk flyktingpolitik.....</i>	<i>33</i>
Anf. 41 KENT HÄRSTEDT (s).....	33
Anf. 42 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	34
Anf. 43 KENT HÄRSTEDT (s).....	34
Anf. 44 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	34
<i>Ominriktning av försvaret</i>	<i>35</i>
Anf. 45 ANNA LILLIEHÖÖK (m)	35
Anf. 46 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	35
Anf. 47 ANNA LILLIEHÖÖK (m)	35
Anf. 48 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	36
<i>Studiesocial utredning.....</i>	<i>36</i>
Anf. 49 ERLING WÄLIVAARA (kd).....	36
Anf. 50 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	36
Anf. 51 ERLING WÄLIVAARA (kd).....	36
Anf. 52 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	36
<i>Krigsmateriel till Indien</i>	<i>37</i>
Anf. 53 LARS ÅNGSTRÖM (mp)	37
Anf. 54 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	37
Anf. 55 LARS ÅNGSTRÖM (mp)	37
Anf. 56 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	38
<i>Kvinnors kompetens</i>	<i>38</i>
Anf. 57 KARIN PILSÄTER (fp)	38
Anf. 58 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	38
Anf. 59 KARIN PILSÄTER (fp)	39
Anf. 60 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	39
<i>Ratificering av tilläggsprotokoll till FN-konvention</i>	<i>40</i>
Anf. 61 LENA EK (c)	40
Anf. 62 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	40
Anf. 63 LENA EK (c)	40
Anf. 64 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	40
<i>Atomsopor i Murmanskområdet.....</i>	<i>41</i>
Anf. 65 LENNART GUSTAVSSON (v)	41
Anf. 66 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	41
Anf. 67 LENNART GUSTAVSSON (v)	41
Anf. 68 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	42
<i>Främlingsfientliga partier.....</i>	<i>42</i>
Anf. 69 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	42
Anf. 70 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	42
Anf. 71 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	43
Anf. 72 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	43

<i>Försäkringskassornas arbetsmiljö</i>	43	Prot. 2001/02:111
Anf. 73 MARGIT GENNSER (m)	43	23 maj
Anf. 74 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	43	
Anf. 75 MARGIT GENNSER (m)	44	
Anf. 76 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	44	
<i>Tandhygienistutbildningen</i>	44	
Anf. 77 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	44	
Anf. 78 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	45	
Anf. 79 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	45	
Anf. 80 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	45	
<i>Kommundelningar</i>	45	
Anf. 81 INGER RENÉ (m).....	45	
Anf. 82 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	45	
Anf. 83 INGER RENÉ (m).....	46	
Anf. 84 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	46	
<i>Katolska kyrkans inställning till preventivmedel</i>	47	
Anf. 85 HELENA BARGHOLTZ (fp)	47	
Anf. 86 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	47	
Anf. 87 HELENA BARGHOLTZ (fp)	47	
Anf. 88 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	47	
Anf. 89 TALMANNEN.....	48	
6 § Information om regeringens samlade syn på minhantering	48	
Anf. 90 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	48	
Anf. 91 BERIT JÓHANNESSON (v)	50	
Anf. 92 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	50	
Anf. 93 BERIT JÓHANNESSON (v)	51	
Anf. 94 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	51	
Anf. 95 CARINA HÄGG (s).....	51	
Anf. 96 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	51	
Anf. 97 CARINA HÄGG (s).....	52	
Anf. 98 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	52	
Anf. 99 LARS ÅNGSTRÖM (mp).....	52	
Anf. 100 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	53	
Anf. 101 LARS ÅNGSTRÖM (mp).....	53	
Anf. 102 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	54	
Anf. 103 RIGMOR STENMARK (c).....	54	
Anf. 104 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	54	
Anf. 105 RIGMOR STENMARK (c).....	55	
Anf. 106 MARGARETA VIKLUND (kd).....	55	
Anf. 107 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	55	
Anf. 108 MARGARETA VIKLUND (kd).....	55	
Anf. 109 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	55	
Anf. 110 BIRGITTA SELLÉN (c)	56	
Anf. 111 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	56	
Anf. 112 BIRGITTA SELLÉN (c)	56	
Anf. 113 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	56	
7 § Administrationen av specialistkompetenskurser under läkarnas vidareutbildning	57	

Socialutskottets betänkande 2001/02:SoU21	57
Anf. 114 ROLF OLSSON (v)	57
Anf. 115 CONNY ÖHMAN (s)	58
Anf. 116 ROLF OLSSON (v)	58
Anf. 117 CONNY ÖHMAN (s)	59
Anf. 118 ROLF OLSSON (v)	59
Anf. 119 CONNY ÖHMAN (s)	59
(Beslut fattades under 9 §.)	59
8 § Kulturmiljövård	60
Kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU19	60
Anf. 120 JAN BACKMAN (m)	60
Anf. 121 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)	61
Anf. 122 GUNILLA TJERNBERG (kd)	62
Anf. 123 BIRGITTA SELLÉN (c)	64
Anf. 124 EWA LARSSON (mp)	65
Anf. 125 HILLEVI LARSSON (s)	67
Anf. 126 BIRGITTA SELLÉN (c) replik	69
Anf. 127 HILLEVI LARSSON (s) replik	69
Anf. 128 BIRGITTA SELLÉN (c) replik	70
Anf. 129 HILLEVI LARSSON (s) replik	70
Anf. 130 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	70
Anf. 131 HILLEVI LARSSON (s) replik	71
Anf. 132 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	71
Anf. 133 HILLEVI LARSSON (s) replik	71
Anf. 134 LENNART FRIDÉN (m)	72
Anf. 135 ANNE-KATRINE DUNKER (m)	74
(forts. 10 §)	74
Ajournering	75
Återupptagna förhandlingar	75
9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	75
FöU10 Samhällets säkerhet och beredskap	75
FöU12 Det frivilliga försvaret	76
SoU21 Administrationen av specialistkompetenskurser under läkarnas vidareutbildning	77
10 § (forts. från 8 §) Kulturmiljövård (forts. KrU19)	78
Anf. 136 SVEN BERGSTRÖM (c)	78
Anf. 137 KENNETH JOHANSSON (c)	79
Anf. 138 INGEGERD SAARINEN (mp)	80
Anf. 139 HILLEVI LARSSON (s)	81
(Beslut skulle fattas den 29 maj.)	81
11 § Arbetsgivaravgifter för amatörkulturföreningar	82
Kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU22	82
Anf. 140 INGER DAVIDSON (kd)	82
Anf. 141 BIRGITTA SELLÉN (c)	83
Anf. 142 EWA LARSSON (mp)	84
Anf. 143 ÅKE GUSTAVSSON (s)	84
Anf. 144 INGER DAVIDSON (kd) replik	85
Anf. 145 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik	85

Anf. 146	INGER DAVIDSON (kd) replik	86	Prot. 2001/02:111
Anf. 147	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik	86	23 maj
Anf. 148	LENNART FRIDÉN (m)	86	
Anf. 149	PETER PEDERSEN (v)	87	
Anf. 150	INGER DAVIDSON (kd) replik	89	
Anf. 151	PETER PEDERSEN (v) replik	89	
Anf. 152	LENNART FRIDÉN (m) replik	89	
Anf. 153	PETER PEDERSEN (v) replik	89	
Anf. 154	EWA LARSSON (mp)	90	
	(Beslut skulle fattas den 29 maj.)	90	
12 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	90	
13 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	91	
14 §	Kammaren åtskildes kl. 18.00	92	

